

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204514

UNIVERSAL
LIBRARY

T81.6/L19A

G.T 251

రిష్తీనరసింహాచార్య

అచ్చ తెనుగు కు బౌద్ధ పుష్ట విరాసత్

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T81.6/L19A Accession No. G.T 251

Author లక్ష్మీనరసింహాచార్య

Title ఆచార్య శైవగు కుష్ఠా కృష్ణవలసము

This book should be returned on or before the date
last marked below.

శ్రీ మ తేరామానుజాయనమః

అచ్చ తెనుగు కుబ్జాకృష్ణవిలాసము,
తృతీయాశ్వాస పద్యకావ్యము

గ్రంథకర్తలు
స్లొంతిఘట్ చక్రవర్తుల
తంయాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులవారు

౧౩౧౬
౧౩ A

ప్రకాశకులు
కటకం సరసయ్య, వీరన్నగార్లు

కాపీరైటు]

[దీనిపై రు ౧

శ్రీ మతేరామానుజాయనమః

(అచ్చ తెనుగు కుబ్జాకృష్ణవిలాసము)

(మూడవశ్వాసముల ప్రబంధము)

ప్రకటన

నల్లంతిసుళ్ళ చక్రవర్తుల వంశముల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులు

ప్రకాశకులు

అ

భాతా

హైదరాబాద్ లోన

నుడహర్వర్మకృష్ణగిరి

స్థలీ) కుబ్జాచార్యులారాంధ్ర

యుగ్మకజభృంగుల్ నారసింహాభ్యు

నైశ్యాభింహస్మకేపియ

హర్వయ్యుడుభూతాధిపతి

సోగరుల్ కుబ్జాకృష్ణ

విలాసముద్బు

పడగామూర్తి

చిత్తు

స్నాతినే

శ్రీ

మొదటి కూర్పు కాపీలు 1000

ప్రకాశము

౧౯౩౨

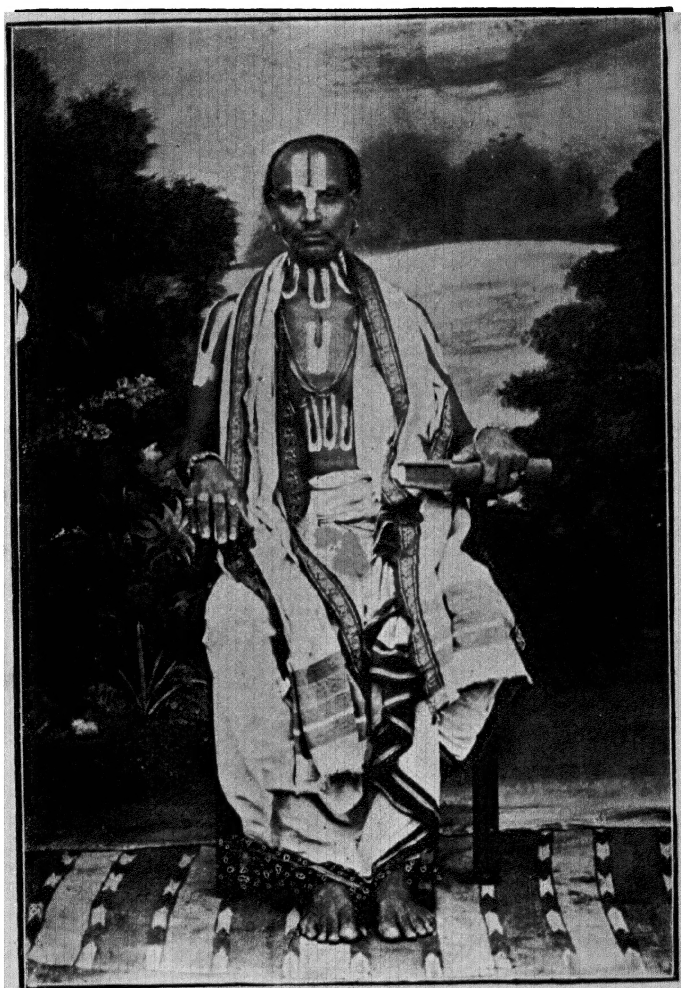
కాపీరటు]

[నేనివల ౪౦

శ్రీ గోపబ్ధ లక్ష్మణస్వామి నాయుడుగారి

గాయక శిష్యుల కవర్ | పేజీ పాదు

ప్రచురితము, 7085- 1933.

స్వామిభుక్ చక్రవర్తుల
 తంయాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులవారు
 గ్రంథకర్త.

తొలి పలుకు

అభినవరూప శేఖరులారా!

ఈ ప్రబంధమిప్పటి కిరువదైదు వత్సరముల క్రిందటనే నెరవేరెను. కావ్యరచన కిదియే సూతసప్రవృత్త్యగుటచే, (ప్రమాదోధీమతామపి) యను న్యాయానుసారము, ప్రమాదములుండు సనుసంశయంబున ప్రచురింప నిచ్చబూడమకుండెను. క్రమక్రమముగా ఇంక కొన్ని గ్రంథములు విరచింపగలిగినందులకు మిత్రులెందరో యీ గ్రంథముద్రణకై ప్రోత్సహమొసరించిరి. సవరింపులు కానందున గ్రంథముద్రాణానుకూల ద్రవ్యాభావంబున కాలవిశంబమయ్యెను. నా కాలంబున పండిత పుంగవులీ పోత్తమును వీక్షించి ముద్రణప్రయత్న ప్రోత్సహమొసరించిరి. వారి వాగ్రమ తప్పనిదై అట్టి తరుణంబుననే ముద్రణద్రవ్యంబాసంగెదమని కటకం నృసింహ వీరనశ్శెట్టులు, నాగ్దానమొసర్చిరికాని నాగ్రహపరిస్థితులచే వత్సరద్వయకాలంబతీతమైనది. అది మొదలీవరకు మరలి కావ్యమును ముద్రణస్థితిలోనికిఁ దెచ్చి ముద్రింపగలిగితిమి.

ముద్రణసమయమున మేము స్థానాంశరీస్థితులమగుటచే సవరణ బహుశమైనను ముద్రణస్థానిత్యము లుండున గాన పాఠకులు యథామతిగ సంప్రతించు కొనబ్రార్థితులు.

ఇట్లు విన్నవించునది

గ్రంథకర్త, నివాసస్థానము

ఓరుగల్లు.

ప్రీతిక

శ్లో॥ అపారేకావ్యసంసారే । కవిరేకః ప్రజాపతిః ।

యథాస్మైరోచతే విశ్వం । తథేదంపరికల్ప్యతే ॥

రసికవతంసులారా,

కావ్యప్రపంచము నిరవధికమైనది. కవి తనమనశ్శక్తి ననుసరించి కవితాశిల్పకళ నుపదేశించును. కవిప్రద్రుఁడు తన మనోరథము ననుసరించి విధాతవలె గావ్యప్రపంచము నిర్మించును. కవులకల్పనాశక్తి ప్రతిభాతరంగముల నూగులాడుచుండును.

శ్లో॥ శృంగారీ చేత్కవిత్కావ్యే । జాతం రసమయంజగత్ ।

సచేత్కవిక్రీతరాగో । నీరసంవ్యక్తమేవతత్ ॥

కవి శృంగారరస పరశంతృడైన కావ్యములుగూడ శృంగార స్రవంతి సనగాహన మొనర్చుచుండును. కవి విరాగియైనచో గావ్యములుగూడ నీరసముగా నుండును. నీరసముగా నుండు కావ్యములు సహృదయహృదయరంజకములు కానేరవు. చమత్కృతిరహితములగు కావ్యములు తృణపురుషసదృశములు.

పాఠకులకు హృదయానందము నొసంగి నీతిని బోధించునవియే యుత్తమకావ్యములు. యే విధముగనైనను సుకుమారమతులకు నీతిని బోధించుటయే కావ్యరచనా ప్రయోజనము.

దృశ్యములనియు, శ్రవ్యములనియు, కావ్యములు రెండువిధములు. నటకులచేత రంగస్థలమునందు ప్రదర్శింపఁగినవి దృశ్యములు. వినఁదగినవై ప్రదర్శనానర్హములై వెలయు పురాణములు, ప్రబంధములు, శ్రవ్యకావ్యములు ఇవి పండితుల పాండితీచాతురికి నికనోపములు. అప్రాదశవర్ణనా సహితములగు కావ్యములు మహాకావ్యకక్ష్య నధిరోహించును.

ఆంధ్రభాషాయోషకు భాషాంతరీకరణమున నిరుపమానసామర్థ్యము గలిగిన కవిత్రయము పెట్టినదే యాదిభిక్షు. ప్రబంధపరమేశ్వరబిరుదంబు ధరించిన ఏఱ్ఱాప్రెగ్గడవంటి కవులనేకులదిమొదలుకొని తమ కవితాకన్యకును ప్రబంధజోలికలఁ గూడా నయ్యాలలూపుటకై గల చూపనాగిరి. కూచిమంచి టిమ్మకవి మొదలగు కవీంద్రులు మిశ్ర ప్రబంధములనే గాక యచ్చతెనుఁగు ప్రబంధముల సహితము రచించి యశశ్శాలులైరి. పురాతన కవి తిలకుల యాశీర్వాదము, వారిదయూరనమే, యధునాతన కవిశేఖరులకాలంఽనము ; ఆంధ్రభాషాలలామకు జీవగట్ట.

మిశ్రబంధరచనకన్న, నచ్చతెనుఁగు పలుకుబడులచే చిత్రితమగు కావ్యరచన, మిక్కిలి కష్టము. కావుననే సంతర్వాణీంద్రులకది సరస్వతీ పీఠము.

గ్రంథకర్తృ ప్రశంస.

అచ్చతెనుఁగు ప్రబంధమగు నీ కుబ్జాకృష్ణవిలాసమున రచించిన కవినాథులు శ్రీమాన్ స్వల్లింతిఘల్ చక్రవర్తుల, రంయ్యాల, లక్ష్మీ సృసింహాచార్యులవారు, వీరికి, రంయ్యాలయని, బిరుదనామము. వీరి నివాసము, వరంగల్లు. గోత్రము, హరితసగోత్రము. జనకుఁడు రంగాచార్యులవారు. వీరు వేల్పుగొండ లక్ష్మీనృసింహస్వామి కరుణాకటాక్ష లభ్యవాగ్విభవానుభావులు, ఆంధ్రభాషాప్రవీణులు, చతుర్విధకవితా ప్రబంధరచనా నిర్మాణధూరీణులు. ఈ విషయమంతయు నాశ్వాసాంత గద్యవలన స్ఫుటమగుచున్నది. వీరి యచ్చతెనుఁగు ప్రబంధమునే కాక నిరోష్ఠ్యాద్యేతర గ్రంథములనుగూడా కొన్ని రచించిరి. వీరి కవితా శైలి సులభశైలి. పండిత పామరజనమున కానంద మొనఁచును. పురాతనకవీశ్వరుల పోకడలు వీరి గ్రంథంబున గన్పించుచున్నవి.

ఈ కుబ్జాకృష్ణవిలాసమునందలి ద్వితీయాశ్వాసము నందలి వర్ణనాంశములు, తృతీయాశ్వాసము నందలి కూర్మబంధము, మర్తళబంధము, ఖడ్గబంధము, మొదలగు బంధవిశేషములును, గర్భిణీమైన చతుర్విధకండములును, కండగర్భ చంపకమాలానృత్యము మున్నగు వృత్తివిశేషములును వీరి పాండితీవైభవమును జూచుచున్నది.

(కుబ్జావృత్తాంతము)

మధురాపల్లెనమును నుగ్ర సేనడు పరిపాలించు చుండెను. ఆతని పెద్దకొమారుడు కంసుడు. అతనికి నూడిగమునేయు దాసి కమల, దీనిభర్త కోమలుడు. ఈ పంపతులు సంతానములేక శపథానంబున నున్న గర్భిణిహృదయమును జూచి, యశనివలన తనకొక కుమార్తెగలుగుననియు, శ్రీకృష్ణుడు వలించుననియు, విని సంతసించి తిరిగి గృహంబునకు జనుచుచి నానంద గొన్నిదినంబులకుఁ గమలగర్భిణియై సుముహూర్తమున నొకకూతును గనెను. ఆబాలికామణియెరు కుబ్జా.

(కుబ్జాపూర్వవృత్తాంతము)

కుబ్జా మువ్వంకలు గల శరీరముకలదు, ఈ బాలిక పూర్వజన్మమున, రావణుని చెల్లెలగు శూర్పణఖ. శూర్పణఖ పంచవటియందు శ్రీరామచంద్రుని మోహించి తనను వరింపుచుని యనేకవిధంబుల వేడుకొనెను. కాని యప్పుడతఁ డంగీకరింపలేదు.

శూర్పణఖ పత్నినతాల లామయగు సీతాదేవిని మ్రింగజోవఁగా లక్ష్మణుడు, శూర్పణఖ ముక్కుచెవులు ఖండించెను. అంతశూర్పణఖ విచారపడి, దుఃఖించుచు రావణునిచెంతకుఁ జని, తనవృత్తాంతమును, విన్నవించి, జానకీసౌందర్యముల వర్ణించి. నైదేహియందు, దశముఖుని కనురాగము కల్పించి తాను తపంబున కేగెను.

పుష్కరతీర్థమున శూర్పణఖ పదినేల వత్సరములు, శివునిగూచికా ఘోరతపం బొనఁచెను. ఈమె తపంబునకు మెచ్చి, శివుడు

ప్రత్యక్షమయ్యెను. శూర్పణఖ లోకాభిరాముడగు శ్రీరామమూర్తిని నాకు భర్తగా నొనంగుమని వరం బడిగెను.

శివుండా యువతీనిజూచి, శూర్పణఖా, ద్వాపరాంతంబున నీ రాముడే కృష్ణుడుగా నవతరించి నిన్ను చేపట్టగలడు. విచారపడకు మని వరంబిచ్చి అుత్సర్జితుడయ్యెను. ఇది కుబ్జాపూర్వకృతాంతము.

ఆ కారణముననే శ్రీరాముని యవతారమగు శ్రీకృష్ణుడు, మధుహస్తటణమున దేవకీనిను దేవులకు, కన్యని, యశోదాదేవి ప్రేమ సర్వస్వమై, మనోహరములగు లీలలచే, నా బాలగోపాలము నానందా భిలోమునఁగ జేసెను.

ఒకనాడు కుబ్జ కంసునికి సుగంధద్రవ్యములు తీసుకొని వెళ్లుచుండెను. అప్పుడే రాజమార్గంబున కంసునిచే నాహూయమానంబుడై శ్రీకృష్ణు డక్రూరసహితుండై గోకలమునండి విచ్చేయుచుండెను. కుబ్జ తన యపాంగప్రసారమున కృష్ణుని బలిపి యూతనిని పరిమళి ద్రవ్యముల గైకొనఁచెను. అతఁడు గ్రహించెను. శ్రీకృష్ణుడు, ముచ్చటకలుగల కుబ్జయొడఁగు, చక్కగ నొత్తడిలచి, తస్మింబులమీఁద తన పదంబులనునిచి హస్తాంగుళి ద్వియమాత్ర మా యబల సమముక్రింద నిడి మీఁదకి లేవనెత్తగా కుబ్జ వక్రత్వము వీడి సుందరమూర్తియై నిలిచెను. కుబ్జకు కృష్ణునిపై మోహమది మొదలతిశయించెను. గృహమునకు వచ్చి విరాళి గొని మదినబాధ సహింపజాలక పద్మినియను దూతికను కృష్ణునిచేం తకు బంపించెను. కృష్ణు డేతెంచి, కుబ్జమనోరథము తీర్చెను. ఇది యీ గ్రంథమందలి కథ.

క వి తా నై లి.

ఈ కుబ్జాకృష్ణవిలాసము భగవద్భక్తుడగు బమ్మెరపోతరాజుచే రచియించబడిన భాగవతము నందును, గర్గభాగవతమునందును గలదు. పదిపద్యములతో బ్రగ్రంథములయందు నుడువఁబడిన, యీ కథ, యీ

ప్రబంధమునందు మూడాశ్వాసములలో ముచ్చటగా నభివర్ణింపఁబడినది.

కమలాకోమలులు, గర్గమహార్షి చెంతకు జని, తనపూర్వవృత్తాం ము, నడిగి తెలుసుకొను సందర్భమున, కుబ్జాకృష్ణులపూర్వవృత్తాంత మును, మధురములగు కృష్ణలీలలను వర్ణించుటజూడ గ్రంథకర్తృసమ యోచితకల్పనా చాతుర్యము న్యక్తిమిగుచున్నది.

మఱియు నాయాసందర్భములందు నశానతారములను, సుగు మారపద గుంభసముచే నడుపుటయు, మూలగ్రంథములలో చేరి దూతీకాకల్పనము గల్పించుటయు, నాలోచింపఁ జ విషయమునే ధృవ పఱచుచున్నది.

కవితాశైలి పండితపామరిహృదయంగమ్మమై కవియొక్క రచ నా నైపుణ్యమును, భావగంభీరతను, బోధించు చున్నది. ప్రాచీనకవి తల్లజులతో వ సనుసరించి యిందు పురవర్తనము, స్త్రీచర్యము, వన విహారము, జలక్రీడ, మస్మదోపాలంభనాది వర్ణనములు, సరసులహృది యమును నా కర్ణించునటుల రచింపఁబడినవి.

ఇంకలి రసము, శృంగారము, అది కుబ్జామనోగత రత్నపాదక మై గోపిలోలుడగు శ్రీకృష్ణుని యాలంబనము గలిగి కుబ్జాకటా త్కృష్ణుని భావసమ్మిళితమై బాత్సుక్యాది వ్యభిచారి భావపరిపూ తమై వనవిహారాద్యుద్దీపన విభావసముజ్జుభితమై సమగ్రముగ నిందు సాధించఁబడినది.

ఇట్టి యత్యుత్తమమగు యచ్చతెనుఁగు ప్రబంధమును రచించిన గ్రంథకర్త కవితా ప్రాశస్త్యము దెలియుటకై, మచ్చునకొకటి రెండు దాహరణము లొనంగెడ.

క. చెందోవలఁ దూఱుకన్నులు

కెందమ్ములఁ గ్రేణిసేయ ౧ గేరెడడుగులున్

చందురు బురణించెడు మో

మందముగల చెలినిజూడ న సబ్బరమయ్యెన్.

క. విండ్లాబామ్మలు శమ్ముల

శూండ్లాకేల్ దోయి విసిమి న తోరంబగు పూ

చెండ్లా గుబ్బలు మెత్తని

దిండ్లాలలి సిరుదులలరు న తెఱవకు నలపన్.

తే. గీ. చెలువల్గిరు పువ్వుల న చెండులాడు

తరినొక్కటి నొక్కరిశ్శపైట న నవిలిజక్క

మూడుపాలిండ్లు గలిగిన న ముగుడయనుచు

పొలతులందరు నవ్విరి న పొలుపులెనగ.

క. డాలాపిక్కలు క్రొంబన

డాలాకెమ్మోవి న తమ్మిడాలాయస్సల్

డాలాచూడ్కులు నునుసవ

రాలాజడరీవి బొంగ న రాలా చన్నల్.

ఈ విధము రసవంశముగ, నీప్రబంధమును రచించిరి. మరియు నిండలి (73) కేజీయందలి, గద్య, ప్రాచీనులగు, నచ్చతెనుగు ప్రబంధ కర్తల, ధోరణి సతీతయించు చున్న దా యను విభ్రాంతిని, పాఠకులకు గల్గించుచు, గమ్మెచ్చున దీనినూల సుకుమారములగు నచ్చతెనుగు జానుపలుకు బడులగుబాల్గించుచు, మనోరంజకమైయొప్పురుచున్నది. ఇటులే (100) వ కేజీయందు సచనరచనయు, (109) వ కేజీయందలి దండకము, కుడియెడమగా దీని ననుకరించు చున్నవి.

ఈ కాలమున నచ్చతెనుగు ప్రబంధముల రచించువారలే యరిదిగా గన్నట్టెడిని, అందున నీ యాచార్యులవారు మిక్కిలి శ్రమ పడి ఇట్టి యుత్తమగ్రంథమును, నచ్చతెనుగున రచించి, యాంధ్రభా

మానధూటీ పాదపద్మముల నొక సువర్ణాభరణము, నొసంగి యమూ
ల్యసేవజేసి సందులకాంధ్రమహాజనుల కెల్లరకు శ్లాఘనీయులు. వేల్పు
గొండయందు భక్తుల నుద్ధరించుటకై, యనతరించిన లక్ష్మీనృసింహ
స్వామి, వీరి కాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నొసంగి, వీరికి గ్రంథరచనా
కౌశలమును, నిత్యాభివృద్ధిగా నొనర్చుగాత.

28-11-32	}	ఇట్లు
సంస్కృతవిద్యాశాల		బుధజనవిధేయుడు
ఓ దు గ ల్లు		విద్యా ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రి

ప్రీతి క

(దాతృ ప్రశంసా)

- క. శ్రీకినికాపురమై వి
ప్రాకలితం బైయనేక ♦ హరిహరభవన
స్తోకంబై సంతతశుచి
కాకరమై యోరుగల్లు ♦ హవణించె భువిన్.
- గీ. సరగను ప్రతాపరుద్రభూ ♦ జాని భుజబ
లావనత నొందియుండు మ ♦ హావశస్త్ర
సంపదల కాలవాలమై ♦ సంస్కరింప
దిట్టయైయున్న యోరంగ ♦ ల్పట్టణంబు.
- గీ. వైశ్యకులమణులు కటకంశు ♦ వంశము క్త
లఖల నద్గుణవేదు ల ♦ త్యంతసుఖులు
గొంటకులగోత్రు లీశ్వర ♦ కోమలారు
ణాంఘ్రిసంస్కరులయ్యి పెం ♦ పండిరచట.
- ఉ. ఆ పరమాస్వయంబున మ ♦ హంబుధిగన్న సుధాంశుపాలికన్
పాపము తావదై న్యముల ♦ బాపినకల్పక చంద్రగంగలన్
రూపునుమాపి సజ్జనుల ♦ రూఢిపదార్పల సంతసింపుచుక
జావడె ధర్మమూర్తియయి ♦ జొక్కెను బాలయ సెట్టి యొక్కడున్.

ఉ. బాలయపెట్టి ధర్మనయ ♦ భావముల న్వెలుగొంది నొక్క క
న్యాలలితాంగి బెండ్లియయి ♦ న్యాయముదప్పక పుత్రరత్నమున్
చాలిమితోడఁ గాంచెలలి ♦ తంబుగ వీరనపెట్టి పేరునన్
గ్రాలించరించ బేరములఁ ♦ గాదిలిసేసి యశంబుజొప్పడన్.

క. రతికినినమమై శ్రీ భా

రతినతుల గుణాదికముల ♦ రంజిలి భువి సం

మృతిఁగల్గి యల్లమాంబను

హితమతితో బెండ్లియాడె ♦ హితులు బొగడగఁ.

సీ. ఆవీరశక్రేష్ఠి ♦ యాత్మపత్నినిఁ గూడి

పుణ్యాపగ త్కేత్రీ ♦ ములనుఁ దిరిగి

శత్యవాఙ్మయతులఁ ♦ జాలబేరము లాడి

పిన్న పెద్దలలోన ♦ పేరువడసి

దశరథ నృపువలె ♦ తనయుల నల్వర

గనియెను పెద్ద వెం ♦ కన్న యనఁగ

చిన్న వెంకన్న నా ♦ చెలఁగి మంగయయన

తుదకు శివ్వయ యనఁ ♦ దుల్లఁదూగి

గీ. రతులవిభవ సుభోగభా ♦ గ్యముల నెల్ల

ననుభవింపుచు మిక్కిలి ♦ యార్యసభల

త్యాగరాగవిరాగ సం ♦ యోగభోగ

ములకు తావలమైరి స ♦ మృదముఁ గలుఁగ.

గీ. పెద్ద వెంకయ్యశైట్రి తా ♦ ముద్దియ నొక

రితను పెండ్లాడి గేస్తుబా ♦ డి తొలఁగకను

ధర్మముల ధనము వ్రయపెట్టి ♦ ధరణివెలసె

సంతతులనిల్పె నేలపై ♦ సంతుకొరకు.

ప. అందు చిన్న వెంకయ్యశైట్రి తెరంగు వినుపించెద.

సీ. ఆయతభోగ భా ♦ గ్యములకు బేరుతో

సాటియే యనుచుండ ♦ సాగెనెవడు

అట్టిబేరము లంచు ♦ నన్నిదిక్కుల కెల్ల

దనవేర సాగించి ♦ దనరె నెవడు

ఆజ్ఞించు ద్రవ్యమం ♦ దధాభాగము దీసి

యధిసంతృప్తికై ♦ యనిపె నెవడు

తనయిల్లు దామర ♦ దంపమై ధనముల

జుట్టాలదమ్ముల ♦ దనిపె నెవడు

గీ. వదలకీశ్వర భక్తితో ♦ వరలె నెవడు

అట్టి వెంకయ్యసెట్టి గు ♦ కాధ్యు డయ్య

వెలసె యోరంగలున సిరుల్ ♦ విష్ణువీర

నొక్కకొమరితతోడ దా ♦ నుల్ల సిల్లె.

క. ఆనాగతికుడు మగసం

తానములే కునికి సప్త ♦ ధర్మసుతులపై

పూనికసేయుచు ♦ తమ్ముని

నూనుని వీరననుగొనియె ♦ నూనుని గాంగళ.

సీ. అగ్రజనాజ్ఞచే ♦ నల్లారు ముద్దుగా

కార్యక్రమంబు మం ♦ గయ నడుచుచు

సత్యంబుఁ దప్పక ♦ సాగినబేరముల్

జరుపుచు ధర్మవ ♦ జ్ఞానములేక

నాజ్ఞించు ద్రవ్యంబు ♦ లాఱుభాగములుఁగా

వంచి తెచ్చించుచు ♦ పరమవిధిని

పెద్దలబొడగన్న ♦ భృత్యుని కై వడి

వినయవిధేయత ♦ విధిగ నడిపి

గీ. సిద్ధమగుకీర్తి నలుడెన ♦ నీమలందు
వ్యావకంబునుఁ గావించి ♦ వర్ణనముచి
తాంగనను పెండ్లియాడె ర ♦ త్యాంగనాఁ
దృశవిలాసిని వెంకమ ♦ స్థీరమతిని.

వ. అట్టి సతీలలామంబు.

ఉ. వీడదుభర్తపై బగితి ♦ విన్న దనంబుగ మాటలాడ మా
టాడదు పెద్దలంగని జొ ♦ హోరులు సల్పకయున్న వారితో
గూడదు పేదసాదులకు ♦ కోరిక లిచ్చుచున్న పూర్ణయై
యాడదు యెగ్గుమాటలుప ♦ రాధముక్తై మదితృప్తలేకతా.

గీ. అట్టిసతియందు మంగయ ♦ సెట్టి సకల
సగుణగణాఘను లిరువురి ♦ సుదఁతిదుగను
గనియె పరమేశు పాదపం ♦ కజ మరంద
బిందుసందోహపాన మి ♦ లిందు డగుచు.

క. నరసింహసెట్టి మదిసం
బరముం బెంపొంక కటక ♦ వంశజలధికిన్
పరమవిలక్షణకౌస్తుభ
ము రహించెడు వరుస జన్మ ♦ మును జేందెభువిన్.

క. ఆ వెనుక వీరనార్యుడు
భావిభలప్రాప్తి కందె ♦ భవము కళావి
ర్యావముఁగ పెద్దతండ్రికి
జావిరి దత్తకుడునయ్యి ♦ వచ్చెను పిదపన్.

క. ఆయిరువురేక పక్కిగ
పాయకబేరంబులాడి ♦ బహువిధ ధర్మ
స్థాయికులై కనికరమును
దాయలయెడ నై నఁజూపి ♦ దర్పించి తగన్.

సీ. సిరులలరంగ నర ♦ సింహ సెట్టియు వీర

సెట్టియుదారభా ♦ సిత శునముల

భూవనతుల నెల్ల ♦ బొందించి వర్తక

శాలల తనపేర ♦ సంస్కరించి

జలదానమున తృప్తి ♦ జరుగు యాతాయాత

జనుల కటంచుపె ♦ త్తనముఁ గదుర

స్థాపించి ధర్మముల్ ♦ జరుపుచు హరికథా

శ్రవణ నైపుణముల ♦ సంస్కరించి

గీ. మరియునేకధనిక శ ♦ రృదముఁ గలుగ

ద్రవ్యమాజున జేసి ♦ విద్యావిశేష

మున గడించి సమగ్ర స ♦ మున్న తాతి

శయయశోభాగ్య భోగ్య వి ♦ స్తారములుఁగ.

మ. వలనున్నిక్కిలి కీర్తినిండ కటకం ♦ వంశాబ్ధిరాకాబ్జులై

నలనద్వీరస్థసింహ సెట్టులు మముం ♦ నల్లంతిఘల్ చక్రవ

ర్తుల శంకాలమహాన్వయోద్భవుల దో ♦ జ్ఞోబిల్చి తోడైచ్చి రా

గిలుకావ్యంబున గల్గుచేమనను ల ♦ క్షీనారసింహార్యులన్.

క. మీకవితా కన్యాకు

బ్రాకృష్ణవిలాస మచ్చు ♦ పడఁగా ధనమున్

జేకొనుడిచ్చెదమని మఱి

వాక్రుచ్చి యశో విభూతి ♦ వధిలగ భువిన్.

గీ. సంతసించి నేను ♦ సంతత శుభదాయ

కావ్య మచ్చునకును ♦ కావలయు ధ

నమును గొంచుకొని వి ♦ ధంబుగ ముద్రించ

గలిగితిని మనోబ్జ ♦ కమున సతము.

దా తృ ప్ర శం స లో

పుట.	ప.	శ్లో.	ఒప్పు.
౧	౨	భవస	భవనా
౩	౪	జుట్టాలనమ్ముల	నమ్ముల జుట్టాల
గీ	౪	తన	తమ
గీ	౧౬	ప్రేమనను	ప్రేమగను
గీ	౨౦	వాక్రుచ్చి	వాక్రుచ్చి
గీ	౨౩	ధంబుగ	ధముగను

ప్ర థ మా శ్వా స ము లో

పు.	ప.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
గీ	౨౩	౯	లచ్చికినరుదు	లచ్చికినినరుదు
౧౨	౪౭	౭	మెలు	మేలు
౧౩	గీ౩	౧౨	పరియశము	పరియశము
			సతముం	సతము
,,	గీ౭	౨౬	కతక	కతనీ
౧గీ	౬౬	౨౧-౨౨-౨౩	కాండ్పు	కాండ్డు
౧౬	౬౪	౧౪	నేటితెడి	నేటితేడి
,,	౭౦	౨౦	మన్నిమా	మన్నియమా
౧౪	౭౭	౨	రించగక	రింపగక

౧౯	౮౬	౧౩	కాంచనసారు	కాంచనముల
.			లోప్ప	నోప్ప
౨౦	౮౯	౪	రించగ	రింపగ
౨౧	౯౦	౮	కాండ్ప	కాండ్రు
”	౯౪	౧౬	విస్రుష్ట	విస్రుష్ట
”		౨౦	కాండ్ప	కాండ్పు
౨౩	౯౭	౧౨	నతమి	నతమి
౨౪	౧౦౧	౫	నాలు	యాలు
”	౧౦౪	౧౪	యెలిక	ఎలుక
”		౧౯	కోల్పుల్లే	కోల్పులుల్లే
”		౨౦	బోడు	జోడు
౨౬	౧౧౪	౨౨	మాకును మెఱుం గగు నాయనియొ	మాకునయ యోయని యి స్సరమొ
౩౦	౧౩౨	౧౦	రాయునికి	రాయినికి
౩౧	౧౩౬	౪	అని	అని
౩౨	౧౪౨	౭	మననీనె	మనననె
౩౪	౧౫౦	౧౦	అక్సూరు	అక్సూరు
౩౯	౧౭౮	౨౩	గావె	గావే
౪౦	౧౮౨	౧౫	ప్రూకు	ప్రూకు
౫౩	౨౪౩	౪	వారీ	వార
	౨౪౪	౮	చిత్తరము	బిత్తరము

ద్వితీయా శ్వాసము లో

గీ॥-ఁ ౦-ఁ ౨-ఁ ౪			ప్రథమా	ద్వితీయ
౭-౨	౭౯	౧౭	వేరుల	వేరుల
౭ఁ	౯౦	౨౨	కొల్లునుడు	కొల్లునుడు
౮౧	౧౨౪	౧౩	మన్నల్	మిన్నల్
„	౧౨౬	౨౪	తెలువాయ	తెలువాయి
„	„	౨౪	మెల్లుడు	మేల్లుడు
౮౨	౧౩౧	౨౨-౨౩	నెడ్డ	నెడ్డ
౮౩	౧౩౭	౨౪	చెక్కు	చెక్కు
౮౪	౧౩౮	౨౫	గవాళింపు	గరాళింపు
„	౧౪౨	౨౧	వాకుల	వైకడు
„	„	౨౧	నదలని	నదలని
„	౧౪౩	౨౨	మంచు	మించు

తృతీయా శ్వాసము లో

౮౭	గీ	౩	దొడ్డగా	దొడ్డగా
„	„	గీ	బల్లి	బల్లి
„	౬	౬	చందవ	చెందొవ
„	౭	౧౨	మేన	మేలా
„	౧౧	౨౪	పయ్యెద	పయ్యెర
„	„	౨౬	నేమ	నేమి

౪౯	౧౯	౬	దోది	దోచి
౯౧	౩౪	౧౯	యట్టను	యిట్టను
„	౩౫	౨౧	మను	మాను
౯౩	౪౧	౪	నిలువ	నిలువ
౯౪	౯౨	౨౩	చేయ	చేయి
౧౦౧	౧౦౩	౩	పీఠ	పీఠ
„	౧౦౪	౧౬	చెడుగ	చెడుగ
౧౦౨	౧౦౬	౫	జిల్లేడుదూదిచే	జిల్లేడుదూదిచే
„	„	౧౪	ద్రొచ్చిన	ద్రొచ్చిన
„	„	౨౩	నంత	నంత
౧౦౬	౧౨౬	౨౧	పడుకో	పడుకా
౧౦౪	౧౨౪	౧౪	తేలురున్	తేరులున్
౧౦౯	౧౨౪	౨౫	మెల్నాటి	మెల్నాటి
౧౧౦	౧౩౧	౧౫	గాక	గాగ
౧౨౦	౧౫౫	౨౫	దూలి	దూలిన
౧౨౪	౧౬౨	౧౬	వలరా	వలరా
౧౨౬	౧౪౬	౯	బాయ	చాయ
౧౨౯	౧౯౪	౯	మెల్నాడు	మెల్నాడు

(ఐమతే రామానుజాయనమః)
 (శ్రీలక్ష్మీస్థస్థింహ పరబ్రహ్మణేనమః)
 ఐ విష్వక్సేనాయనమః॥

అచ్చ తెనుగు కుబ్జాకృష్ణవిలాసము

(ప్రథమాశ్వాసము)

శ్రీలదొంగి జాలిమెయి ♦ జేజెలుకుయ్యడ నాలకించి తా
 మేలుగఁ గంబమందు పాల ♦ మేళరియక్కునుఁ జీరఁబుట్టి బై
 డాలము మానివేల్పుల బి ♦ డారు లొసంగి జగమ్ముఁగాచి యు
 న్నేలుపుఁ గొండతావుఁగొని ♦ వెల్లెడు సింగని నేదలంచెదన్. ౧

చం. కనటుదొలంగి పోవఁగను ♦ క్రన్నన నెమ్మది నేదలంతునీ
 రసనెడఁబాసి పక్కిదొర ♦ రాతెదయే చిగురాకుబోడి మే
 ల్పనకడకంటి చూఁకులకు ♦ వాలెములోఁబడి కూర్చితోడ బా
 నిసిమలఁబ్రోచు నాకలిమి ♦ నెల్తు కహజ్జగవస్సతంబుగన్. ౨

ఉ. క్రొంచకబత్తిమీర బలుఁ ♦ గొమ్ముల మేటిమెకంబుఁబ్రోవ ర
 మ్మంచును నల్లమేనిదొర ♦ కంజలిఁ జేసిన యువనొంది మే
 లెంచఁగవచ్చి యమ్మొసలి ♦ యేపణగించి వలన్వేలంగు వే
 యంచులక్ష్మైదువుఁ దలఁతు ♦ హాసుఁజెలంగఁగ బాములాంగన్. ౩

గీ. పొలనుమేతరి వెలఁదులఁ ♦ బొట్టనున్న
 గ్రుడ్డుల వియంగ వేల్పుల ♦ యెడ్డులుబ్బి
 సొంపుమీరంగ రొదనేసి ♦ సోకుగొంగ
 దాకయిని వెల్లువలమురీ ♦ దలఁతు సతము.

ఆ. కావలపుఁడాయుఁడెంపరి ♦ కానలకును

కనలుకారగ్గియైయొప్పి ♦ గట్టుఁదాల్పు

కై పిసాళింపఁగల నంశ ♦ కమును బత్తి

మీర మదిలోనఁ గోరిక ♦ లూరఁదలఁతు.

గి

ఉ. మేలిమినారి నాదుఱుము ♦ మేలురువాణము మెప్పుదానిచే

వ్రాలులకోరి వానయు జ ♦ వంబున జేజెలవాన కోయిల్

గ్రాలఁగ వేల్పుదాయలవ ♦ గన్పడియింపుచు లచ్చిరేనికై

వాలెమునిల్పు శార్దూమసు ♦ బాజ మొగుల్లలక్కలు నెంచెదన్. ౬.

ఆ. బాసవాళ్ళనెల్ల ♦ బాములనొందగ

నేయుతుంట రక్క ♦ నీడుమూక

లడరనీల్లఁ దిరిగి ♦ నాలచ్చి చెలికాని

కేలనలరు గుదియఁ ♦ గేరిదలఁతు.

2

ఆ. పడుకటిల్లు గొడుగు ♦ పాపాలు పదియారు

పన్నె పళిడిసాలు ♦ చిన్ని పీట

మొదలు పలువితాల ♦ మదిమది మెలఁగిన

పుడమి తాల్పు నెపుడు ♦ కడుదలఁతు.

౫

కం. నెమ్మది కఱిదేవరకను

బొమ్మంగల సన్న మానముజ్జగముల బె

త్తమ్మను చేకొని బ్రోచుచు

ద్రమ్మరు సూత్రపతి మగని తిరముగఁ గొలుతున్.

౯

ఉ. గ్రుక్కున వేల్పురేని తొలి ♦ కంటుతనమ్మును చూపులాగునన్

తెక్కలులేని మెట్టులమ ♦ టినెన్నెను గ్రద్దల గొండ్లితీరుగన్

జక్కపడంగ నేయదగు / సత్తువ రెక్కల గాలిపీచు నా

పక్కులసాని యంజలను, బల్మరు వేడద నిచ్చతీరఁగన్.

౧౦

గీ. పుడమిపుట్టువు సందర ♦ మునకు మున్గి
 కూలుచున్నట్టి పజలకు ♦ మేలు తెలివి
 తెప్పచేలేపి కడుముగి ♦ తిని నొసంగు
 కారిమారి కొమారుని ♦ కలఁడఁదలతు.

౧౧

చం. ముసిముసి నవ్వు మమ్మతిలు ♦ మోమురువాణము కారుమబ్బుపెం
 పెనగిన కీలుగంటునన ♦ కీడగుమోవి పసిండినిగ్గులన్
 బొసగిన మేనునిబ్బరిక ♦ ముస్లకన్గవమేల్ గొనాలకున్
 బసయి పోల్చుకాంతిమతి ♦ పట్టిని నెన్నెద బుద్ధితామరన్. ౧౨

కం. మూటిఁగల కుమ్మఁదెలిసియు
 మూటిని విడనాడి యెడఁద ♦ మురయుచువేము
 మూటి మనరూపుతామయి
 పాటిలు మణవాళరుసిని ♦ వాలెముగొల్తున్.

౧౩

ఉ. ఉల్లములోన నెంతుమది ♦ నొక్కెడనేసియు బత్తికప్పకే
 తొల్లిటి బాములంబాడము ♦ దోసములగడజిమ్మ బైజక
 ప్పెల్లనలిర్పనున్నయిడి ♦ యెక్కుడు కోర్కులుదీసి ముత్తిరం
 పిల్లఁగఁజేసి యగ్గలిక ♦ పిక్కటిలకల రంగభట్టరున్.

౧౪

గీ. బుడుతచెయ్యలగడుకడ ♦ బుచ్చివగ్గె
 నెటిపి తిలకింపజేసియు ♦ నీటుకైత
 లక్కనము నేరిపినయొజ్జ ♦ లమదరూరి
 లక్ష్మణార్యుల మదిలోఁ ద ♦ లంతునెపుడు.

౧౫

ఉ. తుంటతనంబునం గనటు ♦ తుందుడుకుల్లల కొవ్విదంబులన్
 కంటువు మట్టువుంగలుగఁ ♦ గం దిరుగాడుచునున్న నన్న నా
 వంటి మెకంబులస్మలిపి ♦ వాలెము మంతనమెల్లఁజెప్పి మే
 లంటగనేయు బత్తిగను ♦ లైదగు బెద్దలనెంతు నెమ్మదిన్.

౧౬

కం. చనువున నీరాముని కత

లను వేలుపుల బాసలోన ♦ లలింగుల్కర జే

సిన పుట్టబుట్టు గురుసిని

గొనియాడెన గబ్బమునకు ♦ కోల్కెనగసిరుల్.

౧౭

కం. పెరుమినుకులఁ గలిగిన చి

క్కునుఁ బోకడఁజేసి నాలు ♦ గు తెఱఁగుల నే

ర్చున నేరువఱు వ్యాసుని

జరువిగుత్తంగఁ దలఁతు ♦ జక్కని నుడులన్.

౧౮

కం. గుబ్బుకొను లక్కనంబుల

జబ్బునుపడ నీక మేలు, సతవిత్తములచే

గబ్బములు నుడువగలిగిన

కబ్బపుఁగూర్పులఁ దలఁతు ♦ కలికి నుడువులన్.

౧౯

ఆ. మండియొడలి విడచి ♦ మఱిపుంటిచోటున

నీఁగ్రవాలుతీరు ♦ బాగైమైన

యొప్పులెల్ల విడచి ♦ తప్పలచేకొను

కూళగమిని దలఁచ ♦ నేల మదిని.

౨౦

వ. ఇట్లునిచ్చవేలుపుల గొనియాడి కబ్బముఁజేయు పెద్దలంబుత్తిజేసి

కూళల నీసడించి వెండియు నావంగడంబు దెలియజేయుదు. ౨౧

నీ. హఠీతుఁడను జడ ♦ దారి కొలంబున

బుట్టి సింగర గురుడట్టె నెగడి

తొలుదొస్తలంతి ♦ ఘభుచక్రవర్తుల

యను నంటిపేర పె ♦ త్తనముఁ గదుర

మనివేల్పు గొండయం ♦ డను గలమానిసి

సింగనిఁ దాపునఁ ♦ జేరితబము

గావించి వగ్గలుఁ ♦ గలిగి రచ్చలయందు

విద్దెలచే మెప్పు ♦ వెలసి యేను

గీ. నెక్కిరాదారి విచ్చేయు ♦ నేలికయగు

ధనతేకున కెమర నె ♦ త్తగువు నిలచి

తెలుఁగు మొదలైన యెదుబా ♦ సలను కబ్బ

మల్లిరంయూల బిరుదంబు ♦ నందుకొనియె.

౨౨

గీ. అట్టి తంయూల బిరుదంది ♦ యతివయైన

లచ్చికి సరుదుఁ గలిగిన ♦ లక్ష్మీయందు

పాల మున్నీరుగన్న జే ♦ జేలబువ్వ

వలె నృసింహాచ్యుగనియె జె ♦ ల్పంబుగులుక.

౨౩

ఉ. ఆ నరసింహ దేసికుడు ♦ సబ్రపు విద్దెలయందు దిట్టయై

మానిసి సింగనిన్నొడిని ♦ మానక రేడుల రచ్చలందు వి

న్నాణెపు దొల్లిపొత్తముల ♦ సమ్మకమున్ వెలయించి పెద్దయై

దానెడ గేస్తుపాడిని స ♦ తంబుగఁ జేకొననెంచి పేర్చితోన్. ౨౪

కం. చినిలక్ష్మీనాంచారము

యను చెలువను పెండ్లియాడి, హనుసము గులుకన్

గనునా షియాదు సలుగురిఁ

గనియెఁ గొమాళ్ళను కొఱంత ♦ కడఁగనువారిక

౨౫

కం. సింగర దేసికు డనఁగను

రంగాచార్యుండనంగి, రాణ నృసింహ

ర్యంగడు రామాచార్యుఁ డ

నాగను దశరథుని బోల్కి, నల్లుర గనియెన్.

౨౬

సీ. తొలుత సింగర దేసి ♦ కులపేరు పెంపొంది

కబ్బములందలి ♦ నిబ్బటికము

దెలుపుచు మక్కవ ♦ గలుగంగ నెనిమిది

యక్కరాలను గల ♦ దంతయెల్ల

వజలకుఁ దెలియంగ ♦ బలికి మత్తికిఁ ద్రోవ

గానుపింపగఁజేయు ♦ కలికియతడు

రెండవ కొమరుండు ♦ సిండిరాయలతోడి

చెలియఁ బెద్దగఁజేసి ♦ చెప్పి తెలివి

గీ. మళ్లుమన్నెంబులెల్లను ♦ మంచిగలుగ

పలుకులవలంతితనమున ♦ నచ్చిబోవు

పెద్దలకు మన్ననలజేసి ♦ పేర్చి యలర

బువ్వతేగంబు గావించి ♦ పొలుపుగాంచె.

౨౭

గీ. నాలుగవ కొడ్కు రామాచ్యు ♦ శోలగమున

వీనె మీటుచు పాటల ♦ వీను లలర

జేసి రాజుల మెప్పించి ♦ బేసి కనుల

చెల్చికానినిమించె న ♦ సిండించెన్చి.

౨౮

సీ. మూడవ కొమరుండు ♦ ముత్తి చేడియదారి

దెలిపెడు పెద్దల ♦ తేజఁగాంచి

బ్రామినుకులలోన ♦ బబిన మరుగులు

బయలుబెట్టిన యట్టి ♦ బల్లిదుండు

వేల్పుబాసను నాల్గు ♦ విద్దెలయందును

వేరు కెక్కిననేల ♦ వేల్పు పెద్ద

వలనుగా జేదువులు ♦ వలసిన వారికి

నరలేకనేర్పిన ♦ యట్టి ప్రోడ

గీ. రచ్చలను పెంపుపడయుచు ♦ రాణ (జెంది)

రొక్కమునుఁగూర్చి దెసలను ♦ బెక్కుయనము

కలయఁ జెలువంబు బెంపొంది ♦ పలువిశముల

వేల్పుతేలి సుగంబు ♦ల వెల్పసె మఱియు.

౨౯

సీ. ఎవ్వనియసము మి ♦ న్నేటికి సోమించి

కఱకంఠునికి మచ్చు ♦ గలుగఁజేయు

నేవాని యీవిమ్ర ♦ బ్రేపారగలికాసి

వానకోయిలతొగ ♦ వరలుచుండు

యేవాని విద్రె నె ♦ ర్పేర్పడగా మేటి

బొబులమడినట్టి ♦ బొప్పుచుండు

నేవాని పైరణ ♦ లెన్న పల్వితముల

పాలికాపుల మది ♦ బుడెమాన్పు

గీ. నట్టి చదురుని నేరువు ♦ లారడంబు

నీటుకీరితి యోగువు ♦ నిబ్బరంబు

లలర తంఝాల కొలముక ♦ డలికి చలువ

రాయఁడనఁగ నృసింహాకృష్ణ ♦ డాయితపడి.

30

సీ. గోవిందసంగరి నా ♦ కొట్టికలోఁ గొప్ప

కోవెలఁగట్టి ని ♦ గ్గులుఁ జెలంగ

నీతను రాముల ♦ చెంత లక్ష్మణ వేల్పు

నిలిపి వారికిమాండు ♦ నేర్పుఁ గలుఁగ

కట్టఁగ పదియూరు ♦ కంబాలదవికెయ

గట్టింవి నెలకు ప ♦ క్కయిన కేట

వేడుకలెన్నోఁ గా ♦ వించుచు బెడిలి

తిరుణాళ్ళ సలుపుచు ♦ పెవిలాతి

గీ. వలన నేతెంచు పెద్దల ♦ వపుడమ్మ

నేయుచును బువ్వ నొనఁగుచు ♦ నేమమరసి

తేగముల నెన్నియోఁ జేసి ♦ తిరఁము గలుగ

నన్నిట వలంతియై తిరి ♦ గెన్నెనరుగఁ.

30

కం. దురుసులుఁ బలుకనిదై పె

న్నెరుసులు కలనైనఁ గాన ♦ ని కఱచిగలదా

నరుసమయను కన్నెను ము

న్నరుసంబున చెట్టబట్టి ♦ యలరె కలిమిగన్.

31

గీ. కడలికూతురు కఱివేల్పు ♦ కై మెలంగు

కరణి క్రొత్తడియగు నాపె ♦ కలసి మెలసి

బత్తి నేయుచునుండ న ♦ బ్బుర మెలర్చ

కనియె నిద్దరు కొమరుల ♦ కలికియందు.

33

గీ. కన్నకాన్పున పెద్ద సిం ♦ గరగురుండు

నాఁజెలంగి వలంతియై ♦ నాయముగను

తండ్రి నిలిపిన జెజెకుఁ ♦ దగిన కొలఁది

వక్కమున నెల యేడాది ♦ వఱకుఁ జరుగు

మేలు తిరుణాళ్ళఁ జరుపుచు మేటియయ్యె.

34

ఉ. దక్కినపుం విలాతిగల ♦ తామరపొక్కిలి తానకంబులన్

మిక్కిలి గాసి రంగమున ♦ మిన్నగ మార్గళిలోని వేడుకత్

చక్కఁగఁ జూచి రాగపుల ♦ చక్కని కోవెలలోని పందిరిన్

రక్కొనగోదనోము లల ♦ రం దిరునాళ్ళను జర్పెమక్కువన్. 35

ఉ. వచ్చెను పెద్దలందఱకు ♦ వంటకముంగుడిపింపఁజేసి తా

హెచ్చిన బత్తితోఁగొలచి ♦ యింపుగ నీతమనాబడంతినిన్

చెచ్చరగేస్తుబాడికిని ♦ చేకొని సింగనపేర నొక్కనిన్

లచ్చి కొమారునట్లఁగని ♦ లక్ష్మిమినాయని బత్తుండైమనెన్. 36

సీ. రెండవకొడుకు మేల్ ♦ రేకలు గలిగియు

రంగార్యుడనగను ♦ రాణకెక్కి

తనయన్న యట్టులఁ ♦ దామరపాక్కిలి
 బత్తుడై యన్న ని ♦ బృరికమునకు
 తగినవాడై చాల ♦ దాపరించినకల్పి
 పెద్దలకిడుచును ♦ నిద్దమైన
 తొలుతటి కోవెల ♦ కలరారఁ దాడట
 గుడిగట్టి యందులోఁ ♦ గోదసిన్చి

గీ. యూరిలో కల్పిగలవారి ♦ కొడబడికను
 సిరులఁ జేకొని తిరుణాళ్ళ ♦ కరయవలయు
 పలువితంబుల పనిముట్లు ♦ వార్వమనుమ
 డరదమును గరుడి మొదలుగఁ ♦ గలుగఁజేసె

32

సీ. పితరులు తనిసన ♦ ప్రేముడిగాగేస్తు
 బాడిని మన్నించి ♦ పాంచునివలె
 వేడుకరంగమ ♦ వేంకటమ యనెడి
 యతివెలు ని ♦ రువు రిల్లాండ్రుగాఁగ
 గైకొనఁ పెద్దాపె ♦ కడుపున నైదుగు
 రుప్పతిల్లిరి కొడ్కు ♦ లొప్పుఁ గలుగ
 ముద్దులుగా విద్దె ♦ లొద్దికఁగానేర్చి
 కడువెల్లిరొగిని వెం ♦ కటన్మసింహు

గీ. డనఁగ సింగరదేసికుం ♦ డన చదురు జ
 గముజగన్నాథుడని బిల్వ ♦ గణుతి సీత
 రాముడనగను వెండి శ్రీ ♦ రంగఁడనఁగ
 పాండవులవలె మంచిలో ♦ పాటుబడిరి.

33

సీ. మఱి వెంకటమపేరి ♦ మగువ చిన్నమయందు
 గలిగిరి కొమరులు కలుములలర

దమ్ములకలువలఁ ♦ దలయెత్తగానేయు

దొరలయట్టుల వేడ్క ♦ తుల్లదూగ

చెల గిఁ లక్ష్మీన్మ ♦ సింహార్య కృష్ణార్య

లను పేరుతో జంట ♦ నునుపుగలిగి

పై వారు వీరు నె ♦ పురులై రియినత

కొమరులలో పెద్ద ♦ కొమరుడనుక

గీ. లంతఃదీరఁగ తండ్రి యు ♦ ల్లమునకెలమిఁ

గలుఁగఁదిరుఁగుచు బుడుత చె ♦ య్యులదొలంగ

నతము పెద్దలదాపున ♦ సంతసంబు

సంవత్సరఁగ తెలివితె ♦ న్నయని తెలిసి.

37

గీ. కైతఁగలిగినబ్రాతలి ♦ క్కనముఁదెలిసి

కబ్బములుకొన్నఁజేసి యా ♦ కారునందు

నచ్చతెనుఁగున నొక కత ♦ విచ్చలవిడి

జెప్పఁగా బుద్ధితామరఁ ♦ జేర్చియుంటి.

౪౦

ఉ. నేనొకనాటి వేకువను ♦ సిద్ధురలేచి గురుండలంచి చె

ల్వానఁగ తానచూడి లలి ♦ యొప్పఁగ వేబదిరెండుచోటులన్

దాఁగగీఱు, నామము లో ♦ యారముగానిడి కన్నయన్మొనల్

బూనిక కారీకేశవుల ♦ బుట్టువులే మణవాళజోగిమేల్.

౪౧

కరి. ఏకతమున మంతరముల

జోకనుఁగొని యూడియూడి ♦ జాఱునకలఁతల్

బోకార్చిబత్తి పెనఁగొన

నాకొమరులు తములు నేను ♦ నాతలిదండ్రుల్.

౪౨

గీ. కలసి గోవిందనగరిలోఁ ♦ గలుఁగుగుడిని

గోదనోచిన పూటల ♦ లోఁ దలంప

మేటిముక్కోటి తీరునాళ్ళ ♦ నాటనుపెరు
మాళ్ళుచవికెకు విచ్చేయు ♦ మాపుతుదను.

౪౩

సీ. కొండరు తిరుముడుల్ ♦ గొడుగులజంటయు

రాణించు వింజామ ♦ రాలువీవ

వీణియపాటల ♦ వివరించిదాసగుల్

కుత్తికలెత్తి మ్రొ ♦ కుచునుబాడ

వెరుకను ముందర ♦ విరివిగా సారమెత్తి

బ్రామిన్కులఅవముల్ ♦ బాపలాడ

వేలకొలంది ది ♦ వ్వెలుబట్టి యిరుదట్టు

సాదులుబాగడ విచ్చలవిడిగను

గీ. తళుకువలమురిగునువాల్ ♦ దలల మొంగు

దుడ్డుకట్టలచేబూని ♦ తొలుంగుండచి బ

రాబరులునల్పి సాతాని ♦ రాయలుండ

సిరులుజెలువార సామిమే ♦ చేసెంత.

౪౪

గీ. ఇంతయచి చెప్పరాక న ♦ న్నేలుతండ్రి

కనుఅపండుగాగన ♦ గంగికల్పి

మీరచవికను రతనాల ♦ మేల్కొప్పీట

పైసెలిపిన తరువాతి ♦ బత్తిగలిగి

౪౫

గీ. కేలుదుగనొక్క చోజేచి ♦ కేరిసిల్చి

యున్నతటి నేనుబోవుట ♦ కన్న మొదలు

నున్న పెద్దలు కొండలు ♦ చిన్నినుడుల

మన్ననలజేసి రమ్మన ♦ మరుపుపడక.

౪౬

వ. నట్లు వారి యానకు సంతనము మమ్మతిల్ల నేల నంటునట్లాడలిం

జేర్చి కల్ జంటచాచిపడి లేవకున్న పెద్ద లందఱిలో లక్షణ

రుసికిన్మారు రూపుగల మరింగంటి లక్షణజేసికుం డక్కటికము

బూని కేలు దమ్ములం గీలించి లేవనెత్తి తమ దాపున గూరు
చుండ నన్నజేసిన వారి యిచ్చ నొడగూడునట్లు నడచినంత
కొంతవడికి యా రచ్చను గలవాఱంద రాలించి వినుచుండ నమ్మా
ళ్వారు సాదించిన తిరువాయ మొడ్డిలో రాములను బాడిన (కర్పారి
రామబిరానై) యనుపాశురంబుఁ జదివి దానఁగల మరుఁగు విప్పి
చెప్పుచు నడుమ కన్నయ్య కుబ్జకుంజేసిన మెలుతార్కణ గావిం
చినవక్కణంబు నా పెనతండ్రి యగు సింగరాచార్యుం డాలిం
చుచు కబ్బమందుఁగల యిచ్చలలమిఁకొన. ౪౭

ఉ. హెచ్చినకూర్మి నాదరికి ♦ హెచ్చరికన్నిగులంగవచ్చి తా
జెచ్చెనుండికీరితికి ♦ జెల్వగుపల్కుల కొంతప్రాద్దుబో
బుచ్చికొమాళ్లు బందుగులు ♦ పొందులు తమ్ములు పెద్దలున్వినన్
మచ్చికమీర తియ్యనగు ♦ మాటలవేవిన బల్కెవేడుకన్. ౪౮

ఆ. బావిచెరువుతోట ♦ బావసికివడుగు
కైతకోవెలయును ♦ కానులెలమి
బాతి పెట్టుటయును ♦ బాడియై యలరారు
సతవితములఁ గలఁగి ♦ సంతలుహహ ౪౯

ఆ. బాడియలరనిల్పు ♦ బ్రాతియా సంతలు
సతమునుండుటకును ♦ చాలకూడు
కబ్బమట్లుఁగాక ♦ కారులెన్నో యుండి
వరలఁజేయు సతని ♦ వంగడంబు ౫౦

క. సరిమునుఁజేసిన కలుచము
తరతరముల పితరులెల్ల ♦ దప్పకపునెముం
దొరకొనెడరంచు పెద్దలు
విరివిగ వాకొనిరికైత ♦ వివరించినచోన్ ౫౧

వ. కావునసీవు పొచ్చంబులేని మచ్చితో నచ్చతెనుగున కుబ్బాకృష్ణ
 విలాసంబను పేరట నొక్కకబ్బంబు కొలపుదేవరయగు వేలుపు
 గొండలచ్చిమి నరిసింగనిపేర యంకియజేయునుని మక్కువ చెక్కు
 లొత్త సక్కటివేల్పు నొడ్డోలగంబున్నతటి నక్కాణించిన సరియని
 కొలుపు పెద్దలుబలికిన వల్లేయని యుల్లంబున సంతసంబువెల్లెగొన
 నల్ల దేవరకు నీ కబ్బంబు నొప్పింపంబూని. గీ.౨

(పు స్త్యం త ము లు)

క. సిరిచన్మెట్టలంగల క
 స్తుఃకప్రపుటనటి చిన్నె ♦ తులకించగ ప
 య్యెగమే పరిరామనివిరి
 పరియఁకముపైన సతముం ♦ బుడఁకుంకన్. గీ.3

క. నలమేని దొరకుకల్లా
 మ్మూల మెకములమేటి గొడవబో ♦ కడచిన పే
 ల్వుల రాయమానికమునకు
 కలువల చెలిదెగడు మొగముం ♦ గల దేవరకున్. గీ.౪

క. దిట్టరికి పాలకడలిన్
 బుట్టువుమగఁగిని లచ్చి ♦ పున్నెంబులకున్
 నట్టువఁగలిగిన వానికి
 దట్టపుగొలచీకువాలుతామరచెలికిన్. గీ.5

క. మగటిమి కంబముననిలిచి
 జగజెట్టన కనకకసిపుం ♦ జంపిబుడుతసిన్
 దగఁజదలు కాపురుసులె
 న్నగఁబ్రోచిన వేల్పుగొండ ♦ సరసింగనికిన్. గీ.౬

క. అప్పనముజేసినా నే
 ర్వుప్పతిలంగుబ్బయనెడు ♦ యుగ్మలికతన్

టాప్పగ నచ్చ తెనుగున

జెప్పెదసింగారమెల్లఁ ♦ జిప్పిలంగఁ.

గీ 2

క. మున్ను పరీక్షిత్తును దొర

వెన్నుని లలిగొనము లనెడి ♦ వేల్పులుబువ్వన్

బన్నుఁగవీనులఁ గ్రోలుచుఁ

గ్రన్నన శుకుడ నెఁడు జోగి ♦ రాయని కనియెన్.

గీ 3

క. కన్నయ్య మంచికతలె

న్నెన్నియొ వినియుంటిగాని ♦ యిక్కఁకుబ్బయనన్

వన్నెగల వలఁతిగూడిన

పున్నెపుఁ గతవితముఁ దొప్పి ♦ మోయన యనియెన్

గీ 4

(పు ర వ ర్ణ న)

గీ. ముగితిని ద్వేడు వీడులు ♦ మూడునాలు

గండుకన్నాకు విశుప్రోలు ♦ చంకములను

మించి సిరికాటపట్టయి ♦ మిన్నవ్రాయు

మాలెలుఁజెలంగి మధురనా ♦ ప్రోలు వెలయు.

గీ 5

క. ఆప్రోలు కోటకొమ్మలు

చూపరులకుఁ గానబడక ♦ చుక్కల తెలుపుకొ

రాపిడినేయుచు పైదా

దావునఁ జడలేటి తమ్మిదాటుకు డాసెన్.

గీ 6

సీ. బంగారుగోడల ♦ బొంగారుమేడలు

రంగులెసంగి హఠా ♦ రంగుజూప,

రవళింపుగుచ్చులు ♦ రతనంపురచ్చులు

నిచ్చలోమచ్చిక ♦ హెచ్చుగూర్చు

మిన్నుదన్నెడువెన్ను ♦ వన్నెతిన్నెలచెన్ను

లరుదుగాజూపరు ♦ లలరనేయ

పాలువగుకోటలు ♦ పొందె నతోటలు

మినువీడు నెల్ల త ♦ చ్చనములాడ

గీ. ముత్తియంబులచేరుల ♦ హత్తుచూరు

లలరగస్తురిజల్లిన ♦ యంగడుబును

కలువతామరకెందొగల్ ♦ గలుగుచెఱుపు

లాటపట్టగులకిరు కా ♦ వీటియందు.

౬౨

గీ. నచ్చకంటులమేడల ♦ మచ్చికలర

లలిగఁగూర్చున్నతటి మక్కు ♦ వలుచలిర్ప

నచ్చరలఁగూడివీణియ ♦ లంఘికోర్కి

తీరవాయించుచుందురు ♦ గారవమున.

౬౩

చ. నలనగువేల్పురాయత ♦ నంబులు తిన్నెలమీద రాచక

న్నెలు దెలిముత్తియంబులను ♦ నీటుఁగ మ్రుగ్గులుబెట్టి మ్రుగ్గులున్

గలఁ దమనీడజూచి యలు ♦ కందుల కన్నెలటంచుదన్న మ్రు

గ్గులుఁజెడఁదెల్పనవ్వలును ♦ కూతులగాంచియునవ్వుచుందురా. ౬౪

గీ. నెలకలుల దాపుగోడల ♦ నెలవెలుగుల

తేరితేరులకలులనీ ♦ డానఁజూచి

రింగుబిళ్ళలటంచును ♦ బొంగితలుల

బోరొనర్తురుతెమ్మని ♦ బుడుతలచట.

౬౫

నీ. పాఱులుచెలికాండ్రు ♦ పసలారుమద్దెండ్లు

వాయించుండెడి ♦ వన్నెకాండ్రు

గాణకత్తెలగొండ్లు ♦ కమ్మనఁగలపండ్లు

పొల్పుగుజవరాండ్రు ♦ బొజుగుకాండ్రు

యలరులబొదరిండ్లు ♦ కొలఁకుఁ దామరతూండ్లు

మెక్కునంచలపిండ్లు ♦ మేల్మిదిండ్లు

కటికపుపాలిండ్లు ♦ గలిగినవిరిబోండ్లు

సాగసైనవాకిండ్లు ♦ సోర్నగండ్లు

గీ. పోడిమింగలకమ్మని ♦ పూలచెండ్లు

పలుకులలరంగ కొణిగల ♦ బట్టికాండ్లు

బిడ్డలల్లుండ్లబంగరు ♦ పెంకుటిండ్లు

కొడుకుకోడండ్లు బబలిన ♦ గునుపుచేండ్లు

౬౬

ఉ. వచ్చలకంబముల్ పసిడి ♦ బన్నిన గుంబములొప్పు నంగడుల్

రచ్చలకొత్తడంబులును ♦ రానగరుల్ రతనంపుమాళిగల్

మచ్చలవాపటిలవిను ♦ మానములొ హురుముంజముత్రైముల్

గ్రుచ్చినచూరులొప్పుకలకుల్ కొలకుల్ వెలుంగొందువితగ్గ. ౬౭

ఆ. తొల్లికుండబాము ♦ దోసిటిలోనేల

బిడ్డమగడుకోల ♦ బీర్పుతడిని

యెవరుబ్రాహ్మణకునికి ♦ నేటితెడివీడు

జేరెనన నగడ్డ ♦ చెన్నుమీరె.

౬౮

ఉ. వచ్చలకుండనంపుఁవని ♦ పన్నినమేడల నెచ్చెలుల్కురుల్

విచ్చియుచేమ యార్పనట ♦ వేసినసోరన గండ్లవెంబడిన్

వచ్చినకప్రపున్ బొగల ♦ వన్నెలమ్రబ్బు లటంచు నెమ్మికల్

మచ్చికచిందుద్రొక్కుచును ♦ మాటికిమాటికి విచ్చుపించెముల్. ౬౯

ఉ. వెన్నెలగుత్తీకల్లులను ♦ వేల్పులమన్ని మానికంబులె

న్నెన్నియొ దాపికొప్పురము ♦ లెత్తుగ వేల్పుల దారినంటగా

బన్నిన దద్దళంబులను ♦ వాలెముజోతులు కప్పిపుకబొగల్

పన్నుగఁ బర్వవేలుపుల ♦ బాపకబూజలు నేతురెప్పుడుగ్గ. ౭౦

క. వన్నెగల వీటనేనుఁగు

గున్నలలరు నెనిమిదివలఁ ♦ కులనేనుఁగులున్

మన్నుదలమ్రోయు ననిమది

నెన్నుచు తలలూపితిరిగి ♦ హెచ్చరికలతోన్.

20

తే. గీ. లగ్గులక్కనముల ♦ లలిరూపులావును

గలిగిజింకరాతు ♦ కత్తళమును

మూలనుండనేయ ♦ జాలినప్రోలిర

వారీ నడగ జెలంగు ♦ వారువములు.

21

ఆ. వె. పసిడికొండబోలి ♦ పగటువేల్పులతేని

బేసికంటిపొందు ♦ బెఱుకులొడవు

నరదములనుమించి ♦ యందగించెనుచాల

తేరులరయవీట ♦ దెప్పలుగను.

22

ఉ. ఒక్కటి రెండుపల్లియల ♦ సుబ్బణగించుచు ముజ్జగంబులో

నెక్కుడు కీరితింగనిన ♦ యేనుగు రక్కసితోలు దాల్పరిన్

లెక్కలుఁబెట్టకే గడిచి ♦ లేకలునవ్వుచు నీనడించి పే

రుక్కుచలంబు మచ్చరము ♦ లొప్పగనుందురు ప్రోలిలోపాన్. 23

ఉ. పేరిమితో మొగంబొకట ♦ విదైలనన్నిటి నేర్చిదిట్టలై

వారకనాల్గుమోముల రు ♦ వాణపు మిన్నులనేర్చియడ్డ పా

టోరగిలెన్ గదాచునుచు ♦ నుడ్డమొగంబులవేల్పు మెచ్చక

య్యారను ద్రిమర్రిల్లుదురు ♦ నొప్పగ నెప్పుడు నేలవేలుపుల్. 24

ఉ. మువ్వరువేల్పు లొక్కమొగి ♦ బోరన ముంగలనిల్పియుద్దడి

జివ్వనుమార్కొనన్ గడిగి ♦ నేదలునొండకఁ గెల్వజాలియున్

గ్రొవ్వఁజెలంగ బాపలకు ♦ కొరినకొరికలిచ్చి వీటిలో

మవ్వగనుండ్రుతమ్మిచెలి ♦ మామకొలంబుల రాచబెబ్బులన్. 25

ఉ. లెక్కలుఁగల్గియున్న తన ♦ లిబ్బులఁగన్గొని నిక్కుచున్నయా

జక్కులరేనిబింక మొక ♦ సక్కెముచేయుచు వీడుబంతిలో

మక్కున సోములక్కిమియు ♦ మన్నన సైరణ మమ్మరించగన్
దక్కిరికోమటుల్నిగుల ♦ దామరదంపరలయ్య నిచ్చలున్. 22

ఉ. కొనునల్లెదువ్వలువ ♦ గట్టక నెప్పుడు వెట్టిసిల్లకై
పూనికఁజేసినాగలిని ♦ పొల్పుగవెన్నునఁ దాల్చిదున్నకే
నేనొకమేటినుంచుచుది ♦ నిక్కుచునుండెడు నొంటిప్రోగురా
నానగుబాటునేయుదురు ♦ నాలవవారి కొలంబులెచ్చుగన్. 23

సీ. చేదమ్మికొనరుచు ♦ చెలువచేరితియిమ్ము
చేదమ్మియిచ్చిన ♦ చెల్వదేమి
చనుబంతులిచ్చిన చనెదన్న ♦ చనుబంతు
తెలుమిఁగోరుటకంటె ♦ కలువఁగోరు
కలువఁగోరిననీవు ♦ విలువఁ జూపవుగదా
విలువఁదప్పించిన ♦ విరివియేమి
మగువకెమ్మోవిమ్ము ♦ మాటిమాటికినన్న
మోవినిచ్చెదగాని ♦ మొకలనీవు

ఆ. వి. మొగలదెలియుమన్న ♦ మొగలనుజెలియఁగా
నెంతయనానటంచు ♦ వింతలొప్ప
కుమ్మసుద్దులాడు ♦ చిమ్మెయినవీట
సావ్యలమ్మచుండ ♦ పుష్పబోండ్లు. 24

ఉ. చయ్యనమేల్కడాని పని ♦ సాగిన చందురురాల మేడలో
తొయ్యలుల్లె చన్నలను ♦ దోగిన కప్పురమున్ జవాదులన్
బయ్యెదఁజాఱతూటి విరి ♦ బంతుల కమ్మనమోచియొయ్యనన్
నెయ్యముమీరబట్నమున ♦ నీటుగఁద్రమ్మరుకూన గాడుపుత. 25

ఉ. నెమ్మికనివ్వటిల్లఁగను ♦ నిద్దపుబంగరు తూగులాలులన్
బమ్మినతల్లడర్ నునుపు ♦ పాన్పుల సంపెగిమల్లి మొల్లలన్

కమ్మనంబుగాఁబరచి ♦ గాణియలెప్పుడు కోడెకాండ్రతో
యమ్ములగుర్తుచేయుదురు ♦ హాసగుపాటట వీనెమీటుచున్.౮౧

ఆ. పె. వీటిబాజుఁగులెల్ల ♦ వెలయాండ్రవేనలి

కనులచనులఁగాంచి ♦ కాంచివలచి

వారి బొమ్మనన్న ♦ వలయు వానినిఁదెచ్చి

యిచ్చికలయుచుందు ♦ రిచ్చగలుగ

౮౨

సీ. పల్కాటుదాళిమ్మ ♦ పాలిండ్లుగజనిమ్మ

మైతావిపూరెమ్మ ♦ మప్పితముగ

చిగురులడ్లులనిక్కు ♦ జిలుఁగుగచ్చులముక్కు

తమ్మిమోమునఁజిక్కు ♦ దౌరుగ్రుక్కు

తొడలనంటునగేరు ♦ నుడులుచిల్కలతీరు

యొడలుకాంపనసౌరు ♦ లొప్పుమీర

సారముకోగిలమించు ♦ చూపులేళ్లనువంచు

కురులుచీకటిమాను ♦ గొనబుడ్రెంచు

తే. గీ. మోవిమోవికిపాటియై ♦ బోలెకొడమ

తేంట్లకన్నాపసురపొన్న ♦ తీరుపొక్కి

లలరజవ్వనముంగల ♦ యతివలవలె

యాటఁదోటలుసవ్వీట ♦ యలరుచుండు.

౮౩

(రాజవర్ణన)

క. అప్పట్నం బొడికారం

బొప్పంగను నుగ్రసేను ♦ డొనరంగ నేలున్

నెప్పరిగఁబచ్చి కడలన్

జిప్పిరిలిన నొగియసంబు ♦ సిరులుజెలంగన్.

౮౪

ఉ. చన్నులగ్రక్క సంబువరు ♦ సంబుల కోరుల నొక్కువాతెఱన్

కన్నులజంకువే నలిని ♦ కొడునుపెన్నడలందు జాగులన్

బన్నముదాయలన్నుడులు ♦ బాటిలు పొక్కిలిలేమి కౌనునన్
బన్నుగ బంచిపెట్టుచును ♦ పట్నముఁ బ్రోచెనురాయఁడెప్పుడున్.

సీ. తనలోతుగొనమున ♦ కునుపాలమున్నీరు

కదలక నొకచోట ♦ నొదిగియుండ

తననేలఁ దాల్చుట ♦ కును దచ్చికడలగా

రులఁ దలలలుకనై ♦ మెలఁగుచుండ

తనయీ విజలకంబు ♦ లును బలపేఱునై

మిన్నేటితోడను ♦ మేలమాడ

తనయనం బుట్టివ ♦ డిన వెండికొండపై

పసగల ముక్కంటి ♦ బలుచబరుప

గీ. పైడిచూలాలు తేమలె ♦ పుటికి వెంబ

డించి కొలువఁగ పాడియై ♦ మించిగొనము

లలరుచుండఁగ పజలనె ♦ ల్లపుడు బ్రోచి

వెలయునవ్వీటిలో రాచ ♦ వేల్పుతేకు.

౫౬

క. ఆరాయనిచే ♦ దాయలు

పోరునఁ దెగటాటివేల్పు ♦ బోగముచెలులక

గారవమునఁ ♦ గూడుచునా

రాఠాయని కొనరుచుండ్రు ♦ హరునమెలర్పన్.

౫౭

ఆ. పిటికితనము కొలము ♦ కొఱ కొఱయీలేని

గొనము తుఱుగుకల్ల ♦ లునుదిగియును

కఱుపు గొడ్డువారు ♦ కలనైన బొంకులు

లేకరాయఁడేలె ♦ జోకమీర.

౫౮

సీ. పగ్గెగొనంబులు పరిధవిల్లఁగ వేల్పు

టాజ్జున్నపుడిండ్ల ♦ పజ్జతేరె

చక్కదనాలకు ♦ చక్కెరవిల్తుండు

మేయిని విడనాడి ♦ మెలఁగెనేల

మగటిమి కెడబీతు ♦ మమ్మరించగనోడి

సింగపు కదుపులు ♦ చేరె దొనల

మొగము చెల్వమునకు ♦ తొగలరాయం డోడి

కోడెరాతునుఁజేరి ♦ గొల్పుచుండె

గీ. ననఁగనేరుపు సైరణ ♦ లారడంబు

లరుసమును గట్టితన ముక్కు ♦ నక్కటికయు

గలిగిమోట ముదెగడుచు ♦ కలఁతవిడచి

పబలె వీటసురహిమిర ♦ పాదుసాహి

౧౯

సీ. పనఁగల మిన్నేటి ♦ పాలసందంబున

మేలుమేలని చాల ♦ నోలలాడి

మల్లెల మొల్లలమఱి ♦ తెలియు త్తియం

బుల పేరులక్కున ♦ పెలుచదాల్చి

తెలిదీవివెండి కొం ♦ డలకేగి మగరాల

నెలరాల దిన్నెల ♦ నీటుఁజూచి

యలరారు పండువెన్నెల ♦ బాజుదెగడుచు

తెలిదామరల ♦ తెగడ్రిమ్మరిల్లి

గీ. నలువచెలువ కలువతేని ♦ వలపుతేని

నూడులకు కొప్పునెద నట్టు ♦ జూపి వెలిగి

కీరితనియెడు వెలఁదుక ♦ కేరుచుండి

వచ్చి యీరాచచందురు ♦ పజ్జఁ జేరె.

౨౦

ఉ. మొదలిటిదాసరయ్య తొలి ♦ ముట్టి మెకంబును కొండలేడునె

నిద్రికడలేనుఁగుల్ చిలువ ♦ మేటి మొదల్కొని మూడుజెత్రులొ

- ముదుకలుజేసి బ్రోచిరని ♦ పొందికగానడిబెట్టి నొక్కచే
 నదటుగనేలదాల్చె కల ♦ యంగనువారలఁ బర్వదీరఁగన్ ౬౦
- గీ. కడలఁగల రాచమామల ♦ తలలవెలుఁగు
 పసిఁడి బొమిడికముల రవ ♦ లెసగుబాజు
 లలరిజోహారుసేయఁగ ♦ తొలగుహజ్జ
 తామరలుగల్గి దొంసుర ♦ తాణి వెలుఁగు. ౬౧
- క. తెఱవాటుకాండ్య వీరడి
 పిఱికియు గొండీడు తులువ ♦ పేదయు మొలతొ
 కఱటివజలే కరాయం
 డఱి ముటిగావీడుబ్రోచె ♦ నబ్బుర మెసఁగన్. ౬౨
- నీ. ఆరావు తనరాణి ♦ తో రాణనుండఁగ
 గొడుకులు తొమ్మిండు ♦ గురు గలిగిరి
 అరయఁగ కంసు ♦ డన్య క్రోధుడనునామ
 కుండుకహ్వంసు శం ♦ కుండుసుభువు
 డనరాష్ట్రపాలుడు ♦ ననవిస్రుప్తుండన
 తుష్టిమంతుండన ♦ తుల్లదూగి
 కంసయనంగను ♦ కంసచరియనంగ
 రాభువుననగను ♦ రాష్ట్రపాలి
- గీ. కయనకూతులు శలుగురు ♦ గలిగి మిగుల
 కలుములలరార సంగడి ♦ కాండ్య బండు
 గులును బిరుదులు మంతిరి ♦ కొలముఁ గొలుప
 వీటబబలెనురా రాచ ♦ వేల్పుతేను ౬౩
- గీ. ఆవుడమితేని కెప్పుడొ ♦ య్యారమెసఁగ
 కప్రముజవాది కస్తూరి ♦ గండములను

దెచ్చియిచ్చెను బానిస ♦ సుచ్చకంటి

కమలియనఁబ్రోలఁ జెలువందె ♦ గారవమున.

౯౫

వ. అంత నక్కలికి చొక్కమగు చక్కగనంబుల నుక్కుమిగిలి నక్క
జం బగు కలిమిచేబు త్తిని సొక్కుచు నొక్కనాడు మంతనంబున
హాయిమీర తేడుం దానుపడక గదిం విరిసెజ్జం బరుండి తెలివి
యుప్పతిలఁ దనడెందంబున సంతతులేని కొఱంతగల కలంత బలవం
తందై నఁ దనమగనిం జూచి సొగనులాడి యిట్లనియె.

౯౬

చ. నీతరూప నెల్లఁ దన్విసన ♦ ప్రేముడిగొందురు నాల్గదిక్కులక
సతిముయనంబుఁ బిక్కటిలు చాల్చినవంగడ మందుబుట్టువు
ల్జతనపు గొప్పఁగాంచెదము సంతఁజెలంగిన సంతసంబుఁగా
నఁ తమినిబిడ్డలం గనిన నాఁకొలమంతట మేలుఁగల్గదే.

౯౭

గీ. బిడ్డలేనట్టివారలు ♦ బెట్టుకూడు

గుడువఁదగదని రునులెల్ల ♦ నుడివివారి

వారివక్కణమంతయు ♦ వరుసఁడెలసి

మెనవుదురు నీరువంటక ♦ మనలుఁ గలుఁగ.

౯౮

ఉ. తమ్ములులేని కేళకుళి ♦ తావులులేని కడిందిపూలు కెం
దమ్ముల దాయలేని నిసి ♦ తప్పక దిబ్బములేనియిల్లు ద
య్యమ్ములులేని దద్దళము ♦ హాయిగ రాయఁడులేని రచ్చవా
యమ్మగునట్లుసంతువహా ♦ హామెల తెంచని బామువమ్మగున్.

౯౯

ఆ. సంతతులేని వాని ♦ చాలుదలంచిన

బ్రతికినంతవరకుఁ ♦ బబలునుగము

కల్మియున్న నేమి ♦ కానరెప్పుడు ముత్తి

యిండ్లకెల్ల సొమ్మ ♦ లేకొడుకులు.

౧౦౦

వ. కావున మనవుట్టుగుగిట్టుట వట్టిదియెకాని మంచిగానేరదు నా డెం
దంబునం గల తలంపొడఁ గూడుటకై యడవికీగి బత్తులమై

పొక్కిలిచూలి ముక్కంటి మొదలగు చక్కటివేల్పుల కెక్కుడు
దేవరయగు రక్కసిగొంగ హజ్జదమ్మల మక్కువచే తలంది
మిక్కిలి మ్రొక్కులు మ్రొక్కికోర్కె లొడఁగూర్చుకొనెదమని
నాలు మగలు తమయిల్లు నూడిగవు చెలియల కంకియఁజేసి. ౧౦౧

ఆ. పులిసివంగి దువ్వి ♦ బొబ్బమెకంబును

కడలియొంటికాడు ♦ కటికమెకము

పుట్టకూడుతిండి ♦ పొడలమెకంబుల

బాఝదిరుగు లొంక ♦ జేరనరగి.

౧౦౨

క. కట్టెదురంగనుఁ గొనెపూఁ

జెట్టులుఁ బొదరిండ్లుఁబలుకు ♦ చీలుకలగమియున్

నట్టువపులుఁగులుఁ దిరివెడు

వట్టగునొక తపసితోటఁ ♦ బడఁతియుఁ దానున్

౧౦౩

నీ. ఎలికఁపిల్లలఁ బిల్లు ♦ లెలమితో నాడించు

వాలుగలను కొంగ ♦ వరుసగాచు

పాలుపొందఁ గువ్వలఁ ♦ బ్రోచు డేగకొలంబు

సింగంబులేనుఁగుల్ ♦ చెలిమినేయు

కాతెను బోతులు ♦ కత్తెళంబులుఁ గూడు

కోల్పుల్లేడులుఁ ♦ గూడి యాడు

చౌఁగంటి మెకములుఁ ♦ జడలమెకంబులు

సయ్యాటలాడుచు ♦ సారిదిరుగు

గీ. చెట్టనట్టులు మేకలు ♦ చెల్మినేయు

నిటులమెకములు పులుఁగులు ♦ నీడుఁబోడు

గలిఁగియారసబాసియుఁ ♦ గలసిమెలసి

ద్రుమ్మరిల్లును తోటలో ♦ మమ్మరముగ.

౧౦౪

ఆ. ఔరయిచటి పున్నె ♦ మబ్బరం బయ్యెడు

జన్నిగట్టలెపుడు ♦ జన్నములకు

నెయ్యివేల్పుచుండు ♦ నేటగుప్రాబల్కు

సారమువీను లలగ ♦ సాంపునేసె

౧౦౧

సీ. పూవుగుత్తుల నొప్పు ♦ దీవెలపై జమ్ము

జమ్మని మ్రోగెడు ♦ తుమ్మెదలును

కమ్మనిమావుల ♦ గలననలనుఁ దిని

కూకలేయుచునున్న ♦ కోగిలములు

చీకటిమానుల ♦ జేరి మబ్బులటంచు

నట్టాడుచుండెడు ♦ నమిలిగములు

దెసల నెక్కడనైన ♦ మిసమిసలాడెడు

కస్తూరిపిల్లుల ♦ కమ్మతావి

ఆ. చదలనంటుచున్న ♦ జన్నంపుక్రొంబొగ

లొరహరినేగు ♦ వారియుల్ల

మలరజేసె నిచట ♦ నవ్వారి పనులైన

చక్కబడునటంచు ♦ చనువుగలిగి.

౧౦౨

ఆ. పోయిపోయి యెదుట ♦ బులితోలుబటచిన

గద్దెపై నిరునుల ♦ గమింగొలువఁగ

గూరుచుండి తెలివి ♦ గుర్తులుఁ దెలుపుచు

హరుసమెడ్డలోన ♦ నగ్గలింప.

౧౦౩

చ. బసునుము మేనఁబూసి చెలు ♦ వంబగు దామరపూసలక్కునన్

మిసిమిజెలంగవేసి యట ♦ మించుజడల్ జిగికావిఘట్టముల్

మనలఁగ కక్కపాలయును ♦ మచ్చికమీరఁగ దాల్చియున్న పె

నుసియగు గర్జనొక్కరుని ♦ నోములుబండగ జూచిరిమ్ముగన్.

- చ. కనుఁగొని యంజదమ్ములకు ♦ గాదిలి మొక్కులు మొక్కిగుండెబ
త్తిని పొనకాడ నెన్నదురఁ ♦ దిన్నగచేతుల జంటమొడ్చిమె
ల్లనరుసివేల్పురాయనికి ♦ లక్కన మొప్పెడు సుద్దివాకొనెన్
దనఁదగు పోలుపొందువిని ♦ తమ్మునలిర్పఁగ నేయునట్లుగన్. ౧౦౯
- ఉ. ఓజడదారి రాయవిను ♦ మూరటలేకయు కక్కనంపురా
లోజచెలంగుదారులకు ♦ నోడక నాజనరాలిఁగూడి రా
దేజుగతొల్లి పున్నెమరు ♦ దెంచుటచేఁ గడగండ్లబాసి మే
మిజతనంపుఁ దోటహరు ♦ వింపెనఁగన్ గననయ్యెనియ్యెడన్.
- ఉ. వచ్చినతోడనే నిటకు ♦ వచ్చితినాడు తలంపునీకు వా
క్రుచ్చితి నన్న న త్తపసి ♦ కోమలునిం గనివల్కె నెమ్మితో
నెచ్చటికేగదో యిచటి ♦ కేలరుదెంచితివేది ప్రాలు నీ
కిచ్చటఁగోరు గోర్కులున ♦ వేవియొడెల్పుము పేర్మితోననన్. ౧౧౦
- గీ. మధురనాప్రాలి లోపల ♦ మనికినాది
వేడుకను తేనికెప్పుడు ♦ వీరమూర
పునుఁగుజవ్వాది గండముఁ ♦ బూయనిచ్చి
వచ్చెడు వలంతికమలినా ♦ పలపురాణి. ౧౧౧
- వ. నా పేరు కోమలుండ మే మిరువురము. ౧౧౨
- ఉ. దొడ్డతఁబు కల్మిఁగని ♦ తొల్లటికావల ముప్పతిల్లఁగన్
బిడ్డలులేక బెంగొని ♦ బెగ్గిలికంబును చిప్పిరిల్లఁగా
నుడ్డమొగంబు వేల్పునది ♦ నొప్పకముత్తికిఁ ద్రోవలేనికా
తొడ్డెముత్రాసె మాకును మె ♦ అంగగునాయని యొక్కవేకురక.
- క. కలువరపడిరోసియు నా
యిలు చెలువలకంకెజేసి ♦ యిటురాఁగనుచూ
తొలిమేననేయు పున్నెం
బులుఁగలుఁగుటవలన మిమ్మా ♦ బొడగంటి మొగిన్. ౧౧౩

క. కారానిపనులు మీచే

కారాబమ్మననుఁ దీర్పఁ ♦ గానగునంచున్

గోరిక నుడివితిమినిరా

బారికఱదతమ్మివిచ్చు ♦ పఱితిదొరయనన్.

౧౧౬

గీ. ఆలకించుచు జోగితా ♦ నమ్మరమున

కోమలుచుబల్కు నుద్దుల ♦ కుమ్మఁదెలిసి

జరుగబోయెడుఁ జరిగిన ♦ జరుగుచున్న

నై నములఁజూచి మాలిమిఁ ♦ బూనిపలికె.

౧౧౭

మ. వినువీడుంగలమేల్ నుగంబులను ♦ వేవేపొందగా సంతపున్

గనినకఁగాని పునెంబుఁగల్గదని యీఁ ♦ గ్రాల్లంటితోవచ్చి మె

త్తనిమైతోఁదిబమందుఁ గాసిలఁగనెం ♦ శంజేసి ముప్పోకలా

దొనరింపంగల మేలునొందెనయో ♦ హోతల్పితేఁ జూడఁగన్.

ఉ. నీవుదలంచి వచ్చిఁప ♦ నిన్నెరవేర్పగలండు మ్రబ్బమై

దేవరయిల్లుఁ జేరుమనఁ ♦ దెల్లమిక్కి మఱిబల్కెయోగునీ

తావరమండు నుండిపలు ♦ దారులనోములు నోచియుండఁగా

యోవగనైన సంతగలి ♦ గించుటలేమిఁ గీమువెల్లితిన్.

౧౧౮

ప. వెండియు జగమ్మున నల్వయు.

౧౧౯

ఉ. సంతపటంచు మొట్టలిడి ♦ సారెకుఁమొక్కఁగరాని వేల్పుమేల్

చెంతకుఁజేరి నేతగని ♦ నేతలునేసినఁగాని వారికిన్

పంతముఁ గట్టిస్థల్లు మురి ♦ పంబునుఁజూపెను సంతగూర్చకే

పంతల పాలుఁజేసియది ♦ వల్లనువారికి నిచ్చుపెక్కుగన్.

౧౨౦

సీ. సిరిగలవారినిఁ ♦ జేయుతెగుల్ల

పేదలకాకలి ♦ బెట్టుపెక్కు

సమకూర్చుముదు కని ♦ జవ్వనికిని జాణ

తకుఁగూర్చు తులువను ♦ తగుగొనములు

గలమేటికిచ్చు ని ♦ చ్చలు నజబ్రతుకును
 బ్రల్లదుశకు నిచ్చు ♦ బ్రదుకునిడుద
 తేగముల్ గలవారి ♦ తెగకులేయి యొనంగు
 నీలేనివారల ♦ కిచ్చుకలిమి

గీ. గానఁదగినట్టి చెయ్యల ♦ బూనినేయు
 నలు మొగంబుల వేల్పుకే ♦ కలవరంబొ
 ముప్పుదిప్పిన శుడునలి ♦ యెప్పుడైన
 నేయఁదగినట్టి పనులను ♦ నేయఁగలఁడె. ౧౨౨

వ. అయినను తొల్లింటి బామునఁ జేసికున్న కనటునన్నాకు కొడుకులు
 లేనిది కొఱతగలదయై మిగిలినుగంబు దప్పించినది గావునమీరు
 వివరించు వివరంబు తేటతెల్లమిఁజేసి బిడ్డలుఁగలుఁగు తెఱుగు
 లెట్టులనో యేర్పరించుటకు మీ యట్టి పెద్దలవలనం గదాకొం
 కులు విడుచుటయనుటయు రుసిచందురుడు. ౧౨౩

ఉ. జివ్వనిమిన్న కోమఱుడ ♦ సారెకు సారెకు మీతలంపులో
 నెవ్వఁగ నొందనేల తొలి ♦ నిండిన దోసము నూడువంకలున్
 నివ్వటిలంగ కన్నెకయు ♦ నెప్పరియొక్క తె బుట్టుదానిచే
 మవ్వపుముత్తిగల్గు విసు ♦ మానపువంకలడంగు బిమ్మటన్. ౧౨౪

గీ. వెలయముప్పొక్క తెఱిగిన ♦ వేల్పుతేని
 చెలిమిఁగావించు మగలాగు ♦ నేతతోన
 తనివిననఁ గొల్చికొడుకు నొ ♦ క్కనిని గనును
 గానయిలుఁగూర్చి పొమ్ము శ ♦ క్కనగు కలఁపు. ౧౨౫

క. నావినిరుసి మీసరమున
 కావెలఁదుక బలికెముగితి ♦ నందించెజీదా
 వావిరి మువ్వంకలు దిగి
 బోవుటెటుల చక్కఁజేయు ♦ ప్రోడయెవండ్లో ౧౨౬

సీ. అదిగాక కలుసాన ♦ నొదవిన దానిని

ముప్పోకలాడేల ♦ ముట్టుకొనును

ముట్టుకున్నను లాఁతి ♦ ముద్దుగుమ్మలఁ జాల

నెనగు నించుటకేల ♦ నెగడుచుండు

నెగడపోయతఁడేల ♦ నేనున్న తావున

కరుదెంచు నయ్యత ♦ గ్గనకబొమ్మ

గ్రుడ్డులోపలి పజి ♦ కూరిమిఁగాచగ

దలచియండెను గాదె ♦ తల్లిదిండి

గీ. నొన్న బత్తులబ్రోవగ ♦ దలచిపుడమి

కరుగుదెంచునో లేకయీ ♦ యన్నమిన్న

నొక్కరిఁ బ్రోవ నేతెంచు ♦ నోకలంకు

వీడిపోదె హుడునాబు ♦ విట్టివీగ.

౧౨౭

మ. అదిగాకింతకు వెన్న బామునయహా ♦ యూకూసచే కొన్నమై

కొంచుకుల్ నాకువటారిసుద్దులను వా ♦ క్రువ్వంగమీ కుందగున్

ముదితన్ మేమెటుగాంచ గల్గుదుమొ బె ♦ పున్నీర నీముద్దబె

ల్లితహా దోసయులీఁగుటెట్లగునో తా ♦ ల్లిన్ దెల్పి మన్నింపవే.

క. సిరి పెనిమిటికే తలలో

దురుసగు నేతలనుజేసి ♦ త్రుళ్లెకొనాకున్

దరవడిగఁ దెలియబలుకుము

పరిపరిఁడందంబు చెనరె ♦ బమ్మెరఁగలిగెన్.

౧౨౮

ప. అనినవిని రుసిమానికంబు నెట్టన రెట్టించిన సంతసంబుట్టిపడ నా

దిట్టరులఁజూచి మీరు తలంకకుడు మీతలంపొడఁగూడు దానిని

తేటతెల్లమిఁజేసెననని యిట్లనియె.

౧౩౦

గీ. మునుపు బహుళాశ్విదను రాచ ♦ పులికివేల్పు

తపసిరాయఁడుఁ దెలిసిన ♦ దానిమీకు

తేట తెల్లని జేయుదు ♦ తిరిగితొల్లి

బామునను నేయుదురునుల ♦ పడఁతికతను

౧౩౧

నీ మునుపునీత మగండు ♦ మొససిత డిరి యాస

కలికితో తమునితో ♦ కానకేగి

పంచవటిని నాకు ♦ పాకసుగట్టించి

సుగముగా నుండగ ♦ శూర్పసఖయ

నెడు చెలియే తెంచి ♦ నేలనాయన చక్క

దనమున జూచి త ♦ త్తరముగదుర

వలరాయునికి మారు ♦ వలరాయుడగు వీని

పొందులేని పలంతి ♦ పుట్టుగుపుటుక

గీ. యనుచు మది నెంచి సంతోస ♦ మగ్గలఁప

తాను వలపుమిటారియై ♦ దగ్గరించి

కలికిచూపుల జూచుచు ♦ కలిమిడిగను

బలికెమెత్తని మాటల ♦ బుగ్గురించి

౧౩౨

ఉ. రాచకొమార నాకువల ♦ రాయని కన్నను చిన్నవౌటచే

దోచెను పెండ్లి యాడికల ♦ తోయము తీసుమెలంగవచ్చికిన్

(బోచెదవోమఱి వేదల ♦ దోచెదవో వివరింపుమన్న నా

రాచకొమారుఁ డొద్దికను ♦ రావణు చెల్లిలితోడ నిట్లనున్ ౧౩౩

గీ. మెలఁత నాతోడబుట్టువు ♦ మెలఁతలేక

యున్నవాడదె వానితో ♦ నున్ననీకు

జేజెవట్టునఁ గలమంచి ♦ జెందవచ్చు

ననినరక్కసి విని లక్క ♦ నని కదిసియు.

౧౩౪

ఉ. ఓమగనీదు చక్కదన ♦ మువ్విళ్ళులూరఁగ నేయవచ్చికిన్

నామదికోర్కె దీర్చుమని ♦ నాతుకబల్కిన నవ్విలక్కణుం

జోమడఁతీన నుంగొనిన ♦ నూడిగ మెప్పుడు నేయువాడనా
తోమటిబన్న నూడిగెపు ♦ తొత్తునటంచని బల్కు రేపజర్. ౧౩౧

క. ఆనివిని యిద్దరిచెంగటి

కిని యిటునటుతిరిగితిరి ♦ కేగుచునుండన్

గనియొక్కటాలు బతమును

గొనునశరధుకొడుకు వలసూ ♦ గొనకయెనుండన్ ౧౩౨

ఉ. చక్కదనాల కుప్పుయగు ♦ చాననుమింగిన నన్నుగొండురం
చొక్కమొం దలంచుమిరి ♦ యుమ్యెల్లయై జెలువొండమింగబో
నక్కటయంచు ముక్కుచెపు ♦ లంటగగోయుమటంచు నన్నబీ
తెక్కంగ జేయనట్టులొన ♦ రించెను తమ్ముడుకాకు దొల్లగన్.

గీ. ఇలుముకు చెవులుదరిగిన ♦ యింతియేగి

యన్నయగు రావణునితోటి ♦ యున్నదున్న

యల్లు వివరించి సీతహా ♦ యలనుదెల్పి

తెచ్చుకొననట్లుజేసి య ♦ తైటవహిలి ౧౩౩

గీ. అంతటనుబోక కాట్రేని ♦ కంకియపడి

పుష్కరంబను తీరము ♦ బోయియచట

మగవజయు సల్పుతబయి నె ♦ మృదిగనేయ

బూనివిరికండువను చాల ♦ పూన్నిజేసి. ౧౩౪

గీ. సరవిపదివేల యేడులే ♦ సుమలేక

మిత్తిగొంగను మదిలోన ♦ హత్తుకొనుచు

నేయగా వెండికొండను ♦ సీమగలుగు

గిబ్బత త్తడి రాతుతా ♦ కేరినిలిచె. ౧౩౫

ఆ. నిలచిదుగ్గి మగడు ♦ నెలఁతయేమిటి కోరు

కొనెదవేమొ తెలియ ♦ గనుచగుచును

టంచు బుకలేమ ♦ తవరగా నిట్లను

వేల్పువేల్పుకొండ ♦ విడిచిజేజె.

౧౮౧

క. నాకోరిక వినుపించెద

చౌకనొనర్చంగవలదు ♦ చక్కనివాడా

రాకొనుగుడు రామునికై

జేకొననుదికోర్కె బాడమె ♦ చేయుచున సీనెన్

౧౮౨

క. ఒకటాలు బతముబట్టిన

వకవకనగు మొగపురాచ ♦ పట్టినచే వ

ట్టకటాసాగునె యూహ్మొ

మ్మొకరుంగునె వానియెడద ♦ ముంగగుకోర్కెల్.

౧౮౩

గీ. ద్వాపరములోన తుదకును ♦ తాతతండి

చెలగిచేవకికిని బుట్టి ♦ చెనటివజను

ద్రుంపగావచ్చి నిన్ను చే ♦ నింపుగలుగు

కలవమును గొనియేలును ♦ గారవమున.

౧౮౪

గీ. అనుచు కోరినకోర్కిని ♦ యగ్గికంటి

యొసగియేగిన పిమ్మట ♦ నొక్కపొద్దు

తోడనున్నంత వరకును ♦ తొలగనియెద

రాగవునిపైన మెలగగ ♦ రానయండి.

౧౮౫

వ. బాముబామునకు పూవిల్తునకు పూవిల్తుడగు రాగవుండు దప్ప

మరియొకరి నాకటదకుతేడఁ గాడని తఱంచుచు నునురులను

పదిలె అది వెండియు ద్వాపరము తుదకు మధురయనెడు పట్నం

బుస కంఠునికి బానిసెతనంబునేయు కమలకోమలులకు జగము

తల్లియగు చాలుపేరిటి సన్నవలఁతని చెరబట్టించిన దోసంబీ

బామునగల వేసంబునకు మువ్వంకలు గలిగించి కుబ్జ నాపేరట

జెలువారుచుండునని.

౧౮౬

క. ఈరవళితొల్లి తటిలోన్

నీరామునికిం దొసంగు ♦ జేసిన దోసం

బారంగ శూర్పనఖయును

బారుగమువ్వంకలలకు ♦ బామును బొంతుకొ.

౧౮౭

ఉ. అతటిలోన రామునిక ♦ యీ రెయ్యనర్చినసె బ్రలెల్లయున్

దాతదలంచి చూచితగ ♦ వంకలుగుజ్జతసంబు నిచ్చియీ

నాతుకకాపలంబుః జన ♦ నల్లనిదేవర కాచునంచుమేల్

వ్రాతలువ్రాసె నీతలపు ♦ వాలెము సాగునుబోండు వేడుకన్.

గీ. మంచివారలఁ బ్రోవఁగ ♦ మఱియు వడ్డ

వారిఁద్రుంపఁగ బాసుండి ♦ పాడినిలువ

నేలఁబుట్టును కఱివేల్పు ♦ నీళ్ళశూర్ప

ణఖయును నెలంతకలుంగు వి ♦ న్నాణెముగను.

౧౮౮

సీ. అనితొల్లికతఁ దెల్పి ♦ యగుగుహించని బల్మ

మరికోర్కెఁ దెల్పు నె ♦ మృదిగనాకు

బుట్టెమోమరిత ♦ మువ్వంకలలరిన

కఱివేల్పుతోడఁ జ ♦ క్కనగుననుచు

నుడిగితిరయ్యయో ♦ పుడఁచునిదేవర

యెచ్చటఁ బుట్టునిం ♦ కెచటబెరుగు

నెవ్వరెవ్వరిఁ బ్రోచు ♦ నెదిరించుమార్తుర

నెవ్వరిఁ దెగఁజూచు ♦ నెవ్వడిగను

గీ. ఎట్టపున్నెపువానికిఁ ♦ బుట్టఁగలఁడో

వారివక్కణమంత య ♦ వ్వారిఁగాఁగ

తెలియఁబలుకుము నాయెడఁ ♦ దిరముఁగలుఁగ

కనికరంబార కన్నయ్య ♦ కతనువినెద.

౧౮౯

వ. అని వేడుకొనిన సక్కమలకోమలులకు తపసిరతనం బిట్లనియె.

క. మీవీడు తేనికన్నగు

దేవకుడను రాజుకూతు ధ దేవకియనంగా

రావెలందుక యందుచుకటి

దేవరయుంబుట్టి జగము ధ తీరికనేయున్.

౧౫౨

వ. అదెట్లంటిలేని నేలవడంతి గోరిన తీరుగ, నేలకే తెంచి పలుగాకి
పజల నెల్లతునిమి, నెవరిచే యెవరు బాగుపడవలయునొ, చావు
నొందవలయునొ, అట్టివివరంబులు, నెరవేర్చి వ్రేపల్లెలో నందుని
యింటనుండి కాగలచెయ్యల జరుపుచున్నంత కనుని పంపునయ
కృపండనువాడు మధురయచు ప్రోలికిరా రాచదారిక గన్నయ్య
యే తెంచి నీకుపుట్టుగు నొందు మూడుచంకలు గలముగుదకు.

ఉ. చక్కదనంబు లిచ్చునని ధ జగైడువక్కణమంతర దెల్పినక

జొక్కుచు కోమలండు తన ధ జోటికతోరుసి చందమామకున్

మ్రొక్కికరంబుగా నెలుపుఁ ధ బొందినుగంబుగఁ బ్రోలుచేరియున్

మిక్కుటమైన బుత్తులను ధ మేలుగనుండిరి నోలలాడుచున్. ౧౫౩

గీ. అనుచు వివరింప ధ వివ్వచ్చు ననుగుకొడుకు

కొమరుడిట్లని బల్కె మ ధ క్కున చెలంగ

వెన్నునినుమాళమగు కత ధ విరివినేయఁ

దగుదువనరాసితెల్పె నం ధ తనముతోడ.

౧౫౪

నీ. ముందుసోకులపాలు ధ నంగిపుట్టిన రాచ

తరటుల నెల్లనుఁ ధ దాల్పలేక

పుడమిబమ్మనుఁ జేరి ధ యడుగులపై వ్రాలి

తనపాటుదెల్పె ద ధ త్తరముతోడ

వేలుపు ముక్కంటి ధ వేలుపు పెద్దయు

పుడమి చేడియఁగూడి ధ పోయిపోయి

పాలకడలిఁ జేరి ♦ ప్రాజదువులతోడి

ముప్పొకలాడెన ♦ మురువ బొగడి

ఆ. తామువచ్చు నుద్ది ♦ తప్పకఁజెప్పిన

వినితలంపుఁ దీర ♦ వినుఁగఁబలికె

వేల్పులార మీఁద ♦ వేంచేయుడిక్కల

కేరుదీర్పఁగలుగు ♦ దీకలంత.

౧౫౬

ఆ. మీరలేగి నేఁ ♦ మీద గుపాథులఁ

బుట్టియను కొలఁస ♦ మురుపుఁజూపు

డటులనండమఁద ♦ నచ్చరలుదరఁ

బూజసేయనాకుఁ ♦ బుట్టుఁడెలమి.

౧౫౭

ఆ. రునుఁ నెల్లఁ బోయి ♦ రూపసిమెలఁతల్తె

గొల్లవారలయ్య ♦ తెల్లనైన

యాలగుంపులయ్య ♦ మేలిమిజమునకు

పొంతతిగియలయ్యఁ ♦ బుట్టుఁడనుచు.

౧౫౮

క. పనిచియు తానుంగలువల

యనుఁగుకొలమునందుఁ బుట్టు ♦ వగువను దేవుం

డను దొరకుఁబుట్టి తోడ్కో

డనె కంసుండ నెడు పోకు ♦ డా కలకెదలోక.

౧౫౯

ఆ. తండ్రిబీతు నొంది ♦ తత్తరమున బావఁ

జేతఁబట్టుకొనుచు ♦ చెలఁగిత్రోవ

నడువతలుపులకును ♦ నాటినబీగముల్

తొలఁగిపోవఁ బోయి ♦ కలఁతదొలఁగి

౧౬౦

చ. జమునను దాటినందుని ప ♦ సందగుమేడనుఁ జేరిలోగిట

నొమరితతోఁ బరుండినయ ♦ నుంగుయ శోదవలంతి సెజ్జపై

కొమరునిజేర్చి బిడ్డగొని ♦ కుమ్ముగతోల్తటి బందెకానకున్
గినుకిమవచ్చి చేరనది ♦ కేపురు కేపురటంచు నేడ్చినన్. ౧౬౧

గీ. అత్తరిని కంనుడా నాదు ♦ నాలకించి
కత్తిచేబూని దేవకి ♦ కైని జెలగు
బిడ్డపుడమిని బడవేయ ♦ బెరసిపైకి
లేచి తనమేయబెంచెయి ♦ లెక్కగొనన్. ౧౬౨

ఉ. ఓరిగ రాసనిన్ దునుయు ♦ టొప్పా దెంతకురంగ టంగలం
దూరకనిన్ను జంపంగల ♦ హొక్కడు కారదెనగ్గరించెనా
కారజగంబు కొల్లలన ♦ హాకడు బెట్టిన యన్నె మొక్కపై
జేరెనటంచు తాను చెను ♦ సిల్లులనూటలు దెల్విపోయినన్. ౧౬౩

క. తనమంతిరి కొలమును గను
గొని తలపోశెలను చాచ్చు ♦ కుందుచు జేయన్
వినిపూతనయను రక్కసి
దనగుండెను గల్గుతీరు ♦ దార్కిణజేసెన్. ౧౬౪

మ. వినుమోతేడ తలంకు డెందులకు వే ♦ వేగన్ గొమార్తెల్లమా
ల్లును వెల్గొందెడు నూరుమెట్టియలు ని ♦ ల్లుంజూచి సంతున్ననా
చిని నాపన్ వెనకజూచి నచ్చెరు మీ ♦ నేమంబుచేకూరు దా
నిని నీమిత్తల్రెగ్గడల్ సరియనన్ ♦ నెగ్గింతు నీ గుట్టులన్. ౧౬౫

గీ. అనుచు చెప్పినమాటల ♦ నాలకించి
తనకు రంగటమెలగెడు ♦ ననుగుకాండ
నాల్గుదెనలకు బంపి వి ♦ న్నాణెమైన
గుండెతో కంనుకుండెను ♦ కూళలంత. ౧౬౬

సీ. పురిటింట బిడ్డల ♦ బొలియజేయు మటంచు
కంనుండు బంచిన ♦ కదలివేడ్క

నూరూర నింటింటి ♦ సారుగదిగి వే

సాగకమఱియొక ♦ తూరిదిగి

విసముచన్నులఁ జొన్చి ♦ పనఁగలమేనితో

పసిఁబాపలను జఁచు ♦ పాలనిచ్చి

వలపించి పజలను ♦ నాలె ములోఁ గొని

పూతినయ్య సోక ♦ చువ్వబోడి

ఆ. నందు న్న గొల్ల ♦ మంఁకువిచ్చేసి

పాప లన్న జాడ ♦ పట్టిచూచి

రాయశోద మంట ♦ రాసతో కన్నయ్య

కేపు కేపు నెడు ♦ కేకవినుచు,

౧౬౭

ఉ. లోపలి కే పదెంచయెన ♦ లోపల మెచ్చుచుఁ దొట్లెనన్నయా

పాపనిడ్గిరించి పసి ♦ పాపడ నాచవిగల్గుపాలన

య్యాముపుం జెలంగయ ♦ రాగును వేల్పులబోన మింక పాల్

చేపిదగైకొనం దగును ♦ చేకును జేజెలయండ బాగెముల్. ౧౬౮

క. చిటిపొటిమూటల తనపొది

గిటికినిలే నెత్తివాయి ♦ కిని చన్నియ్యన్

గుటుకు గుటుక్కని పాలోక

గుటుకను మైవిరచినిల్లి ♦ కుట్టఁడుఁ గుడువన్.

౧౬౯

చ. గుటుకు గుటుక్కటంచు నొక ♦ గ్రుక్కెడుపాలనుఁ బీల్చినంతలో

తటతట గుండియన్ వడక ♦ దప్పినగ్బులులుగల్గు మేనితో

జటజటలాడుచుండ గుడి ♦ చెన్ మఱిరెండవ గ్రుక్కయప్పుడ

క్కటకట్టమై పరాకుగొనఁ ♦ గాపసిబాపడునీడ బోవకే. ౧౭౦

సీ. మూడవగుటు కకు ♦ మురువగు మైనిడి

యిక చాలుచాలని ♦ యెత్తుబడిన

విడువక మఱియును వినపుచాల్ గ్రుక్కను

వీల్చిన నసిజెడి ♦ పెంచియొడలి

రక్కసిహపున ♦ రక్కనపై బడి

యాడగ గొల్లెత ♦ లరసియరసి

మాయురేయిది యెంత ♦ మాయలాడి మటచు

మనముద్దులొనిని ♦ మనుచుజేజె

గీ. యసుచునేలమి బొట్టిడి ♦ యాయశోద

కడకు గొంపోయిదింబి ♦ కప్పరపడి

గొల్లలందరు గొడ్డంట ♦ గొట్టిదాని

గాలిచిరి పోయెనని మంచి ♦ కలకునకును.

౧౭౧

నీ. మున్నెల్లకుట్టెడై ♦ మురయుచు దనకాల

బండిపోకును గూల్చె ♦ గుండెలనర

నీరారు నెలలలో ♦ నెగసికనుపునుడి

నల్లద్రాపుడు బట్టి ♦ డుల్లనేసె

పిన్న పా యమునాడె ♦ మచ్చుదింటివె యన

దల్లికి నోటిలో ♦ దాతగ్రడ్డు

లెన్నియో జూపించె ♦ నింతలో నపసియా

గర్గునిబిలిపించి ♦ కన్నతండ్రి

గీ. రమణతో బేరుబెట్టించె ♦ రామకృష్ణు

లనగ పెంపొంది యన్నతో ♦ నాడిపాడి

హరుసమిగు రొత్తదామున ♦ ల్లారుముద్దు

తల్లిదండ్రుల కిచ్చుచు ♦ నుల్లసిలిరి.

౧౭౨

కా. ఆలోచేతల యిండ్లలో దిరిగిను ♦ ట్లద్దింపుగా నిడ్డమే

ల్పలుం బెరులువెన్న చట్లవయి కే ♦ ల్వెవన్ దరిలేక తా

తోలం బీటలువేసి యెక్కిపలుమా ♦ టుల్ దియ్యలేక న్వడిక
గోలందూ టొనరింది దారకుచెయి ♦ గుత్తింది ద్రావెన్నసన్.

ఉ. వెన్నుడు నేయునేతలకు ♦ వ్రేతలు నోర్వగలేక పోయిమా
విన్నపమాలకించుమని ♦ వేకుచు నీగొమగుండు పెర్లుపా
ల్వెన్నలనక్క నీ కయిలు ♦ వీదులదాగి సరాసకావలిక
గన్నెలనుంచి బోవకడ ♦ కన్నెసమూతికిరుద్దిపోయెడున్. ౧౭౪

క. మగనాలి నొకతిజేయు

మగసికిసిన్ దెబుపుతీగు ♦ మగపోడుములున్

దగవివరింపగ నాకుం

దగుదువటంచని చెఱుంగు ♦ తమితోలాగెన్. ౧౭౫

క. ఏమనిజెప్పుదు మమ్మరొ

మామాయుండ్లకును మెట్టి ♦ మసజవ్వనులన్

వేళొరు కన్నునన్నల

దామగ పనినేయజొచ్చు ♦ దగవెయశోదా. ౧౭౬

ఆ. నాకొమారుడింట ♦ సమ్మి నిద్దురజోన

దూడతోక జట్టు ♦ తోడగట్టి

కొట్టిసంతసీడ్చు ♦ కోయనియతడేడ్చు

నగుచు చూడెతగవె ♦ తొగలకంకి. ౧౭౭

క. కలవారి కొడుకటంచని

పలువితముల నోర్పుగల్గి ♦ పబలితిమమ్మా

చెలియెట్టుల జెప్పెదొబు

ద్దులు పసిపాపండు నేయు ♦ తొడునులుగావె. ౧౭౮

ఆ. అనుచు దెలిపినవ్రేతల ♦ సనిపికొడుకు

నేతలను పాటిబట్టక ♦ చెలగి యొక్క

పూట పెరయింటి కేగి యిం ♦ పుగసు పెరుగు

ముచ్చిలించియు దాగెను ♦ బుతుతఁజూచి

౧౭౯

ఆ. కేలకోలను దూలించి ♦ బాలిమాలి

దుడుకుననును జేసితే ♦ దొంగయనుచు

కోలజలిపింప బరుగెత్తి ♦ గుఱ్ఱముదరిం

జేరి కంబాలననుచును ♦ దారుచుండ.

౧౮౦

శా. అమ్మా యెన్నడు సెట్టిచెయ్యులను నే ♦ యంబోనునక గొట్టకే

నెమ్మింజూడుము వ్రేతలాడు నుడుగుల్ ♦ నీగుండె చుందామరన్

నమ్మంబోకు మటంచు వేసుకొని వి ♦ న్నాణెంపు గండమ్మలన్

ముమ్మారంబుగ నీరుజూతలలి ♦ మోముండిప్పి తానేడ్చినన్.

చ. విడువకయయ్య శోనచెలి ♦ వెన్నునితో సరిదిగ్గిమోమునన్

బుడిబుడిచే జెమ్మనికఁ ♦ బోయనికట్టరు జూపిపట్టఁగా

నెడయయి తల్లికిన్సరను ♦ లెచ్చెనటంచును చేతజిక్కినన్

బుడతసి మ్రాకుతోటికిని ♦ బొట్టకుఁద్రాటనుఁ గట్టెఁగట్టినన్. ౧౮౧

గీ. పోరుతపసితిట్టు ♦ పొందుజక్కల తేలి

కొడుకులిరువురేగి ♦ పుడమిజమున

పొంతజోడు మద్దు ♦ లెంతయునై యున్న

వానికడకుఁ బోయి ♦ వ్రాలెత్పతోల.

౧౮౩

గీ. రక్కసులు చాలబెట్టెను ♦ రావిడికిని

నిరివిప్రోవలై విడనాడి ♦ బృందయ నెడు

కానలో జేరిగొల్లలు ♦ కండకఁగక్కి

గొలువఁగానుండె సుగములఁ గొనినతారి

౧౮౪

గీ. లేగపేరిటి సోకును ♦ లేమిజేసి

కొంగరక్కనుఁజేలిచి ♦ చెంగుమీర

యఘుడ నెఁడు సోఁతునప్పమై ♦ యలరనోట

జొచ్చిమైజీల్చి గొల్లల ♦ జోకమనిచి.

౧౮౫

సీ. జమున పొంతను గొల్ల ♦ చట్టముతోనద్ది

గుడుచుచు దూడల ♦ గుంపులొకట

మేయుచునుండగ ♦ మిందోవరుల పెద్ద

యేతెంచి లేగల ♦ నెత్తుకొనియు

మరుగుబడన్ నేయ ♦ మానకకన్నయ్య

దవ్వగాలేగలు దాసెననుచు

మీరలీ సద్దుల ♦ మ్రింగుడటంచని

వెతుకకగా నేగెనా ♦ వెనుక నెమటి

గీ. నలువవిచ్చేసి గొల్లపి ♦ ల్లలను గవిని

దాచి తనచోటికరిగిన ♦ తలనుకట్టి

నకుండు వేంచేసి బమ్మమ ♦ చ్చరము దెలిసి

ప్రేమిల్లలలేగల ♦ వేసమూని.

౧౮౬

క. మేపెడువాడుం దానయి

మేపుచు మలుపుచును దానె ♦ మేయుచు నిండన్

బాపలు తల్లుల లేగలు

జేపెడు నావులను గలసి ♦ చెలమిగనుండెన్.

౧౮౭

గీ. ఇటుల నాన త్తిగలుంగగ ♦ నింటియందు

కానయందలి చెరలాడె ♦ గా మఱిపెఱ

వారిగానావులకు గొల్ల ♦ వారలకును

కానుపించక దానెయై ♦ గడిపెనేడు.

౧౮౮

ఆ. ఒంటిప్రోగొక్క నాడుమే ♦ లంటివచ్చి

గొల్లబుడుతల దూడల ♦ గుంపులగని

తొలిటిరూపులు విడనాడి ♦ తుల్లదూఁగి

కలిమి చెలితేరీరూపుల ♦ గలిగెనేమొ.

౧౮౯

గీ. అనుచు కటివేల్పునడుచుచు ♦ న్నంతనలువ

వచ్చి కేపుల వ్రేవసి ♦ బాపలెదుర

మెలగఁగాగని తనుచాచు ♦ మలగవికిని

బోయి నిదురించు క్రేపుల ♦ బుడుతలఁగని.

౧౯౦

ఆ. బమ్మగొడ్డులోని ♦ పజల నెల్లను సేయు

నట్టినన్నెదిర్చి ♦ యడరులేక

బుట్టజేసి గొల్ల ♦ బుడుతలదూడల

నేమిజెప్పవలయు ♦ నితనివగ్గె.

౧౯౧

మ. అని లోలోనఁదలంచుచున్న దలలో ♦ నయ్యారె కన్నయ్యరూ

పునుదప్పన్ జగమేమియుం గనకమ్ర ♦ బుద్ధనప్పదోడ్తోడ మే

ల్కని నేనెఱిగితిమోనసోతి జగము ♦ ల్లావింప మన్నింపగ

న్నన సోలింపగ మన్నియండితనినే ♦ నాగెల్చియోడించుటల్.

వ. అని తలంచి యంచుడిగి కేల్ తమ్ముల నెదుటఁగీలించి జొహారు

లొనర్చి తనవలన జరిగిననేరంబు సైపుమని యగ్గించి వెండియు.

క. ముమ్మాడుహజ్జ దమ్ముల

నేమ్మది తలబొమిడికంబు ♦ నెలరతనపుడాల్

గ్రమ్మగఁమొక్కిడి పొగగుచు

నిమ్ములకై యతనియాస ♦ నేగఁగొని మనన్.

౧౯౪

వ. వెండియు.

నీ. ఆవుపేరిటి నల్ల ♦ ద్రావుడుఁ దెగటార్చి

తనయన్నతోఁ బ్రలం ♦ బునిఁ దునుమఁగ

నేసికాళియుఁ బట్టి ♦ గాసిలఁగావించి

మడుగులో నీటినిమంచుచేసి

ఆలమందలు గొల్ల ♦ లార్పుచు కేలోడ్ప
కార్పిచ్చుమింగి చొ ♦ క్కముగఁ గాచి
చెలగివ్రేతలమేలు ♦ చీరెల ముచ్చిలి
తబనుఁ యిల్లాండు ♦ తగిల బగితి

గీ. తెచ్చియిచ్చిన మేల్ బువ్వ ♦ దివికడంగు
పద్దగొల్లలు సురతాణి ♦ పేరజరుపు
జన్నమునుమాన్చిగుట్టక ♦ చ్చుంపుబత్తి
జేసివిందులొనర్చిన ♦ జేజెఱేడు.

౧౯౬.

మ. కినుకన్ దొమ్మదిమ్రబ్బులంగలిపి ప ♦ గ్గెన్ బంపవిచ్చేసియ
ల్లనవేలెను బృంద కానఁగురియన్ ♦ లావై సరాల్ జల్లులన్
గనిగొల్లల్పొఱవెట్టి కావుమఁగా ♦ గట్టాక్క కేల్ గోటితో
డనె లేనె త్తివటారివ్రేతలనువ్రే ♦ లక గల్గి యూర్కందలన్. ౧౯౭

న. జాకుండ తన నెఱజానెతనంబున వినువీడు నాయం డేడురాతిరి
బవళ్ళు వానఁగురిపించిన సుంతైసఁదూలకున్నంత నెవ్వరపడి
బట్టుజట్టుననేతెంచి నేలనుబ్రోవఁగాఁ బుట్టినముప్పోకలాఁడుఁ
గాని మానిసిఁగాడని తెలిసి నజ్జదమ్ములకెఁగి యగ్గించి యక్క
న్నయ్య యానతింగొనిఁ దనతెంకికిన్ జనియె నంత నొక్కనాఁడు
తామరపొక్కిలికై పస్తుండు పూట నొరునాడునందుండు జమున
జలకంబునందానంబాడుచుండ సందరపుఱేని బంటాకండతనింబట్టు
కొనిఁబోవఁ కఱివేల్పది విని వాని గొటికింజని తగిన మన్ననలం
జెంది పితరునిందెచ్చె కావున నాప్రోడగాఁతుగొనియాడ నెవరితరం
బిదియుంగాక.

౧౯౮

కం. తత్తరములేక వెన్నుడు

కత్తెరపున్నమఁజెలంగఁ ♦ గల నెలలోనన్

సత్తువఁగనొక్క రేయిన్

బుత్తిఁగగుంప నెడు సన్నఁ ♦ బొందినకానన్.

౧౯౯

మ. మరుగంజోగుల గుండెదామరలు వే ♦ మాకుస్తలారింప నం
దరపుంఘాతురుచన్నబంతులను ని ♦ ద్దాపుల్కలుంబుట్టగ
క్కరమా రాల్లరఁగిన్ దలిర్పఁ జిగి మొ ♦ క్కల్దీవెలుంజెల్లులే
సరి కెందామగ్రకేఁగనుందుగలతె ♦ స్సంజూడ్కిసాంపారఁగన్. ౨౦౦

ఉ. పిల్లనఁగ్రోవిబాడినను ♦ వ్రేచెలులెల్లరు విన్నితోడనే
చల్లనజందమామ వెనఁ ♦ జల్లఁగ రాతిరివచ్చి వప్పుజో
త్తిల్లఁగవట్రువౌ చనులఁ ♦ దిద్దిసకస్తురిగందముంజవా
దెల్లను మేనుసంటచెలు ♦ వెక్కఁగఁగౌఁగిలియిచ్చివెండియున్. ౨౦౧

కం. వ్రేతయు వెన్నుఁడుమఱియున్
వ్రేతయు వెన్నుండునిట్లు ♦ వేలకు వేలున్
జేతులు బుజముల నిడుకొని
బ్రాతిగవట్రువగలివిబాడిదిగుఁచున్.

౨౦౨

తే. గీ. జోటికలు వెన్నుఁడీ తెగ ♦ నాటలాడు
హదనుఁజూడఁగ పదు నెని ♦ మిదియుగఁబుతి
బమ్మపూటలు నొక్కరే ♦ బవలుఁజేసి
హళిఁజెలువంద్రవ్రేతల ♦ ట్లాటలాడ.

౨౦౩

తే. గీ. ఇటులవ్రేతలతోఁగూడి ♦ యించువిల్లు
దురములోఁగలమేరకుఁ ♦ దొంగలింది
పలువితంబులవారితో ♦ జలకములను
వేడ్క నాటాడిబంచెన ♦ వ్వెలఁదులమఱి.

౨౦౪

కం. అబ్బురమగు చెయ్యలత

బ్బిబ్బేమియులేకఁజేసి ♦ ప్రేముడిమందన్

గుబ్బుకొనుతల్లిదండ్రుల

నిబ్బరమునుజూచి మెదిలె ♦ నిండినవేడ్కన్. 207

వ. అంత సంతకొరకు తోటంజేగిన కమలకోమలులు రుసినాననొంది
సుగంబుగా నిల్లుండేరి. 208

క. ఉన్నంత కొన్నినాళ్లకు
క్రొన్ననవిలుకాని రంతు ♦ కొనసాగెగ మే
లెన్నచు చెరలాడెడు దల
గ్రన్ననెల మనలెను బయ ♦ కారమెలర్పన్. 209

గీ. కొలది నడుకలవసర దీతె ♦ కోర్కెలూరె
చిట్టుముఁగ మీతె, చెక్కుల ♦ చెల్వజాతె
పెలుచుచున్నోరె, మోము వె ♦ ల్పెలుకవాతె
పొట్టయలరారె చవులనుఁ ♦ బొందగేరె. 210

గీ. అసలు బుట్టుగుపైవ్రాలు ♦ మిసిమి తేటు
లనఁగ నలుపెక్కి చనుమొన ♦ లలరె జెలికి
దపసి కన్నావవెలుగులఁ ♦ దనరుకలువ
యనఁగ పొక్కిలివిప్పె న ♦ య్యతివకంత. 211

క. చీటికి మాటికి మన్నన్
బోటికి దినబుద్ధివొడమె ♦ పొటుకున యలంతల్
వాటిలె నిట్టార్పెదగెను
నేటుఁగ ముమ్మాడునెలలు ♦ నిండినయంతన్. 212

ఆ. మంచితోయమునను ♦ మగువకు గన్నెక
బుట్టెనమ్మ లక్క ♦ బుట్టిపడఁగ
సంతసంబుతోడ ♦ సలిపిరి పురుటాలి
కి పదిపూటలరుగఁ ♦ గేరుచవుడు. 213

ఆ. చానలెల్ల జెలికి ♦ సంపెగినూనియ

దలకునంటి కమ్మ ♦ నలుగురబెట్టి

నీటుఁ గుల్కతావి ♦ నీటిని మజ్జన

మూడఁజేసిరపుడు ♦ పోడిమిగొని.

.. ౨౧౨

సీ. పుట్టిన కూతునుఁ ♦ బాడఁజూచి తండ్రి

ముత్తికిఁ ద్రోవ యీ ♦ ముగుడయనుచు

మువ్వంకలునుఁ గాక ♦ మోము కోమలికము

ముజ్జగఁబులు చాల మురుపుఁజూపు

ననిబెద్ద సంతోస ♦ మరు సందరంబులో

నోలలాడుచు నెనఁ ♦ జాలిమాలి

తతిమీరకుండగఁ ♦ దగిన చెయ్యలఁ దీర్చి

బిడ్డచే గలిగిన ♦ బిరుదమనుచు

గీ. సాగి నందునవల్లెలో ♦ చదలుకాపు

లలరబెరుగుచు నున్నట్టి ♦ కలియనెలఁత

మగఁడు కన్నయ్య యెంతటి ♦ మానసముచు

తెలిసి తెలియని యట్లుండె ♦ తెలివి గలిగి.

.. ౨౧౩

ఆ. అప్పు డప్పడాలు ♦ సరశెలు మండెంగ

లట్లు బుబ్బడములు ♦ పిట్లు మణుగు

బూలు దోసెలిడ్డె ♦ నాలు నేమెఱుగారె

లవ్వచులునుఁ బుణుగు ♦ లొప్పఁజేసి.

.. ౨౧౪

ఆ. తెలుపుగలిగి మిగుల ♦ మిలమిల రాలెడు

బోన మఱిటికాయె ♦ పొందుపరచి

పులుసు పప్పుకూర ♦ పులుగము లేవ్విత్వర

వంట లమరఁజేసి వలఁతులపుడు.

.. ౨౧౫

తే. గీ. గొప్ప మెకములపులుగుల ♦ గొట్టెగముల
దెచ్చి వేర్వేగఁడరఁగియు ♦ పచ్చియెఱచి
లోన మేలేరికఱుకుట్టు ♦ లూనుదలిపె
బూని నేసిరినిప్పుక ♦ లూనిచెలఁగి.

— ౨౧౬

ఆ. వె. కొత్తకుండలందు ♦ కోసినపొలముల
పులుగునగజులను ♦ పొందుపరచి
కొరముంచి నూనె ♦ గట్టాట్టికట్టాటి
పలువితంబులొప్పు ♦ బదిలించుచి.

— ౨౧౭

కం. కొంతస్థమ్మనతియ్యన
కొంతస్థుల్లనఁగనేసి ♦ కోర్కెలొదవఁగా
యింతులు మెల్పుంతులునే
మంతులఁ గొప్పలను దుఱిమి ♦ మదిమదిమిరన్.

— ౨౧౮

కం. సింగారమలర నెలఁతలు
పొంగలిపాలోగిరంబు ♦ పులియోగిరమున్
ముంగలనిడి దేవరలకు
పొంగిజలకమెదుటఁ వార్చి ♦ పొదలినబగితిన్.

— ౨౧౯

కం. ఒకచేకల్లుంగొని వే
కొకచే పొలపంబుఁదీసి ♦ యొకఁడరఁగొనఁగా
సుకముచెలఁగనిచ్చుచు వే
ర్చికలుట్టివడంగ ♦ ద్రావిమేనియెడలోన్.

— ౨౨౦

తే. గీ. మింటి తెరవర్లబోనము ♦ మించియున్న
వెట్టిసిళ్ళనుచేకొని ♦ వేడుకలను
మిఠాద్రావుచు నువ్విళ్ళు ♦ లూరపెరను
లారఁగించిరిలాహిరి ♦ నగ్గలింప.

— ౨౨౧

కం. కలునందుగలుగు గొనములు

నలరారగ యానియాని ♦ కలబందుగులున్

పలుమారు రొదలుబెట్టెడు

తలయాపనులెల్లమాని ♦ తరలిరి మేటుల్.

..౨౨౨

సీ. ఒక్కడు పాటలబాడి ♦ కొకిలికి వేసంబు

బూని చిందులుద్రొక్కు ♦ బుద్ధిమాని

ఒక్కడొక్కనిబట్టి ♦ చక్కగఁగాఁగిట

నొత్తికల్పావించి ♦ నొడుగ నేయు

యెకసక్కెమాడుచు ♦ నొకడు చియ్యనునోట

బెట్టిలేదనికేలు ♦ వేయుచుండు

తనచాయదనయట్ల ♦ దనరతిరాడిన

బట్టఁబోయితురీన ♦ బడునొకండు

తే. గీ. యిటులకై పునువేపట ♦ యెసకరింప

మేనులూఁగఁగనడుకల ♦ మిసిమిదొలఁగ

నెఱుఁగురేగఁగ కన్నుల ♦ యెఱుఁపులెదుఁగ

పవ్వళించిరి బడలిక ♦ బడి తలంప.

..౨౨౩

కం. ఇంతులరతనములందఱి

బంతులుసాగించి బువ్వ ♦ పల్కెగములలో

సంతుగ బెట్టిన మెసవిరి

పంతుగమిత్తులునుతోడి ♦ బండుగులుపజల్.

..౨౨౪

ఆ. వె. వెలచి కూతురొరకు విందులుఁగావించి

మిసిమిగొలునులలరు పసిడితోట్లై

గట్టిబిడ్డనుంచి ♦ బెట్టుఁగచెలులంత

జోలబాడిరచట ♦ మేలుమీర.

..౨౨౫

ఆ పెద్దలంతఁగూడి ♦ పేరిమిందఱుకొన్ శ్లా
 ఖలుచకుబ్జమునెడు ♦ పేరుఁబెట్టి
 రేపఁబెరుగుపాప ♦ బూటఁబెంచిరిపని
 యాగుగఱుతియేడు ♦ లరుగునంత.

౨౨౬

తే. గీ. అప్పుడప్పుడు తలిదండ్రు ♦ లబ్బురంపు
 నేతలనునేయు కన్నయ్య ♦ చెన్నులెన్ని
 మాకొమార్తెకు మగఁడైన ♦ మంచిదనుచు
 బలుకముసిముసి నగవులు ♦ వడఁతినవ్వు.

౨౨౭

తే. గీ. పుట్టినదిగోలెదురునుల ♦ పోవడములు
 లేకకన్నియలనుఁగూడి ♦ వీకనాట
 పాటలనుబ్రాద్దుబుచ్చుచు ♦ పలుకువలన
 కన్నయగొనాలనెల్ల చ ♦ క్కవనిఁదెల్పు.

౨౨౮

ఉ. మంశయశోదయింటికిని ♦ మాటికిమాటికివచ్చి పోవువా
 రందఱు నల్లమేనిదొర ♦ యబ్బురమాకతతెల్లఁ జెప్పఁగా
 విందుగవీనులన్నినుచు ♦ వేడుకఁజెందుచు మైగగుర్పఁగా
 నంశయశోదలేమిటి నొనర్చిరొ బాగెముగల్గుచెయ్యలన్.

౨౨౯

వ. ఇట్లు మధుర యను పట్నంబున డెంగంబుకొందలబడనీక సంద
 కొమారుని యడుగుదమ్ములకై జోహారునలుపుచు కన్నులఁ
 గన్నడు బాగెంబునకై యెదిరి నూచుచు కంసునిరాణికి పూట
 పూటకు తావిగలగందంబులిచ్చి వచ్చుచుండెనట.

౨౩౦

క. దుగినుని బసనుండియు ము

జగముల మేలరయఁదలఁచి ♦ సయ్యనవచ్చెన్
 జగడాల తిండిరుసిరా

జొగినేలకు నొక్కనాడు ♦ హఠాయలుఁ జెలంగన్.

౨౩౧

సీ. మునుమున్నె మధురకుఁ ♦ జను దెంచి కంసుని
 చే గారమునుఁ జెంది ♦ చెప్పెనప్పు
 డేకతంబుననుండి ♦ యీవుల మొదవుకు
 సరిదూఁగు మొదవుల ♦ చాలువేలు
 తలఁపనందుడుయశో ♦ డయు రోహిణియు వసు
 దేవుఁడు దేవకి ♦ తెగయదువులు
 మొదలుఁ గాఁగలవారు ♦ చదలు కాపులుఁగాని
 మానుసులునుఁగారు ♦ మఱియుఁదొల్లి

గీ. కాలనేమివిసీవును ♦ గానపుడమి
 గావబుట్టిన కఱివేల్పు ♦ గాని కఱ్ఱి
 చెలియు చెడుపులుఁజేసిన ♦ చెనఁటివజ్రను
 జంపిపాడిని నిలుపు నీ ♦ జగమునందు

—౨౩—౨

సీ. మిన్ను బల్కిన పల్కు ♦ లెన్ని బీతునుఁజెంది
 పసికూనలనుఁ ♦ జంపవట్ను ములకు
 పల్లెలకీవంపు ♦ బలగము నందఱి
 వ్రేపల్లెలోనున్న ♦ వెన్నుఁడకట
 తెంపరియైఁ జంపె ♦ దెలియదు నీకది
 యనిరుసి చందురు ♦ డరిగెనంత
 దేవకి కడుపునఁ ♦ జేవఁగా బుట్టిన
 కొడుకుల నార్వరఁ ♦ గూల్చి పిదప

గీ. చెలియలినిఁ బావఁడలిఁదండ్రుఁ ♦ జెరనుజెట్టి
 కువలయా వీడమను నేనుఁ ♦ గును నెదురను
 ముష్టికునరిష్టు చాణూరు ♦ మొదలుఁగఱుఁగు
 బిరుదులను రచ్చలోనిల్చి ♦ బెట్టుచెడక.

౨౩౩

గీ. ఎల్ల గొల్లలు విచ్చేయ ♦ విల్లునన్న
జన్నమును నేయు నెవమును ♦ బన్నిచేలులు
మంతురులుఁ దానుతలపోసి ♦ మండనున్న
వారిరప్పింపఁ దలఁచె న ♦ క్రూరుచేత. ౨౩౪

నీ. కంసునియానచే ♦ కదలి యక్రూరుండు
ప్రేపల్లెకేగిన ♦ వేళ్ళనొంది
నలమేని దొరయు మ ♦ న్నననేయ హరుసింది
తనరాకఁ దెలుప నం ♦ దఱునుఁగూడి
విలుసన్న జన్నము ♦ వేడుకఁజూడగ
పన్నుగ నన్నతో ♦ బయనమైన
తరువాతి నందుండు ♦ తగుపెద్దగొల్లలు
మిసిమి పాల్వెరుగులు ♦ మేల్మిరుసులు

గీ. మొదలుగాగల కాన్కల ♦ మొసరిరాగ
మధురకేతెంచుతెరువులో ♦ మరునిగన్న
తండ్రిచూపించె తొల్లింటి ♦ తనదుఁకాపు
బగితితోఁజూచె నక్రూరు ♦ డొగిజమునను. ౨౩౫

ఉ. ఎప్పటియట్ల కన్నడిన ♦ యేలిక వెన్నునిజూచి తేరుపై
జప్పననెక్కి వేనడచిసారగు ♦ పట్నముఁ జేరితోటలో
జప్పరమందు నిల్చియు బ ♦ జారున రానొకచాకివల్వలున్
గొప్పరమందు నుండఁ దల ♦ గొట్టి వళావళిఁదాల్చి రొప్పుగన్.

వ. అంత బోయిపోయి. ౨౩౬

ఆ. సోగులిచ్చువాని ♦ చోటుకు వేంచేసి
వాడొసంగు నరులు ♦ వరుసదాల్చి
కలుములిచ్చివాని ♦ కలకును విడనాడి
త్రోవవచ్చుచుండ ♦ తొట్రుపడుచు. ౨౩౭

క. ఆతీరుఁ దారినడుచుచు

పూతకునై గండముఁగొని ♦ మువ్వంకలచే

నాతుకకుబ్బయు రాఁగై

నేతలకాకోరఁ గొనఁగ ♦ చిక్కనివేడ్కన్.

౨౩-

గీ. కట్టించునుమడ నేనేమి ♦ కతలుఁజెప్పు

దచటి కెదురేగె మువ్వంక ♦ లలరుచున్న

గుఱ్ఱునా చెలిగండముఁ ♦ గొనియొడయుని

కియ్యఁగా బోవగనివెన్నఁ ♦ డిట్టులనియె.

౨౪౦

ఉ. ఎవ్వరిదానవీపు కుల ♦ మెయ్యది నీకిడువేరదేమో కో

యివ్వలపున్న గండముల ♦ నెవ్వరికియ్యఁగ నేగుదానవో

నవ్వడిదెల్పుచున్న హను ♦ సంబున దెల్పెను రాచలై న మీ

మవ్వపుసుద్దికిం బదులు ♦ మాటనుఁ జెప్పఁగ నెంతదాననో. ౨౪౧

నీ. ఐనఁ దెల్పెనమీర ♦ లాలించు డొగికంసు

హవుడ నల్లని ♦ వన్నెఁజేతె

హజ్జదమ్మలఁ బుట్టు ♦ వందినవారిమేల్

కొలము మాయదివేరు ♦ గుబ్బయండ్రు

పన్నీరుజవాది ♦ బల్ తావిక స్తురి

గండముగల కోర ♦ లందియెపుడు

దేవేరికిచ్చెద ♦ దేవరగొనియెడు

తలఁపున్న చేపట్టఁ ♦ దగుదురహహ

గీ. తొల్లి మేనునఁ నేజేయు ♦ దురుసుపనుల

దోసపెల్లను నిన్ను కం ♦ దోయిచేత

జూచినంతన సమసె ని ♦ చొట్టకలవ

మెదలఁబూయుము నకులతో ♦ హెచ్చరికను .

౧౪౨

గీ. అనిబలికి గండమిచ్చి యొ ధ య్యారికేలు
మొగించినిలిచిన చిన్మగు ధ లెగయ మొగము
నిగనిగలు వారీకలవము ధ నెమ్మికాండ్రు
జూడచేసొని బలికె మె ధ చ్చుగను చెలికి. ౨౪౩

ఉ. పాయమునందు నీకుగల ధ వంకర ముప్పిరివోవునట్లుగా
మేయినిఁ జక్కఁజేయుదని ధ మేల్కడకంటి సహరిచూపులక
బాయకఁజూచి చిత్తరము ధ బాహిరమై వెలుగొందబోరపై
బూయ చు నన్నయుం జెలులు ధ బూయగనిచ్చెను బూసిరందఱున్

గీ. పూసియక్కటికముఁ బూసి ధ పొలఁతిచెక్కు
క్రిందనొక కేలు హజ్జల ధ యందుహజ్జ
లుంచి యెగఁడియ చద ధ లున మించునల్ల
ప్రబుబ్బలో మెచ్చుదీగకు ధ మాద్రిబోలి ౨౪౪

తే. గీ. రంగుమీరంగ పొంగారి ధ రాణయెసఁగఁ
మంతనంబున వలపోత ధ కొంతఁజేసి
చెలియొరూరపుఁ జూపుల ధ చెలిమివెన్న
దొంగపైఁ గలపసిఁడిచే ధ అంగుబట్టి. ౨౪౫

ఉ. వాలుగఁడాలు క్రొన్ననల ధ వాలునకుం జెలిజంకుగొంచి కాం
తాళము,బూని నేర్పుగల ధ తట్టనమాటల నల్లవేల్పుతో
మాలిమిఁ బుట్టనిట్లనియె ధ మన్నననేయు మురంతులోన నీ
జాలము మానుమన్న నగి ధ చామనమై దొరబల్కె వెండియున్.

క. కనునన్న నన్నఁజూపుచు
వినుమా చెలిమేమువచ్చు ధ వీటిపనులు దీ
రినమీద నీదుకోరిక
లనుఁ దీర్చెదనింక నీకఁ ధ లకునకుఁ జనుచూ. ౨౪౬

క. అనిపలుక నమ్మతించి మ

రునిగన్నయ యచోటువాయ ♦ రోకులు దొలగన్

గనుఁపొలఁతి మానికంబును

తనయిల్లునుజేర జనియె ♦ తాలిమిగ దురన్.

౨౪౯

తే. గీ. అనినిరాబారి చందురు ♦ డాసతీయ

విని పరిక్షిత్తుడనురాజు ♦ వెన్నదొంగ

కతను జానుగులలరగ ♦ కఱదలోన

హరున మిగురొత్త వెండితా ♦ ననియె బెలుచ.

౨౫౦

ఆ. వెన్నుడేగినంత ♦ వెలది కోరినయల్లు

కుబ్జమేడఁజేరి ♦ గొనెనొసుగము

దెలియఁ జెప్పడయ్య ♦ తేట తెల్లంబుగ

వినెద యెసక మెసఁగ ♦ వీనులలర.

౨౫౧

(క ల హం సో త్సా హ వృ త్తం)

విసపులిండి తిగరుకొతు ♦ మొకతేడు నెత్తులం

దెసగు బొమ్మిడికపు రవ్వ ♦ లెనయు తేజులాప్పగన్

ముసరిహజ్జదు గలఁగేయ ♦ ముడిచి మొక్కివేడగా

కనటుఁబాసి యలరనేయు ♦ కఱియమేచి వేలుపా.

౨౫౨

(త ర శ వృ త్త ము)

పసిడిసాలువ సెల్లసంద్రుని ♦ పట్టినట్టెద నీటియి

క్కసరిపేరులు రొమ్మసంగుడి ♦ క్కెన దాపటికేలునం

దెసఁగు సంకుసుబిల్ల వాల్లొని ♦ పోచ్చిపుల్లు హుచూయిపై

ససిగ నెక్కి వయాళినప్పిన్ ♦ సామిమేల్మలదాలుపా.

౨౫౩

(గ ద్య .)

ఇది శ్రీమద్రమాంగనాంగ మంచాదలతోత్తుంగ న్న న్నబకస్థిత
శృంగార భృంగాయమానలక్ష్మీ సృసింహకృపాలబ్ధ వాగ్వి
ధన భగవద్భాగవతార్చనాతత్పుర చతుర్విధ కవితా
ప్రబంధ నిర్మాణచాతుర్యధురీణ ఆద్రభాషా
ప్రవీణ హరితసగోత్ర పవిత్ర రంగాచార్య
పుత్ర నల్లంతిఘట్ చక్రవర్తుల రంయాల
లక్ష్మీసృసింహార్య కవినాథ ప్రణీతం
బైన అచ్చ తెనుగు కుబ్జాకృష్ణ
విలాసంబను సింగార కబ్బం

బునందు ప్రథ

మాశ్వా

సము

శ్రీ

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

(శ్రీలక్ష్మీస్వస్థినిహ పరబ్రహ్మణేనమః)

శ్రీ విష్ణుకే నాయనమః॥

అచ్చ తెనుఁగుకు బాక్యప్రవిలాసము

(ద్వితీయాశ్వాసము)

క. సిరిచెలియెన కలపముఁ

గరగరిక న్నొసలివాసి ♦ గవుగుసిన మొనా

మెరమెరఁ గలుఁగగ మలిపిన

మరునికి మరుఁడవగు వేల్పు ♦ మలనరసింగా.

ప. ఆలకింపుము.

తే. గీ. నావిని వలంతిరుసితేని ♦ తోవెలంది

ముచ్చటఁ దెల్పెవినుమని ♦ మురిపెమలర

నట్లు నలమేని దొరతోడి ♦ యాననొంది

చనితనదు తావునకుఁ జేరె ♦ సంతసమున.

తే. గీ. తవరకన్నయ్య చేతముట్టడము వలన

వంకరలుఁబోయి మంచిమ ♦ వ్వంపుతనము

నొందె నావలపూట పూ ♦ టందరువుగ

మమ్మరించెను జవ్వన ♦ మెమ్మెతనము.

క. ఆజవ్వన మంతంతకు

తేజుగలిగినంతటికిని ♦ తేరినదా నా

హాజవ్వని ముజ్జగముల

తాజుగలుగువారి కనుల ♦ దగపండువయెన్.

గి

క. దాని మెఱుంగుల యొడలున్

దాని యొయారంపునడలు ♦ తక్కుగు తొడలున్

దాని నునుకురుల చకచక

లాసలువయు గణుతిసేయ ♦ నలవియె దలఁపన్.

ఁ

ఉ. రంగుమెఱుంగు నిద్రపుహా ♦ రంగును మీరెడువాలుగంటితే

మింగల కొనుఁగాంచియెద ♦ మిక్కిలి నివ్వెఱగంది జంకునన్

సింగము సత్తినింగొలిచి ♦ చేపగలంపగ వచ్చిచూచి గె

ల్వంగడఁ గానకే చలిమ ♦ లంగవిఁదూరెను నాటనుండ్రియున్.

2

ఉ. కన్నెకమోము చందురు ప ♦ గంగొన చీకటిగాము యెంచి తా

చెన్నుగ చన్నుగట్టులను ♦ జేరిన నందగలేకఁ గ్రక్కునన్

వెన్నునకేగెనో యనగ ♦ వేడుకమీరఁగ వాలుగంటికిన్

పన్నుగ కీలుగంటుగను ♦ పట్టెను కన్నులపండువొ లలిన్.

౦

సీ. కమ్మదనంబగు ♦ నిమ్మపండులఁజూచి

కత్తికోతలపాలు ♦ గాఁగఁజేయు

గన్నెరుగుత్తుల ♦ చెన్నువఁదొలఁగింది

పెల్లున గోరులఁ ♦ గిల్లఁజేయు

తఱిమల పెంపొందు ♦ తరివేల్పు వేలుపు

దాయలచేతులొఁ ♦ దరుఁగసేయు

జక్కువపక్కులు ♦ నిక్కినఁ గనుగొని

జోడువిప్పఁగసేయు ♦ వేడుకలర

సీ. కానరానడుగుల ♦ కానిబాముల నంద

గాఁజేయఁగాఁ జాలు ♦ కలికియూరు

నీటిపుట్టుఁగు నెప్పు ♦ నీటిబుట్టఁగ నేయు

కొమరారు సాగసై న ♦ కుతికెతీరు

పల్ గొమ్ముమెకముల ♦ బల్కిగ్గు నొందించు

నవలమెల్ రతనంపు ♦ నడలదారు

పదియారు వన్నెల ♦ ఒంగారు నిప్పుల

నుడికింపగాఁ జేయు ♦ నొడలసారు

గీ. పువ్వుముల విల్లుచేవట్టు ♦ పోటుకాని

కిగలవాలును మించున ♦ మృగునచూపు

లలరుకెందమ్మలను న్రక్క ♦ లలరనేయు

కన్నుఁగవయొప్పె కలికికి ♦ చెన్నుమీర.

౧౯

చ. అనగడమంది లచ్చిచోఱహా యని ♦ బీతునుమిత్తి గొంగకై

దవులుఁగ యామిటారి మొలఁ ♦ దాగిన మంతిరి తేరుడండు నా

రివిలుల కోరులుం బెడవి ♦ రెప్పపు సుద్దిసారంబు ముంగురుల్

దవులుఁగ బొమ్మచూడ్కుల వి ♦ తంబయినం గొనెబెట్టికమ్మలన్

సీ. అచ్చలిమేల్మేలు ♦ పొచ్చపుకొనెంచి

తెఱవాయి మెకములుఁ ♦ బాఱియదూతె

కల్కిపల్కుల కుల్కి ♦ పిల్కచిల్కల పాజు

లాటతోటల మాకు ♦ లలరఁబాతె

యక్కల్కికెక్కుడై ♦ నిక్కునారిదలంచి

నెట్టనసప్పము ♦ లుట్టఁజేరె

కడువడి చేడియ ♦ నడలకు నెడఁగాక

యంచల నొడలుతె ♦ ల్పొయెనేల

గీ. సంపెగింపు పరిధ ధ వింపనౌ ముక్కును
కెంపు సొంపుపెంపు ధ నొంపుమోవి
మొలుపు నొఱపునేయ ధ బఱపెడు నెమ్మేను
చందమామ యంద ధ మొందుమొగము.

౨౧

అ. తూలమేలుఁ దూలఁ ధ జాలుకన్గవత్తమ్మి
పూలఁబోలుకేలు ధ మేలుచీరు
వాలుకీలుగంటు ధ లాలుఁదేలిన మోవి
డాలుపూలగు దెలు ధ నేలుచనులు

౨౨

సీ. తమ్ములు వ్రక్కలై ధ శఠుకుఁబోవిడేశలల్
పొట్టలఁ దాబేళ్ళు ధ బెట్టుకొనియె
అఱఁటులు గొడ్డంటి ధ నఱుకుళ్లఁ బడిపోయె
సింగముల్ గవులలో ధ జేరిడాగె
పసిడిచెంబులు నీట ధ బల్కారు ముసింగెను
తావిమంకెన విడి ధ తఱుచువాడె
కొవుకంటులు కానఁ ధ గేరుకొమ్మలఁ జేరె
నప్పము ల్వెసపాప ధ జగముఁ చొచ్చె

గీ. హజ్జదుగలకు మీగాళ్ల ధ కలరుతోడల
కరయ నడుమునకును చను ధ లలరుటకును
కీలుగంటు సొరంబునుఁ ధ గేరుమోవి
కెలమినోటమి జెందుచు ధ లలిదొరంగి.

౨౩

చ. చిలుకలు నప్పములైఱుపు ధ చేపలు నచ్చెలిపల్కు కీలుకం
టులలిని మేనుకన్నులు పొ ధ టుక్కునఁ గన్గొని గెల్పులేకకొం
మ్మల వెసఁజేరె ధ బుట్టలను ధ మాళముమైగొని దూతెబైలునన్
వలనుల మీరెహొచ్చు గరు ధ వంబునుబోవిడి నీటఁబారెనా.

౨౪

సీ. చిన్నిచీమలఁబారు ♦ చెలిమిన్న నూగారు

మామచెల్వును మీరు ♦ మోముదారు

తాబేళ్లు మీగోళ్లు ♦ తళ్ళుచుక్కలు గోళ్లు

నెఱకలడాళ్లు వ ♦ న్నియనెమళ్లు

వదియారువన్నెల ♦ బంగారుమై తీరు

కారుసప్పము జక ♦ సారుగేరు

పలుచాలు ముత్తీయం ♦ బులబారు బోదూఱు

పిల్కచిల్కలపల్కు ♦ కల్కిపల్కు

గీ. కమ్మనగుతాప మైతీవి ♦ కావిమోవి

కళ్ళుతమ్ములఁ గలహాయి ♦ కన్నుదోయి

నూవుబువుముక్కు నద్దంపు ♦ లేవచెక్కు

లలరు నన చెండ్లు పాలిండ్లు ♦ చెలువకలగు.

౨౧

ఉ. తమ్ములదాయ తేజ తెలి ♦ దమ్ములబాజు తళ్ళుక్కుమించుట

ద్దమ్మురువాణమన్ గలిపి ♦ తగ్గని నిగ్గునుఁదీసి బమ్మతా

నెమ్మినివేల్పు జవ్వనల ♦ నివ్వటిలంగను నేయునట్టులీ

కొమ్మ మొగంబెలర్చమఱి ♦ కోల్కెనె చెక్కిలి కన్నులున్నగుల్.

క. ఇట్లా చెలికఱివేలుపు

మాట్లాడిన మాటలకును ♦ మల్లిఁడిగొని తా

కట్ల విరివిల్తుఁ డొసఁగఁగ

చాట్లకు వెఱగంది మేడ ♦ చక్కికి జేరెన్.

౨౨

క. అట్టితరుణమున ననకా

రుట్టిపడెక మగలఁజేలుల ♦ హఱాయలకు బలుకుం

బిట్టలకును రా తెలి నెఱి

పిట్టలకుం గోయిలలకు ♦ పేడిమిఁబుట్టన్.

౨౩

తే. గీ. వరలు తరియనుచిత్తారు ♦ వ్రాయువాఁడు
విరిహదనుజేసి కెదలోన ♦ వేష్కబుట్ట
కెంపురాల్లూర్చి కొలువున ♦ కేరికాన్క
బెట్టెనోయనఁ జిగిరించె ♦ జెట్టులెల్ల.

..౨

సీ. కొండాట మెడఁగల్గ ♦ గోరువంకలగను
వంగడంబుల పగ్గె ♦ వరుసదెలువ
చిగురాకు మేపరి తొ ♦ గల కోలలవారు
సొరదిముంపర బరా ♦ బరలు నడువ
పులుకాసిపులుఁగుల ♦ పొదులు దండితనంబు
కుత్తుకలెత్తుచు ♦ కొనరుచుండ
కొదమతుమ్మెద గాణ ♦ లెదనసలారంగ
పనగలపాటలు ♦ బాడుచుండ

గీ. యంచపులుఁగులు చెలఁగి ♦ యాటలాడ
తివియలను కొములుహారతు ♦ లెచ్చిపట్ట
గాలిపడిగాపు వెంబడి ♦ రాలలిఁగను
వచ్చెననకారు కందువ ♦ పాదుసాహి.

30

ఉ. తాలిమిపూల కారనెఁడు ♦ దాది సరాసరి మారువాణమా
పాలడలందు తియ్యనగు ♦ పాలకుఁగూర్చిన యుగ్గునింపిమే
ల్మేలని తేటిపిల్లలకు ♦ మేకొనివచ్చె ననంగకమ్మనీ
ర్యాలెము నిండిపూవుగమి ♦ బాగుగబూచెను తీఁగెలన్ననన్. 30

క. చిగురులచే నాకులచే
మొగడలచే పలు వితాల ♦ పువ్వులచే చెం
గుగ కాయలపండులచే
దగవెలిగన్ నిండువిరిహ ♦ దను మేల్మేలై.

31

తే. గీ. అంత నట్టింటిలోగడ ♦ చందమలర
 పడుకగదిలోన బంగారు ♦ పనిచెలగిన
 గొలుసు తొట్టియపై చూల ♦ కుదురుబరచు
 పాన్పు గనుగొని పై కెక్కి ♦ పవ్వళించి. 33

క. నిట్టూర్పులు నిగుడగనొక
 దిట్టరి గనులారజూచి ♦ తిమ్మసలేకే
 రట్టడిదేవర నేమని
 దిట్టదునిపుడొర చామ ♦ దేవర బాపెన్. 34

క. పిమ్మటను హెచ్చరించియు
 కమ్మని విలుకాడుత్రుళ్లి ♦ గరకటిలేకే
 తమ్మిములుకులను నెదపై
 గ్రుమ్మెననుం సొమ్మసిలగ ♦ కువ్వాడముతో. 35

ఉ. బెగ్గిలిబేలనైతినిక ♦ బేసిలకోరుల కానితండ్రిమై
 నిగ్గులు నాదుకన్నగవ ♦ నిల్చెను చక్కెరబొమ్మ యింకనీ
 పగ్గెను వానికేదొక నె ♦ పంబిడి నాదగుచెంత జేర్చినన్
 నిగ్గెనలేకపోయినను ♦ నిచ్చయమిచ్చట మోసపోవుటల్. 36

క. అనిచి బొరలుచు మైమరచుచు
 వినుఁజూచుచు దెసల నెల్ల ♦ వెట్టిగఁ గనుచున్
 ననవిల్తుని దూఱుచుకొ
 న్ననబోడి వితాకునొంది ♦ నసతను మునిగెన్. 37

తే. గీ. ఇటుల నమకంబుఁ గొనియెడ్డ ♦ కటకటపడి
 మైమరచియున్న చెలియను ♦ మగువలెల్ల
 చూచి చలువపనులేసి ♦ సొదైమైన
 మాటలను జెప్పిరప్పుడు ♦ మంచిగలుగ. 38

క. ఓనవల యీ విరాళిం

బూనికుమారిల్లుచుండి ♦ పుయిలోటమిచే
నానఁగొని మాకు నీవ
క్కాణము వినుపింపకిట్టి ♦ కటికముమేలే

3=

క. తగునటవె తామరాకున

ఋగులన్విసమెల్ల మ్రుబ్బు ♦ మేపరివీచన్
దగులక కదలినవైపున
మగునామాకఱఁ దలదరె ♦ మలికిత మొప్పన్.

౪౦

తే. గీ. అయిన యిటువంటి పనులెడ ♦ నానుకొన్న

హదనుఁగోలెను ప్రొద్దేగ ♦ హాయిమీర
వరలు వోమనగుంటలు ♦ వలపుఁదీర
నెత్తిములనాడి బాగగు ♦ బిత్తిరమున.

౪౧

క. చెలియేరికి కళవలమెక

గలిగిన తోయమున చెల్లి ♦ క్రాల్లంటులతో
యెలఁతోటలోనఁ ద్రిమ్మరు
టలలిచెలఁగునమ్మ నక్క ♦ టాబోద మొగిన్.

౪౨

క. అనుచు నొయారికి నుడివిన

విసిలీగ యెలుంగుతోడ ♦ వెలఁదియొడలి నె
ల్లనెగాదిగఁ జూచుచు వా
కొనె బంగరుబొమయు మరుని ♦ కొమయగు కొమయున్.

౪౩

క. ననఁజోడి నీమదింగల

పనిసేయుమటన్న చెల్లి ♦ పడఁతుకవేగన్
పసికత్తెల పెగ్గడిక
త్రైను బంపితలంపులెల్లఁ ♦ దెలివిడి సేయన్.

౪౪

ఉ. వారెఁలోనఁబొంగి చెలు ♦ వంబగు నల్వలుఁదాల్చి తోటలో
మూరఁగ ద్రిమ్మోల్లుటకు ♦ బుర్రటకొమ్ములు సొమ్ములెల్ల సొం
పారఁగనంది గుంపుల ను ♦ యారట మొందెను కుబ్జచెంతకున్
జేరియలర్పమీరఁ బలు ♦ చిట్టక మొప్పఁగ కేల్కొగిడ్చియున్.

క. హరుసించివారి నందఱి

నరిఁజూచి బిటారమిం ♦ పినఁగ నిలుడంచున్

సారదిగ నుత్తరువిడెనొ

క్కరినందులఁజేరి బలికె ♦ కమ్మనినుడులన్.

౪౬

క. ఓనవలాయించొట నిక

తానకమైనను నికంబు ♦ తహతహలెదలో

బూనుటెలఁ దోటఁద్రమ్మరఁ

గానలఁకువఁ బోవునంచు ♦ కఱఁదదలఁచితికె.

౪౭

క. అననా యొరూరాలామా

టనువిని చెలితోపునకు హు ♦ టాహుటిబోవన్

దనుకు విడిఁబోవు విసమా

మనవినిచే కొమ్మకొమ్మ ♦ మంచిదిరమ్మా.

౪౮

ఉ. నావినియొక్క చెల్లిగఁగి ♦ నాతిమెఱుంగు బుజంబుపైనకై

రేవఁగి లిర్పవేసికన ♦ తెంకినివే విడనాడి పూవుబోం

డ్లీవల నావలన్నడువ ♦ సంపగుతోటనుఁదారుచుంటకై

ప్రోవుఁగతూడుతిండిగను ♦ పొల్పుగు నెన్నడలంజనందగన్.

౪౯

ఆ. నె. పోయిపోయెడుట ♦ పువ్వుల జొంపము

లలరకమ్మపొదల ♦ చెలులపాజు

గాంచి యెడలమెచ్చి ♦ కలికిమేటియొక్కర్త

కుబ్జచెంశఁజేరి కూర్చి ♦ బలికె.

౫౦

మత్తకోకిలావృత్తము

కమ్మరేగుననంటి పాదిరి ♦ కాంచనఁ బుకచోరమున్
 నెమ్మిచండ్రిననాసమోదెన ♦ నేలతామర రావి దా
 శిమ్మ వేము తినాసయున్నొగ ♦ లింగమంకెన మోదువుల్
 కొమ్మమానికమాకనుంగొను ♦ కోర్కె యివ్వఁజూరంగన్. ౫౬

కరిబృంహితవృత్తము

కోరితొలకరి నూన్లు వలకులు ♦ క్రొంచలిగులపులులున్
 బైరులును పులుకాసిపులుగులు పాపుములుచలాపుకల్
 సారెలును జతజట్టుపులుగులు ♦ జక్కమనెలతొవుడుల్
 మీవలపుల రాయుదురమున ♦ మేలుగా దిరిగాడనే. ౫౭

తే. గీ. వెలది జాజినిపూగురి ♦ వెండజట్ట
 దోచెవగకాడొక్కర్తను ♦ తోరమెదను
 గలుగుచుండంగ జేసాచి ♦ కొగిలిచు
 వితముంగన్నడె జూడుము ♦ వింతంగలుగ. ౫౮

చం. చెలువపుదాడినిమ్మలను ♦ చిల్కలుముక్కల నొక్కుచున్న నా
 చెలులుట జూచి జంకెడద ♦ జేరంగనుత్తలపాటజెందిరా
 వలపులతోడు మావివిరి ♦ వాచికతూవులఁగూర్చి రోనముల్
 కలుంగ వెలందిమానికల ♦ గట్టి చనుంగవనేముచందమై. ౫౯

కం. వగదొండపండుపై సొం
 పుగ వాలుగడాలుగురము ♦ ముక్కానిన చొ
 వ్వంగనిన దగ మొగడొక చెలి
 నిగనిగమను మోవినొక్కు ♦ నెఱిగనుపడియెన్. ౬౦

వజ్రహారవృత్తము

తిమ్మగలిగిచూడవెచెలి ♦ తీవగుంపుచెంగటన్
 కొమ్మలోటులేక మొగలగూడియుండెనర్మిలిన్

తిమ్మగల్గిచూడకెచలి తీవెగుంపుచెంగటన్
కొమ్మలోటులేక మొగలఁగూడియుండినర్మిలిన్.

గీ.౬.

కం. పూవులకమ్మనితావులు

తావుల సొగసైనయెట్టిఁ ♦ దనమగు మావుల్
మావుల సొంపగు తీవెలు

తీవెలఁగడు ప్రిదిలననలు ♦ తీరగుకోపుల్.

గీ.౭

చం. నెలఁతుకలెల్ల రామొగము ♦ నీటగుదమ్ములఁజూచి తుమ్మెన్
వలచి తురీసవచ్చి చెలు ♦ వంబున మాకొని కమ్మనీటికై
మెలఁగుచుముక్తుగాన్ యుత ♦ చిన్ గొససంపెగయంచుసారెకున్
సలకువఁజెంది జలకులెద ♦ నాటఁగ ద్రిమ్మరిలెన్వెలందుకా.

గీ.౮

కం. శురమణముద్దరానికి

నారెమ సంకలుఁగువంత ♦ లయనములొలుకన్

గారహినిఁ జెప్పనువ్విభు

లూరఁగ నొకరొకఁడుఁగూడి ♦ సువిదేవిసంగఁ.

గీ.౯

తే. గీ. ఒక్కఁడుడఁతుకహరుసంబు ♦ పిక్కటిలఁగ

కేకినలుఁగొట్టి పూపొద ♦ రోకుఁజూపు

వ్రేలఁజూపుచు సయ్యాట ♦ వ్రాలి చిలుక

పిల్కపల్కును బల్కెను కుల్కులొల్కు.

గీ.౧౦

ఉ. పుప్పొడి దీపులున్ ననుచు ♦ పూవుల తావులు విచ్చుకోపులున్
గుప్పనిమావులున్ గమయు ♦ కొమ్మలరేపులుగల్గుచున్నవో
పుప్పపుఁబోలులార చెలువు ♦ గల నీయెలఁదోటలోననీ
టొప్పఁగ నాటలాడుటకు ♦ నొప్పను సోమదొలంగునర్మిలిన్.

గీ.౧౧

కం. అని వాక్రుచ్చిన చేడియ

విని మదిలో బాళిఁజెలఁగ ♦ వీరను నొకక్రొ

న్ననఁబోడి బుజముపై చే

తిని వేసి యొరూరమొకవ ధ తిరుగఁగజనియెన్.

౬౨

చం. చనికనె బొమ్మరిండ్ల హరు ధ సంబునలేపెనుబట్టి కాండ్రతెం
చెనుమసతమ్మితూండ్ల వసఁ ధ జెందఁగఁగల్గెను పూలచెండ్ల నె
మ్మిని దినుకమ్మపండ్లకలి ధ మింగనుగోసెను గుత్తిదండ్లనా
డెట పసిండిగిండ్లలలిఁ ధ డీగొనఁగా జనరాండ్రగూషియున్. ౬౩

ఉ. కొమ్మలనత్తమిల్లు విరి ధ గుత్తులగోకులగిల్లుగేరగిన్
బొమ్మలనల్లు పొన్ననన ధ పుప్పొడిచేతులఁ జల్లుతావిపూ
రెమ్మలగిల్లు కందుదీగు ధ రించిన తానెదఁదూపటిల్లు చొ
క్కుమ్మడి సొమ్మసిల్లు మది ధ నోటమిగిల్లిన పెల్లుపెల్లునన్. ౬౪

ఉ. మొల్లలఁజూచి నిక్కు నుర ధ పొన్నలసీడలఁదక్కు పండులన్
కొల్లలుఁగాను మెక్కు పువు ధ గుత్తులతా సిగలోన జెక్కుమేల్
మల్లెలఁగాంచి సొక్కునన ధ మాపులగన్గొనియెక్కుజేజెక్కు
యల్లమఁలోన మొక్కుచను ధ వొప్పగ జిక్కుపడంతిదాటుకున్.

కం. ఈపరునునఁ జెరలాఁడుచు

నావఁడతుకమిన్నతోటి ధ యతివెలకెల్లక

బూపొదలనిచ్చఁ దిరుగఁ

గావగ్గెజెలంగయాన ధ గావించెనొగిన్.

౬౬

తే. గీ. యాననిచ్చినతోడనే ధ యలరుబోండ్లు

కాటుకారగు పొదలను ధ దూటిదూటి

యంచలకు సిగ్గుగదుర కొ ధ య్యార మొదవు

నడలనడుచుచు కొందఱు ధ నవలలపును

౬౭

కం. చిల్కలకొల్కి యొకతె పం

దులఁగోసెను శ్రొత్తననల ధ దులిచెనునొక శో

యిల కుత్తుక తుమ్మెదచా

యల నెఱుకలఁబోటిత్రావె ♦ నలవడు తేనెన్.

౬౮

ఉ. రవ్వలుకెంపు లున్నిరివి ♦ గ్రాలఁగఁగూర్చిన శోటయోయనన్

మవ్వపుతీ వెయిండ్ల నడు ♦ మన్నెల గాలనుఁ దీర్చుగద్దెపై

జచ్చని యోర్తుకూకుచొని ♦ సారెకు సారెకువీనె సారెలన్

నవ్వుచు బిగ్గజేసి వల ♦ నంగడు పాటలఁబాడి నత్తఱిన్.

౬౯

ఆ. వె. మఱియూడ నెక్కి ♦ మగువమిన్న యొక్కర్త

యూగుచూడ బిగువు ♦ నుప్పరంబు

నంటబోయి మనసు ♦ మంటికెల్లంకు కెం

దమ్మి గమనించును ♦ తమకుఁదోచె.

౭౦

ఉ. తియ్యని సూవిపండులను ♦ ద్రెంపియు కుప్పలుబెట్టి యొక్కమే

ల్తాయ్యలిసాటి చేడియ ♦ తోడగగేరగి బొమ్మ పేరణం

బొయ్యనఁజేసి నెయ్యమున ♦ హోళిగ పాటలఁబాడి కొందఱిన్

వియ్యపురాండ్రటంచు మఱి ♦ విందొనరించె నొయార మొప్పగన్.

క. తేటలు మొత్తము కమ్మలి

తేటంగల తేనె ద్రావి ♦ తిరుగఁగ నెమ్మిన్

బోటియొకటిఁ జూచుగుముకున్

బోటిఁగఁ జూపించి వాటి ♦ పురి విప్పించెన్.

౭౧

తే. గీ. చెలువలిద్దరు పువ్వుల ♦ చెందులాఁడు

తరి నొకటి నొక్కరిత పైట ♦ దవిలి జిక్క

మూడు పాలిండ్లు గలిగిన ♦ ముగుర యనుచు

పొలతులందఱు నవ్విరి ♦ పొల్పులెనఁగ.

౭౨

క. కంటుతనంబున తుమ్మెద

కంటుపు పుపునొక్క వాలు ♦ గంటి కొనుచు వ

ల్పంటి ముకునకును గాదని

వంటవలఁతిపై న మరల ♦ భారగవేసెన్. 2౮

ఉ. తిండ్లకు కమ్మనై మెసఁగు ♦ తేలులువాలెఁగు పూలగుత్తి పూ
బోండ్లకు వ్రేలఁజూపి చల ♦ ముస్మదిబుట్టఁగ జూచి నాడు వా
లిండ్లకు సాటిరావనుచు ♦ లేమయొక్కర్తుక కెంపులార లే
దూండ్లనుఁబోలు కెల్దుగల ♦ తో విఁళించెను హాసుఁబూరిగన్.

క. నవల రతనంబు లొకయెడ

గవకపలుఁగ యొకరికొకఁడు ♦ కమ్మని నుడుల

న్వివరించినచటి సొదైము

లవలపులున్మీర మొగము ♦ లను నవ్వొలయన్. 2౯

సీ. అలమావిఁ జేదుగ ♦ లంట నెచ్చెలి యోర్తు

గోరంట కాగిలిఁ ♦ గొనె నొకర్త

పొగడఁగల్గు మివేసి ♦ పూఁబోడి యొకరిత

కంగేలిఁదన్ని నొ ♦ క్కరిత నగియె

పొన్న చావునుఁ జేరఁ ♦ బోయి నొకర్తుక

గోగుల మేల్నుడి ♦ కొనరె యొకతి

చెలియొటి వావిలిఁ ♦ జేరి నిట్టూర్పిడి

నొకతిఁ బొట్టుఁగు నక్క ♦ టికమునఁ గని

తే. గీ. ప్రేంకడంబుల నొకనకి ♦ ప్రేముడి వగ

మేలుపాటలఁ బాడియు ♦ మెలఁత యొకతి

సంపెఁగిని పాట మొగమున ♦ సొంపుమీర

పుప్పములఁ గల్గజేసిరి ♦ పూనికగను.

22

(ద్విరదగతిరగడ)

కలికి కనుతోట సిం ♦ గారముల గారముల

పొలఁతులకుఁ జల్లుగం ♦ బూరలను బూరలను

దట్టించి యెక్కువరి ♦ తావులను తావులను
 మెట్టవే విరివిగను ♦ మేనడిని మేనడిని
 కూటువుగ దూకుమనె ♦ కొమ్మలను కొమ్మలను
 నీటుగా దెమ్ము దా ♦ నిమ్మలను నిమ్మలను
 పాలుపొంద యేలుసుర ♦ పొన్నలను పొన్నలను
 గులుకరించెడు నేను ♦ గున్నలను గున్నలను
 నిలచి యూపితిని గ ♦ న్నేగుపూల్ నేగుపూల్
 వెలుగ సిగజెక్కుకురు ♦ వేగులను వేగులను
 తిరిగి నవ్వలకేగి ♦ తేనెలను తేనెలను
 తిరముగా దిద్దు వల ♦ తీనెలను తీనెలను
 చేరుగా గూర్చు మట ♦ జిగురులను జిగురులను
 పోరేల మల్లియల ♦ పొగడలను పొగడలను
 తొడిచి చూడుము గిరక ♦ త్రాడులను త్రాడులను
 వెఱవేలనిక కుబ్జ ♦ వేడుగము వేడుదము.

2౮

క. ఈగమణ నొకరి కొక్కరు

వేరులతో వారి వారి ♦ బిలుచుచు తమదే
 వేరిని వేడుచు నచ్చట
 కోరికలూరంగ నాడు ♦ కొనడగు ననుచున్.

2౯

క. బుజములకై లొడ్డుచు చెలి

పజి లిరువంకలను నిలిచి ♦ పరిధవ మొప్పన్
 గుజగుజ రేకుల నాడిరి
 గజబిజి యెడలోన వదిలి ♦ కాసను వేడ్కన్.

౩౦

తే. గీ. తీగ యీరములో జేరి ♦ తెఱవమిన్న

లెదల హరుసంబు బెనగొన ♦ నడలు గలిగి

కొంతవడికిని నలుగురు ♦ గూడిగూడి

యచ్చనాలాడిరచ్చట ♦ యిచ్చదీర.

౪౧

క. ఉప్పచ్చులు ♦ గొబ్బిళ్ళును

కుప్పీలుసుదన్ను బిళ్ళు ♦ గుడిగుడిగుంచా

లుప్పెన బట్టెలు ♦ నిరికీ

ల్లప్పకనాడిరి మురిపెము ♦ దళుకొత్తంగన్.

౪౨

వ. ఇట్లాజోటిమేటి బోటికత్తియల కూటువల కూటుతోయాట
తోటలజేరి చెఱుకువిలుతు డొరబెఱికిన నిగనిగ మెఱుగులీను
విరికఱుకుటమ్ముల నెఱిమీరి నత్తెఱవ కడకంటి చూపుల నెల్ల
దెసలఁ బరికింపుచు కమ్మనితమ్ముల కమ్మనీరు నెమ్మిదిమ్ముదీరఁ
ద్రావి మమ్మరమ్ము మమ్మరించ జమ్ముజమ్మున రోదాళమ్ములు
నేయు తుమ్మెదల మొత్తమ్ములు కొమ్మల ముంగురు లొక్క
మ్మడింగని తమకొలమ్మని లేచి ద్రిమ్మరిల్లుచున్న గఱుల చాయ
లంజూచి నిబ్బరంబగు మ్రబ్బులనిగొబ్బున నుబ్బుచు తమతమ
పించియమ్ములవిప్పి తుంపెనలాడు పించెపుకుంచె పిట్టలను మెల్లె
మెల్లెన కాలియందియలు గల్లుగల్లుమన నదలించుచు గుబ్బుకొను
గబ్బిగుబ్బల బరువున విడికెడుమేరఁగల నడుముగడగడ వడుకుచుండ
వెడవెడ నడుకలు తడబడగ రాయఁచల కొయ్యారంబుఁజూపుచు
చల్లని పిల్లగాడ్పులు మెల్లెమెల్లెనవీన తెల్లని మొగడలు కొల్ల
లఁగ వెల్లివిరియ మల్లియలపొదల నల్లనఁదూఱుచు జారుబండ
లం జారుచు గొప్పనగుచలువ చప్పరంబులఁదారుచు మెప్పముఁ
గల యరంటితుప్పల దెప్పలగు కప్పరంబుల తావుల కప్పడప్పడు
జేరుచు పుప్పపుఁ బోడులపై పుప్పొడులఁ గుప్పచు చిన్నిచిలుకల
వలుకులకులికి నిలుకడలేని డెందంబున వానిని రొప్పచు తనసొరం
బునకు కోయిల మొత్తంబులీడుగావని బిత్తరంబున తత్తరంబులేని

సారంబుల కూయుచు పువ్వుటీరంబులం జాయుచుజక్కవ పక్కులు
నిక్కివచ్చిన సొగసుగల తొగలరాయని నిగనిగలదగులు మొగ
ముంజూపి దిగులుబడనేయుచు పూలగురివెంద వందిరుల నెక్కుచు
తియ్యని మావిపండుల మెక్కుచు నలరుల నేలబడరాల్పి తన
యొడలి గందమునకునరియని తమకంబున యెదజల్లుచు తనయిచ్చ
గలతలంపొడఁగూడ నేయుండని కాన వేల్పులకు మొక్కుచు
నాసింగారంపుటెలఁ దోటలో పలువితంబులైన సాద్దెంబులు
తద్దయు ముద్దియ సూచుచు గ్రిమ్మరిల్లుచుండెంత.

౮౩

తే. గీ. ఇటులఁదిరుఁగుచు కుబ్జయు ♦ నింతులపుడు

నలసిసాలసియును స్ఫుర ♦ టంచుచందు

రాదొగల్ జెక్కగద్దియ ♦ రానఁగలుఁగ

గూరుచుండిరి ♦ కమ్మని పైరవీన

౮౪

తే. గీ. చెలుల మొగముల చెమ్మటల్ ♦ చెమ్మరించ

చెఱఁగులను బండుటాకుల ♦ జేతబట్టి

పొనఁగ బడలికఁబోవంగ ♦ వినకుకొనుచు

తియ్యుడి కారమున నొక ♦ తెఱవఁబలికె.

౮౫

తే. గీ. వింటిరేమీరు మరునివా ♦ ల్గంటులార

యిచటఁగూర్చుండ మనకింక ♦ నిజుకఁగలుఁగు

గానకమ్మని చల్లని ♦ గాలివీచు

కొలఁకులను జేరి నిరాడఁ ♦ గలుఁగులగు.

౮౬

క. అనవిని మందిదటంచును

ననఁబోడులు గుంపుఁగట్టి ♦ నంగుబయుఁదా

జననిచ్చబూని తా మె

ల్లనిమాటల సాటిలేమ ♦ లకునిట్లనియెన్.

౮౭

తే. గీ. జుట్టుపిట్టలు పొదరిండ్ల ♦ పట్టుజేరె
 వెలుగు దొరరాల మెలకువ ♦ లొలికెవెచ్చ
 వెలుగుచే బాటసారుల ♦ పాలుపుజారె
 పట్టబవలాయె నిక్కాన ♦ మిట్టిపడును.

౮౮

క. వడగాలిరేగె నీడలు

కడుపొట్టివి యయ్యె ♦ పులుగుగమి చెట్టులపై
 విడిదిగొనె నాగుబాములు
 గొడవము నన్వాడిరోజు ♦ గొనిపవళించెన్.

౮౯

ఉ. పూపొడఁబెంకియా చెవుల ♦ పోతులు మిక్కిలి వేడియెండచే
 దూఁపిలికాలు నాకెవన ♦ దున్నలు నీటిబిడారు పంకిలో
 తేవకు తేవకుంబొరలె ♦ తెల్లమెకంబుల కూటువుల్లవిన్
 గైవువగర్పు నొందె, బసఁ ♦ గాగొనెనంచలు తమ్మిజీబులన్.

౯౦

ఆ. కానయిట్టి తరిని ♦ కమ్మనిచల్లని
 గాలిపీచుచుండఁ ♦ గా కొలంకు
 జేరితానమాడ ♦ దూరిబోవుసరమ
 మంచిబలికితమ్మ ♦ మరునికొమ్మ.

౯౧

క. దిట్టరియీవగఁ బలికిన
 కట్టడికిని హరుసమెల్లఁ ♦ గ్రమ్మంగనుబల్
 రెట్టింప నవలలందొఱు
 నట్టుంగొట్టక యెడఁదల ♦ నాణెము గలుగన్.

౯౨

తే. గీ. ఉండనొక్కతె యందులో ♦ నుండిలేచి
 నాల్గుదెసలనుఁ గనుగలి ♦ పుల్లగములు
 లేచి వాలెడుచోటుల ♦ లింగనిమజీ
 పొలఁతుకలనుఁ గనుంగొని ♦ పలుకుఁబలికె.

౯౩

చ. మగువల మిన్నలార విను ♦ మానమునౌ యొకతమ్మిగొల్తును
 డుగమనికల్ వెలింగె సెగ ♦ డుంకును దానినిచూచునంత జా
 గుగొనుటకేల యొక మన ♦ కోయనఁ జేడియలొక్కపెట్టునన్
 సుగము సెలంగకమ్మ విను ♦ చూలియువీవఁగ లేచిరందఱున్. ౯౮

ఆ. లేచి వేడ్కతోడ ♦ లేమమేల్పుంతులు

తూడుతిండినడల ♦ తో నొయార

మొప్పమల్లెమొల్ల ♦ తుప్పలఁబొదలచే

తనుఁ జెలంగుఁద్రోవ ♦ దమినినడచి.

౯౯

క. సరివొల్లంటులు నెమటఁగ

నిరియెద బాళిస్సెలంగ ♦ నెగడువిరాళిన్

దరఁగల తేటిరవాళిఁ

గెరలఁగ పుల్లలపిసాళి ♦ కేళాకూళిన్.

౧౦౦

చ. కనుఁగొనివేడ్కతోఁ గలువ ♦ కంటులు తీఁగమెఱుగుబోడి మె

టనుఁ జనికేకినల్ జగచి ♦ డంబగు వేల్పులవాకనెల్లత

చ్చనమాను సేయునంచు నెద ♦ సంబరమొప్పుఁగ నొడ్డుపొంటినుం

డుననలతీవె జొంపముల ♦ డొంకుచు నందొకకొమ్మవాళినెన్.

క. ఈకేందామరల హఠారం

గీకలువలరోకు కడుర ♦ రహిన్ విసములసా

రీకమ్మఁగాలి రమణం

బీకొలనునఁగాక నేల ♦ నేకొలనున కౌ.

౧౦౧

(త ర శ వృ త్త ము)

మొలను మేల్కయిదమ్ము లానుచు ♦ ముద్దరాండ్లాయెడ్డుసం

నిలచియచ్చొటఁ గలుఁగుచుండిన ♦ నీటిసొద్దెములప్పుడా

చెలువమిన్నకు విన్నవించి ప ♦ సిండియందెలు గల్గినన్

నెలకలంబని నేయుమెట్లను ♦ నెమ్మిఁగాఁ దిరుఁగాడుచున్.

౧౦౨

చ. తమతమ నీడలాదరిని ♦ దప్పకచూచుచు సాటివారలం

చు మొగమునంజరాగుఁబలు ♦ జొప్పడఁగచ్చకు కాలుద్రవ్వస
ట్లు మనసుఁగాంచి ముద్దులుపొ ♦ టుక్కునకాలను నేలరాయునా
గమనికవేకు చేడియఁబ ♦ గన్గొని చిర్నగునవ్విర త్తతీన్. ౧౦౦

తే. గీ తేటిమొత్తమ్ము బులువుచే ♦ నీటుఁడమ్మ

మొగడపై వ్రాలుమనఁదోచె ♦ బిగువుఁగలుఁగు
బిత్తరియొక్కర్త మగఁడు చ ♦ న్నొత్తులలిని
గనువడియె కొమ్మవన్నె బం ♦ గారుబొమ్మ. ౧౦౧

తే. గీ. అనలుఁ బుట్టుఁగు మొగడపై ♦ పనఁజెలంగ

జమిలిముక్కాలి వ్రాలిన ♦ చందమెన్న
కొలఁకువలపు మిటారిమే ♦ లుక్కులుకు గుబ్బ
దుగలగను పట్టుమొనలనఁ ♦ దోచెఁగనవె. ౧౦౨

చ. తొలకరినూఁడు లెల్ల నెడ ♦ ద్రుక్కుచు మేలగుతమ్మితూండ్రకై

జలకములాన వ్రాలుచును ♦ సయ్యనలేచుచు నున్నపొల్పులీ
కొలఁకను తీఁగబోడికులు ♦ కుల్లలతెల్లని పూలబంతుల
ర్చిలి చెరలాడెనో యనెడు ♦ మేరకనుంగొన వేనుడంతుకా. ౧౦౩

క. ఇట్టియొరూరములనుఁ గని

పెట్టుచు పిననగవులెగయ ♦ ప్రేముడిమదిలో
నుట్టిపడ వెలఁదులందఱు
గట్టిన వెలివట్టువలువ ♦ గమివిడచిమనకా. ౧౦౪

ఉ. సొమ్ములుఁ దీసిపెట్టిపడు ♦ చుల్మనచందురు కావిపుట్టమూల్

నెన్నొదిఁగట్టి రొమ్ములకు ♦ సండుగ చీరెచెఱంగు సొంపులు
నమ్మతిలం బిగించి పలు ♦ మారును కాసెలబూసి యొండొరుల్
తమ్ములఁ బోలుకై నికయి ♦ దంటఁగబూనుచు నొక్కపెట్టునన్.

చ. తిరుగుచు నొడ్డుపైని తమ ♦ తీరఁగు నీడలనీటు నీటిలో
 బరువడిఁజూచి చూచియు సె ♦ బాసని యారసఁబూని జిఱ్ఱునన్
 విరివినిగల్గు తంతియల వీకను ♦ డిగ్గుచు సాటిరూపులున్
 వెరఁగున మాయమానటు గు ♦ భేల్లనిమ్రోతలుఁ బుట్టదూఁకినన్.

ఉ. దూఁకినతోడ నే చెలులు ♦ తొంటి తెఱంగున మల్కించేలిమి
 న్వాకనుమేల మాడుచు జ ♦ వంబుననట్టిటు లీదువారు నీ
 ధైర్యకిని లేచువారఁగుఁ ♦ బట్టగ మున్నెడువారు కొల్లుచీ
 కాకుగ నింగినంట జల ♦ కంబులు జల్లెడువారు నీతోగన్. ౧౦౭

క. హల్లాకొల్లారము జొ
 త్తిల్లఁగ చేడియలుఁ దూఁకఁ ♦ దిరిగికొలఁకు బె
 గిల్లి ననుసరమఁచెట్టకు
 డల్లోయని మొరలిడెనన ♦ నొప్పెరవాళుల్. ౧౦౮

ఆ. తమ్మికమ్మనీరు ♦ ద్రావుటచే మన
 కాఱుకురులసాటి ♦ గాంచెనంచు
 తుమ్మెడలనుఁ జోపు ♦ తొగబడంతులుగుట
 తానమాడుచుండ ♦ దరులఁజేరె. ౧౦౯

క. పేరిమి రాయంచలు నొ
 య్యారుల నడచక్కదనము ♦ హాయిఁగగని ప
 ల్మారుమనను వారలుఁగని
 కేరుదురని నింగిఁజేరి ♦ కినమసఁబడియె. ౧౧౦

చ. చెలువలమోము తామరల ♦ చెల్వముతో సరిరాకపోవుటీ
 బలిసిన తేంట్లుఁ దేనెఁగొనఁ ♦ బంటులమైతిమి వీటి బాయపెం
 పలరెడమంచు వీడిమఱి ♦ హాసులఁజూచిన వెల్తియయ్యి నే
 లలఁబడుతీరు మేటియల ♦ లం దలమున్నులు వ్రాలెనూగుచున్.

క. నీరున పొలఁతియొకతియొ

య్యారమున న్ముసిగిఁగొంత ♦ హదనునలేనన్

బేరిమినప్పపు చెలులన్

జేరిచెలిమి నేయఁబోవు ♦ చెలువుగను పడెన్.

౧౧౨

క. బిత్తరముగు హుక్కుంజీ

ముత్తియముల చేర్చువేయి ♦ బుర్రటకొమ్మల

బిత్తరులుఁదాల్చి యిరుఁదెన

లొత్తుఁగ నీరాఁడిరచట ♦ హూయలుఁ జెలంగన్.

౧౧౩

ఉ. కొట్టముచొప్పు నన్వేలఁది ♦ కూటువులెల్లనుఁగూడి నీరుచ

నైట్టులఁ దట్టనిల్చియెడ ♦ మేలని చిమ్మనఁ గ్రోవికేలునన్

బట్టివినంబు బీర్చి గరు ♦ వంబును దొట్రిలచిమ్మతుంవరల్

బుట్టఁగనూది జల్లిరట ♦ మోములగుబ్బలపై దలిర్పఁగన్. ౧౧౪

చ. సరగున మోముచందుగుని ♦ చాయలు కన్నులకమ్మి జంటపై

బరివిన మోసమాననుచు ♦ బల్లరుమోసును మామకల్లటన్

విరివిఁగనీయ బూనెనన ♦ వేఁగనులం జెవులంముకంది బి

త్తరముగమూసి యొక్కచెలి ♦ తమ్మికొలంకున మున్నెగక్కునన్.

క. జలకంబులోన కొందరు

వెలికిలబడి నీదుచుండ ♦ వీఁకనుఁగాళ్ళన్

బలుమరు లేవఁగవేల్పుల

చెలువలపై కాలుద్రవ్వు ♦ చెలువుం దోచెన్.

౧౧౫

చ. వెలికిల నీటనీడగను ♦ వింతగ గుబ్బలుఁదమ్మి మొగ్గలం

చలరుచు సంచకూటువలు ♦ హాయిదలిర్పగ రాగకల్కివే

దలకుచు బోరఁగిల్లఁబడ ♦ దొరగుకావిరి కొప్పుఁగాంచి పెం

వలరెడుమ్రబ్బు లంచెడఁగ ♦ నర్మిలిఁబోవిడి బారెనలైనట్

సీ. ఏనుఁగు నడయోర్త ♦ యెగవుతనమ్ముల
 తులఁదూఁగు తమ్ముల ♦ దునిమివేసె
 సంపెఁగి గండియు ♦ నింపొందు కొదుమల
 తుమ్మెర బాహుల ♦ ద్రుళ్లఁజేసె
 దోరంపు జిగిమొగు ♦ ల్తురుముగల్గిన నాతి
 రాయంచలను బల్ ప ♦ రాకుపరచె
 మామ మోమోర్తుక ♦ మక్కువఁ జోనాడి
 జక్కువపక్కుల ♦ న్రుక్కఁచేసె

గి. నిత్తైరంగునఁ దిరుగుచు ♦ బిత్తరముగ
 తమ్మికంటులు తేటివి ♦ తంపుకురుల
 చెలువమిన్నటు సంచయా ♦ నలునుజక్క
 వదుగగుబ్బెతలీది ర ♦ బ్రమ్ము దోవ. ౧౧౮

చ. కలుకూల మోముదమ్ములను ♦ కస్తూరివన్నునఁబూసి నీటిలో
 పలఁగడుఁ దోఁగితామరల ♦ బల్మసంచేతులఁబట్టి యొడ్డునం
 దలరుచునేగుఁ దెంచియొ ♦ మూరులు సంద్రపుగట్టుకై మునుం
 గలిమి నెలంత దమ్ములను ♦ కైఁగవఁదాలిది వచ్చుపోలికన్. ౧౧౯

క. అదిగోలెకమ్మఁ గాడుపు
 లొదవినమ్మై మెఱుఁగులీన ♦ నువినలమిన్నల్
 ప్రిదులుననతీవె జొంపపు
 చదురున పనిసేయు చలువ ♦ చప్రముతోనన్. ౧౨౦

క. ఈరూపున చెలఁలందఱు
 జేరినకుబ్జకును పనులు ♦ జేసెడు చేడల్
 తోరంపు తొడుపులును జ
 ల్తారు చెఱుఁగుచీరఁదెచ్చి ♦ తాలిమినంతన్. ౧౨౧

తే. గీ. తపసికన్నావరేవను ♦ దారుమారు

నిగ్గులకలకాటు జొబ్బిలు ♦ నీటిచాగి

కప్పికురిసెడు వితముమొ ♦ గమునఁ జాలి

శిడికురులవెంట జలకము ♦ దవిలిజారె.

౧౨౨

తే. గీ. కారుమ్రబ్బును నెగ్గాడు ♦ కారుకురుల

నొక్కచెలివచ్చి తడియొత్తి ♦ చిక్కులెడల

దీసిమల్లియకడినూనె ♦ తిరుగబెట్టి

తొలుతఁదాల్చిన చంద్రకా ♦ వుల సడల్చి.

౧౨౩

క. జలుతారు చేఱఁగుపసజొ

బ్బిల తెల్లనిపట్టుచీరె ♦ విడికెడుమేరం

గలకానున బలుకుచ్చి

శ్లలరంగమై దాల్చుజేసి ♦ రతివలమన్నల్.

౧౨౪

తే. గీ. గుబ్బలుల మేటినిబ్బర ♦ మబ్బయనెఱు

గబ్బిగుబ్బల జంటపై ♦ కారుజియఁగు

మొగ్గవనిజేసి కెంపులఁ ♦ బొసఁగఁగూర్చు

తైకచెలువారఁ చెలువ వి ♦ తానఁ దొడఁగె.

౧౨౫

సీ. చిన్నిచందురు మామ ♦ చెన్నగుమోమున

చేర్చుక్క బొట్టాగి ♦ చిందులాడ

నెమ్మది చెవులకు ♦ కమ్మపొజులనిగ్గు

చెక్కుటద్దంబుల ♦ చెమ్మగిలఁగ

నక్కున రతనాలుఁ ♦ జెక్కిన పతకముల్

వరఁగలించెడు బన్న ♦ సరులుగదూర

తేఱవాయ మెకమునుఁ ♦ దెగడు మెల్నడుమున

బిల్లల మొలకట్టు ♦ బిగువుమెరయ

గీ. తథుకు చేకట్లు సందిటి ♦ తాయెతులును

కేలుదమ్ముల డాల్చగ ♦ రాలముద్దు

టుంగరంబులు బదివేళ్ళ ♦ నొప్పకాళ్ళ

గజ్జెలందెలు మట్టెలు ♦ గల్లుమనఁగ.

౧౨౬

తే. గీ. తొమ్మిదివితంబులునుఁ గల్గి ♦ తోరమైన

రవలఁగూరిచి పనినేయ ♦ రంగులెనఁగు

ముక్కిరబులాకి నత్తును ♦ మురిపెమునను

నూవుఁబూఁబోలు ముక్కున ♦ తేవఁజెట్టి.

౧౨౭

క. ఈసారున నాకుబ్జకు

క్త నేసి యొయూరులట్టి ♦ కారునతామ

ట్లానూటిఁ జెలఁగివారల

బోననములుఁ దెనలఁబర్వ ♦ పాలతుఁలు పెలుచన్.

౧౨౮

ఉ. చీటికిమాటికి న్వలవు ♦ చెమ్మగిలందగు గాలివీవ పెం

దోటకురాళమందు వనఁ ♦ దొట్రిల మేటికలున్నగద్దెపై

చీటక మొప్పగ న్రవలఁజెక్కిన ♦ వన్నె వసిండిసింగవుం

బీటకుదిర్చ పై నిసరవింగడు ♦ గుబ్బపడంతి కూర్చొనెన్.

౧౨౯

క. మలవగతురాణి వేల్పుల

కలుకులుఁ గూర్చున్నకొలువు ♦ గమనికకుబ్జన్

గొలచియు గూర్చొనిరచ్చట

దలిరాకుం బోడులెల్ల ♦ దనుకులుఁ దొలఁగెన్.

౧౩౦

మ. పిదపన్ గుబ్బపడంతి నివ్వెఱఁగునన్ ♦ బెంపొందు చీకాకు నె

ద్దఁడలివఁ న్ననవిట్టుడార్చుచును కో ♦ లంగూర్ప మంద్రాడమున్

గుదురై మేన్పొనుకాడ దూపటిలి ♦ స్రుక్కుం జెందియున్బెట్టునుం

వదులంగన్నులవెంట నీర్వరదలై ♦ వారంగనొక్కుమ్మడిన్.

౧౩౧

క. ఇరుగడలనున్న సోబతు

గరితలగను రెప్పలార్ప ♦ కనుగన్గొని యీ

విరిహదనుఁ దోటలోఁ ద్రి

మృరఁగను వెఱిపేఁకిబుట్టె ♦ మఱి నేమగునో.

౧౩౨

క. వలనాటుకొనెనుఁ గడునా

వలనా యాకాఁకనీరు ♦ వామినియీగన్

గలనా నాచేరువనుం

గలనాఁతుక మానికములుఁ ♦ గావరెనన్నున్.

౧౩౩

క. అని తియ్యనిమాటాడన్

గనునేస్తపు చెలులలోనఁ ♦ గన్నాకగువ

ద్దిని నాఁబేరటిచేడియ

వినియూరకయున్న బిలిచి ♦ వివరించె నొగిన్.

౧౩౪

క. తలఁపున కలవరమెల్లం

దులదూఁగెను వెన్నపాల ♦ దొంగకు నాపై

చెలిమిఁ గలుఁగఁజేసియు నా

యిలుఁ జేరందోడితెమ్మ ♦ యేననుమాటల్.

౧౩౫

క. వినుమావిని వైశముగన్

జనుమాజని యల్లవాని ♦ సరిసంగడమున్

గనుమాగని నావేండ్రము

లనుమాయని తోడితెమ్మ ♦ యంకముఁ దొలఁగన్.

౧౩౬.

చ. అని చెలియింక కొన్నిటి యొ ♦ యారికిఁ జెప్పిసవీనులారఁగా

విని తనబుద్ధితోన బలు ♦ వింతలు సంతసముల్లసిల్లఁగన్

దనవినినేయు మాటలవి ♦ తంబునకుం జరునవ్వు చక్క జం

టను హవళింప చక్కెరకు ♦ తావగుమాటలుఁ బల్కెవేడుకన్.

శా. అక్కావిన్ గనురెప్పపాటుఁ దరిలో ♦ నై బోపనుల్లాడెన్
 విక్కాఁ కల్గొనుటేల నమ్మమది ♦ నిష్టే నేగి నీచైదముల్
 నిక్కంబెంతటఁదీర్తు నమ్మికలతో ♦ నీవిల్లు చేరంగఁబో
 దక్కింతుఁ గఱివేల్పునీకు ననవి ♦ ల్దారింగ వాళింపుచున్. ౧౩౮

క. అక్కరొ యాతనిరవలం

జెక్కినమంచమున పూలఁ ♦ జేరుపఁదగు నీ

బ్రక్కపరుండఁగ బెట్టిన

చక్కెరవిలుతుండు ని ♦ న్నొసరి బానిసెయా. ౧౩౯

క. ననలేవె బోడియా వై

పనియూరడిలంగ బలికి ♦ హాళియెసంగన్

దనుబోవ కట్టడంగొని

జనె గరుటామంతురౌతు ♦ చక్కనితలకున్. ౧౪౦

ఉ. నాఁవీస నేలతేఱురమ ♦ ఇన్నిది తామరవిప్పనిట్లనెన్

తీవమెఱుంగు బోడిజన ♦ దేవెరి యేమననుండెనోయిలున్

బోవఁగఁదల్పెనో యటకుఁ ♦ బోయిన చేడియవచ్చుదాఁకనా

పూవులఁ దోటలోవలకు ♦ బూనెనొక న్నయమిది బాళిచే.

క. ఆకతలవితము లెల్లను

జోకలుఁ జెలువారఁజెవుల ♦ జొరఁగనునాకుం

వీఁకఁగొని తేటతెల్లమి

వాకుల వివరింపుమయ్య ♦ వదలనిరాణన్ ౧౪౧

సు గ ం ధీ వృ త్త ము

కారునీటి చాగిమంచు ♦ కార్వొరంగుచూపరీ

పోరుతిండి మిత్తిగొంగ ♦ ప్రొద్దుచూలిబమ్మలున్

నీరువామిఁజేరి కేలు ♦ నెత్తిఁజేర్చి మ్రొక్కఁగా

గారవించి బ్రోచుమేటి ♦ గట్టుదాల్పువేలుపా. ౧౪౩

మ. కుతినీవీణము జల్లురింగులనిగల్ ♦ గోరాడమాతాబి సా
 ల్వతమింగప్పి పులుంగుతేని బుజలన్ ♦ లావొప్పగూర్చుండిలే
 క తెగన్ గావగముజ్జగంబులు వెలుం ♦ గన్నారి గావించు మే
 త్రతనాల్లూర్చిన వేల్పుగొండ నెలవై ♦ రాణించు కార్యేలుపా.

(గ ద్య .)

ఇది శ్రీమద్రమాంగనాంగ మందారలతోత్తుంగ స్త న స్తబకస్థిత
 శృంగార భృంగాయమానలక్ష్మీ సృసింహకృపాలబ్ధ వాగ్వి
 ధవ భగవద్భాగవతార్చనాత్మర చతుర్విధ కవితా
 ప్రబంధ నిర్మాణచాతుర్యధురీణ ఆంధ్రభాషా
 ప్రవీణ హరితసగోత్ర పవిత్ర రంగాచార్య
 పుత్ర నల్లంతిఘట్ చక్రవర్తుల తం.య్యాల
 లక్ష్మీసృసింహకృ కవినాథ ప్రణీతం
 బైన అచ్చతెనుగు కుబ్జాకృష్ణ
 విలాసంబను సింగార కబ్బం
 బునందు ద్వితీయా

శ్వాసము

శ్రీ

శ్రీ మ తే రా మా ను జా య న మః

(శ్రీలక్ష్మీనృసింహ వరబ్రహ్మణేశవమః)

శ్రీ విష్ణ్వేదానమః॥

అచ్చ తెనుఁగుకు బాక్ష్మిష్టపలానము

(తృ తీ యా శ్వా స ము)

క. సిరిచాన మేనుతీవను

విరియు చనులపూలగుత్తి ♦ విడిమట్టగుతే

టిరహి న్నేలువు గొండను

మరిగిన రక్కసులగొంగ ♦ మానిసి సింగా.

౧

వ. ఆలకింపుము.

౨

క. అనితపసి కట్టిమనుమం

దునుఁ బల్కినవల్కులకు పొ ♦ టుక్కున బుద్దిం

బానుకాడెడు హరుసంబున

వినిచినగు చెక్కులొత్త ♦ వినుపించె తగన్.

౩

తే. గీ. అటులఁబద్దిని నాచెలి ♦ యలరువిల్లు

దున్నపట్నముఁ జేరంగ ♦ తెన్నునడచె

సంతగాములతేడు లా ♦ వింతవెనుక

దెసనుఁగల కొండపైవ్రాలె ♦ తిరముగలిఁగి.

౪

- ఉ. ఆ మనఃబోయినాక చెలి ♦ యారెము నన్వలవంతమిరి పెన్
బాములనొందుచుండగ సె ♦ బాసని కొన్ననవిల్తు దొడ్డగా
నామనిచందమామ సుర ♦ లచ్చటఁగొల్వఁగ గొల్వసుండిగా
రామున బల్లిమందరకు ♦ గ్రమ్మన నేమనఁజేసె చెయ్యలన్. ౧
- ఉ. చేసినతోడనే వెడలె ♦ చెందవవిందును గాలిఁబూదఱిన్
వేససిఁగుల్కనుంచి విరి ♦ విల్లునుగేలను దాల్చివేటకా
వేసముఁబూని మాకులను ♦ వింతగుమాటును బొందిపొంది సం
తోసమెలర్చ గన్గొనెను త్రో ♦ వను బెగ్గిలులేడికంటిఁదాన్. ౨
- క. కనుగొని గోర్వంకల వే
గున కన్పియొయార మొప్పఁ ♦ గోగిలగమిజ
ట్టును ముట్టనిలిపి నేనా
మనిచాల్పుగనునిచి వేడ్క ♦ మదిఁజిల్కఁతొగన్. ౩
- క. ఉసికొలిపి పిదపనవి
లైసఁగఁగ పూవాలుఁగూర్చి ♦ యారెముఁబూలుం
ససిఁగఁగొని చనులనడుమరు
కసిదీరఁగ మలయనేసె ♦ కాతాళముగన్. ౪
- వ. ఇట్లేసిన కనలి యురువడించిన నబ్బలగంబును. ౫
- చ. కనితలపోసి కొంతవడి ♦ కన్నులరెండిటనుండి వచ్చునీ
ర్చునుగవ కొప్రమందు బడి ♦ జారఁగకుందుచు గువ్వగు త్రికన్
వినుఁడువెలందులార నన ♦ విల్తుఁడునున్ననితూపులేసె క్ర
న్ననపులుకాసి పుల్లులుక ♦ నారిలిబల్కులు బల్కె వెండియున్.
- ఉ. మ్రోసెను తేటి మొత్తములు ♦ ముజ్జగమందున తేజువెన్నెలం
గాసెను చందురుండు చలి ♦ కమ్మనిపయ్యె దతావిముల్కులన్
వేసెను గండుకోయలలు ♦ వినైనలెల్లను నిండునట్లాగా
కూసెనికేగ తిన్నరుల ♦ కున్నదినోరుతు నేమనేయుదున్. ౧౧

క. అనితనను దెప్పగములం

దనుసేసెడు తేటిరామ ♦ తమ్మనుగోర్వం

కనుతలిరు మెపరినినిం

పున సమతంబెట్ట దలచి ♦ పొలఁతుక యనియెన్.

౧౨

ఉ. తేటిపలంతులార పువుదేనియ ♦ లంగడుఁద్రావిత్రావి మా

తోటిపనందు మీరఁబలుఁత్రోవలఁ ♦ పోవకనొక్క తీరుమో

మాటము లెంటియుండు డది ♦ మంచిది యిప్పుడులేక పోయినన్

జాటెన మమ్మిదిర్చినను సంపెఁగి ♦ గందులమంచు మెప్పుగన్. ౧౩

చ. పరితములార మీకనుల ♦ బల్కినుకల్ గిలగొట్టుచుండనన్

సరమలఁబెట్టనేల నరు ♦ సంబున మామిడిమోకగుడ్డి చె

చ్చెర నొకకుత్తుకన్ గలసి ♦ చెల్లినిసేయక వాదులాడగన్

సరివడ దెట్టివారికిని ♦ చక్కగదిర్గుడు లేమలెన్నగన్.

౧౪

చ. చదువుల పక్కులార మనఁజ ♦ క్కెర తేనియఁ బాలఁగ్రోలి బె

ట్టిద మెసలార మీమెఱవ ♦ డిన్నెసఁజూపుచు నుండనేల నే

నెద బెనురింతయైన గొన ♦ నేగుడు నివ్వెఱనొందనాదులన్

చదురులమంచు నిక్కెదరు ♦ చాలఁగనేర్పడె మీదునేర్పులున్.

గీ. కొమ్మగమి నెక్కి దిరిఁగాడి ♦ కొమ్మగముల

సరములనుఁ బెట్టనాయమా ♦ సరవి నెళ్ళవు

జెఱుచువార లటంచు నా ♦ నెఱికిఁదెలిసె

సరయజవ్వాది గందిన ♦ టంచుగనుడి.

౧౫

క. అనియెగ్గాడెడు తోయము

ననుగందపు కనుమయందు ♦ ననుదిరువుచు చ

ల్లన కమ్మనగొని వయ్యెర

తనమేనట గ్రందుకొనగఁ ♦ దరుముచుఁ బలికెన్.

౧౬

క. మునువేల్పు టాడయఁడును నే

ర్పున నింతటివాడవనుచు ♦ బోసకనునిన్

దునుకలు మూటిని నాల్గిం

టినిఁ జేయుటవలనఁ జగము ♦ తీవిగఁగుంజెన్.

౧౮

తే. గీ. కప్రము జవాదికడిని బు ♦ కాముదోది

ముంపుచో నిన్ను నేమన్న ♦ బుద్ధిని పు

సంబు గొనవికగాలిపి ♦ సాసియన్న

కైపుసామితనికమిక ♦ గాలిగీలి.

౧౯

తే. గీ. ఔర మును బొమ్మ నీదు పొం ♦ గారఁజూని

యొకరికొక్కరుఁ గలువక ♦ నుండునటుల

మూలకును వేసెఁగావున ♦ ముజ్జగంబు

లలరె లేకున్నముంచెన ♦ రక్కటకట.

౨౦

తే. గీ. అంటగిట్టని వేల్పుతో ♦ నరయనేస్త

మాటవల్లను నిక్కువ ♦ మతనిగొనము

పైరసీకబై నొబలా ♦ వలిపిరికిని

నట్టువనుమాటఁ బోనాడ ♦ నాయమేర.

౨౧

ఉ. చట్టనవీనుల నివసుము ♦ సారెకు సారెకు కన్నెనందులో

దిట్టరినన్నెముం బునెము ♦ తీరు లెరుంగను నేనుఁజ్ఞినన్

వట్టిదిగాదు నానుడువు ♦ వాలఁగునంచు నీటమ్ము నమ్ము నీ

బెట్టిదమేల కాఱులను ♦ బ్రేలెద చయ్యనకమ్ము కర్వలీ.

౨౨

మత్తకోకిలా వృత్తము

రాకురాకు మటంచు నిన్నువ ♦ రాకుఁ జేయుచువేడినన్

వీకగండపులావి బూనియు ♦ వీచగానిది బాగె మ

నోకుఁ గోరనుదీయఁబోపని ♦ గొడ్డలింగొన నెందుకో

సోకుదయ్య మటంచుబల్కెడు ♦ జోలినిక్కువ మయ్యెరా.

౨౩

క. విను నిలుకడ గోరంతై

ననులేకయె దిర్వులాడ ♦ నాయంబౌరా

పెనుసుళ్ల మునుగుదువు నర

యను కనువడనట్టిబూత ♦ మై పోదువురా.

౨౪

తే. గీ. ఎంతవేడినఁ గాని నీ ♦ కింతయైన

కనికరముఁ గల్గదాయె ని ♦ క్కముగ నీదు

క్రొవ్వునణఁగింతుఁ దెలియునే ♦ కొండవంటి

కటికపుంజనుగవగల్గు ♦ కన్నెకనుర.

౨౫

ఉ. గోరము లందజాలనిది ♦ గోకను స్రుక్కితి నూరకుండుమా

పైర బలీయదల్చుకుము ♦ బాములు బాములబెట్టి నిన్నుక

ద్వారమెసంగుగాక చెలు ♦ వారెడు నీవడియెట్లు కారుపా

లొరసరాసరి న్నెరయు ♦ నారడిఁబెట్టక మిన్నకుండురా.

౨౬

క. అనిముటుల నాలిగాలిం

గినుకారఁగ దూటి పైడి ♦ కీల్పొమ్మపనక

గొని మరలఁదిరిగి బుద్ధిని

కనికరమారంగ పొగడ ♦ గాఁ జొచ్చెవెనక.

౨౭

తే. గీ. పాపగమితేని గెలిచియు ♦ పసిడికొండ

కొవ్వరము నీరువామిని ♦ కూలదీయు

నట్టిమగటిమిఁ గలుఁగఁగ ♦ నలరిజగము

నిండువయ్యెరతమి బెట్ట ♦ కుండు నన్ను.

౨౮

ప. అంత నమ్మగువ వగ నెగడ నెగులున నిగవునట్టువను బొగడుచున్న

తోయంబున.

౨౯

క. చల్లని తెల్లనివెలుగుల

నుల్లనమాడగను కలువ ♦ నొడయఁడు చదలన్

బల్లిదుడై తిరుగుచు వెద

జల్లెడు కాళలకు నదలి ♦ సయ్యనబలికె.

30

తే. గీ. మున్నుతనటెంకిఁ గూలఁగ ♦ నిన్నుబుట్ట

జేసెఁజేసెను పోబొమ్మ ♦ చెనఁటినుంచ

తగదనచు చంపకయె నెల్ల ♦ తరుణమందు

బ్రతికియుండఁగ జేసె ♦ నెప్పోకి నకట.

31

శా. బ్రేతకెత్తఁగ వేల్పుటాజ్ఞచెలువన్ ♦ వేఁగూడు దోసంబులు

న్ద్రాత్రేనింగడు దయ్యమంచనక వీ ♦ కన్నెత్తి జేర్మాడుగుల్

దొట్టిల్లం జెలువంబు లూడినలుపెం ♦ పోబుట్టి నీ దెందమున్

జట్రాతిందగ నేయమేలగునె చా ♦ ల్పొలిట్టి సిగ్గెంచుమా. 32

క. పులుఁగులు వేల్పులు నీపా

లుల వెనమెనవంగ తునుక ♦ లుం జేసిన నీ

కలిమిసిడి నీల్లవేమొగొ

తొలిఁజేసిన బాగముననుఁ ♦ దొడి బ్రతికితిహా.

33

తే. గీ. కన్నెమిన్నలనే చెడు ♦ కావలంబు

లంటగిట్టని వేలుపై ♦ యారనిన్ను

జేరికాల్చిన నలుపయ్యె ♦ చెలఁగిపజలు

మట్టియట్టను మాటలు ♦ వెట్టిఁగదుర.

34

తే. గీ. కొసరుతో బుట్టువంటికిఁ ♦ గోడుఁగూర్చు

నటుల గోడును నాయెద ♦ నంటనేయ

చందమామనుమిప్పుడు ♦ చందమామ

తొగలవెత బాపినటుల నా ♦ తొగలఁబావు.

35

సీ. నిక్కమాదప్పడు ♦ నీయెదమసిఁగాను

నినునింగి సిగబట్టి ♦ నేలఁజరువ

నిన్ను పక్కలగమి ♦ నెఱి నెఱితిని పోను
 నీపాలు లింతింత ♦ నిచ్చెతరుగ
 చవితినినను పజి ♦ సంతలు పాల్గొను
 పరగవున్నులందు ♦ పాముగరువ
 నీమేనయల్లుని నీటుమై ♦ గాలిపోన్
 నీనన్న కడ్పట్టె ♦ నీరుగాను

గీ. ఓరియొజ్జలరాణికో ♦ జేరిమరుని
 పోరుదీర్చిన నడిదోస ♦ కారి నిన్ను
 నంట కావల మెల్లను ♦ నంటుగాన
 నేను తలవంచెదను జూడ ♦ నిన్నుమామ.

31

క. అంచీపరుసున కిసుకన్
 మించగఁ బోనాడితాలి ♦ మింగుండియలో
 కొంచెముఁ బూనియు పొగడెద
 మంచి నుడువుగమిని నంచు ♦ మడఁతి గునుపుఁగన్.

32

ఉ. ముమ్మొనవాలుదారి తల ♦ బొల్పగు బంగరుమేటి కుళ్లవై
 తంమ్ములగొంగవై కలువదాటుల ♦ పెన్వగ బాపుచుండివిన్
 దిమ్మరులున్నెబాసనగ ♦ దిర్వుచు ముజ్జగముల్వెలుంగుచో
 మమ్మతిలంగ గాచియును ♦ మమ్మల ద్రిమ్మట బెట్టకుండుచూ.

క. అనిబాగడు చుండుకెటిలో
 ననవిల్తుడు కేరివింట ♦ ననలల కోరుల్
 బెనువడఁగూరిచి చెలియ
 క్కునకును కను ♦ జూపులరఁ గొనకొనివేయన్.

33

ఉ. వేసిన వేటుతోడ వెర ♦ వేకియెడం గడుబుట్టుచుండ తా
 గాసిలి యొక్కచేడ చనుఁ ♦ గట్టులపట్టు నవే బరుండి సె

బానుర తొల్లి కాటిదొర ♦ పాలిట నీజవ యేడఁదాగె ని
ట్లీనుల ముద్దరాలివయి ♦ నేయఁగ నాయమయించువిల్లుడా. ౪౦
తే. గీ. నీలకోరులవలపులు ♦ నిలువలేక

బమ్మకణివేల్పు కాత్రేకు ♦ తిమ్మగలుఁగ

నోటయెద మేన తమతమ ♦ బోటిరతన

ములనుదాల్చిరి మే మెంత ♦ పోటుకాఁడ.

౪౧

చ. దుగినుడు నీదు బెట్టిదపు ♦ త్రోవలుఁ బోకడఁజూచి యోటి నా
లుగవియు పూవులైన యెడ ♦ లోబడకన్ గరువంబెసంగఁగా
నెగులు కొనంగఁజేసితివి ♦ నీకవిగాటపు తూపులిచ్చినన్
జగములఁగాల్పవే వలపు ♦ సామిసతంబు తలంపుసేసినన్. ౪౨

క. ఓరీ నీవలెబంటులు

లేరో నీవాకడవాక్కొ ♦ లేకున్నను విల్

దారిలి యిటు మిడిసిపడన్

మేరటరా చెలుల నా య ♦ మేరానేచన్.

౪౩

ఉ. నెయ్యపుతేడ నీకు జత ♦ నెప్పరి పోటరికాఁడు లేడటం
చొయ్యన బెట్టిదంబుఁగొన ♦ నోర్తురె పెద్దలు నేర్కెన మేల్
చెయ్యఁగ మంచిదంచు మఱి ♦ జెప్పిరి వెన్నఁటిమామఁగూడి యీ
కయ్యముఁ జేయవచ్చెదపు ♦ గాయలుఁజేరగ బొమ్ము జరుసన్. ౪౪

చ. చిలుకహుమాయి ♦ చక్కెరల సింగిడి తేటులనారి కమ్మపు
వ్వులు ములుకుల్లలంపగను ♦ పూదఱి కమ్మనిగాలి సిండు వె
న్నెలదొర వెంబడింపవల ♦ నెయ్యడ నీయెడగూడి తుల్వలై
కలువరమందఁజేసిరి వ ♦ కావకలుంగలుగంగ నిత్తరిన్. ౪౫

నీ. అక్కున తెల్లని ♦ యలరు సోగులుఁగావు

సొరది నప్పంబుల ♦ సోగులివిర

తథాకై నమేన గం ♦ దపుపూత యిదిగాదు

వలుమారుఁ బూసిన ♦ బసుమమిదిర

కస్తురికుత్తుకఁ ♦ గై నేయు టిదిగాదు

విరివిగ రేకెత్తు ♦ విసముఁగదుర

తనరునొదలను గే ♦ దఁగిరేకి దియుఁగాదు

వరఁగలించెడు నెల ♦ వంక యిది

గీ. బొర నే కన్నెనని చాల ♦ గోరములను

బెట్టెదవుగాని యా బళా ♦ గట్టువిల్లుఁ

డనుచుఁ దెలియుము నీమది ♦ కబ్రమెనఁగు

నేతలను నేయఁజెల్లునా ♦ చిలుకరాత.

౪౩

శా. వీర కన్నేల్లుగ నె త్తసీరసమునన్ ♦ విల్లండ్రలై కూలు చీ

కాఁకొ గుర్రము సుద్దులాడినను వే ♦ కై తెక్కముస్సొక్కునా

జోకాచూడ్కిని చూడ దండులెడయా ♦ సొద్దెఱుగా బిచ్చినా

రాకయ్యానకు కాలుద్రవ్వఁ గలవా ♦ రాజిల్కపై నెక్కి యున్.

తే. గీ. మూడుకన్నులవానితో ♦ మొనసి గెల్పు

లేని పోటరికాడవు ♦ లేమ లార

డములనొండఁగ నేయగ ♦ డాకబంఱు

మానసులజేయ నీకేటి ♦ మగటి మొరయు.

౪౪

తే. గీ. ఎలమి తెక్కెము సిడెము రెం ♦ డేటఁగలువ

నీదు మాపుచికాకంది ♦ నేలఁబుట్టు

గులనువేజేర నీకైదు ♦ వులు సతంబు

వడిఁ దొలంగుచు బుడమిపై వాడిఁగూల.

౪౫

తే. గీ. నాదు ముక్కుఁగ్గునను నీదు ♦ నారివిప్పి

బెదరి వాపోవజేసెద ♦ బింకముడుఁగు

నాదుజడజూపి నీమామ ♦ నక్కు నీ ద
ణాయడగు గాలి వినుజేరు ♦ నాచనుగన.

గీ౦

క. ఎన్నెన్నో నుడివినను నీ

కున్నెనరెదనేలబుట్ట ♦ కుంకు టజేమో

కన్నెనుఁ దిట్టినఁ దప్పదు

వన్నియ నీమేలు నీరు ♦ వలె నారోరీ.

గీ౧

వ. అని యిట్లు కినుకారదూఱి యక్కటికమూని చొక్కఁపుమాటల
వక్కాణింపుచు నిట్లనియె.

గీ౨

క. జగముఁ గలిగించు బొమ్మకు

నొగి తమ్ముడవయ్యు నల్ల ♦ యెడలిదొరకు మే

లగు కొడుకవయ్యు నీ ము

జ్జగముల వలవందఁదేయు ♦ జాణవుఁగదరా.

గీ౩

తే. గీ. అన్నిటల బొగడినఁ గాని ♦ యంతకంత

కలరి వలపులరాయఁడు ♦ కలువతేడు

కాఁకులనుఁ బెట్ట వెఱగంది ♦ కనికరమున

చెంతనుండెడినేస్తపు ♦ చెలికి ననియె.

గీ౪

ఉ. వాలుగడాలు ధాకకును ♦ వాలెము నాదిడుతేటి మూకకున్

వేలుపు బువ్వకాఁకకును ♦ వీవలిరాకకు సారెరేకకున్

బూలబిడారు జోకకును ♦ పొల్పుఁగు జిల్కల నొసకూకకెం

నోలిమిచి కాఁక తులఁదూఁగెను నే నెటులొర్తునే యిటన్.

క. హెచ్చరికఁ గాలి వీచెను

నచ్చలమున మరుఁడు నేచె. ♦ నాకసమున చం

దెచ్చి చెలరేగె గాము

చ్చిచ్చొగినిటఁ గూడనేమి ♦ నేయుదు చెలువా.

గీ౬

వ. ఇట్లు మతకరి వేల్పురూపు తన కనుంగవకుఁ దోచి మఱియు చెలువ
కిట్లనియె. ౫౭

క. నిక్కి చనుదంటలుబ్బి ప
టక్కున లల్లితైకపికిలె ♦ తవతవరింగుల్
సుక్కినల కొప్పుజారెను
గ్రక్కనమున పోకముడి బి ♦ రానను వీడెన్. ౫౮

ఆ. వె అనుచు కల్గియుల్కి ♦ వినబల్కె చెలికి తా
తావిపూవులరు ♦ తీవెయింట
పట్టుపాన్పుపై న ♦ పట్టుదప్పిన కీలు
బొమ్మపగిది వ్రాలె ♦ పొంకముడిగి. ౫౯

ఉ. వ్రాలినతోడనే చెలులు ♦ వారనిప్రేముడి మేరటిల్లగా
పూ నురంటి వీచుచును ♦ పువ్వులు కస్తూరి కప్పరంబు మే
ల్లాలి జవాదీమైనది ♦ కన్నకొంతను జోవజేయమేల్
సీలిసిగల్ మనస్వలప ♦ నింగడునేసిన కుబ్జచేడెయ్యన్. ౬౦

క. కనుగవ విప్పుచు నల్లడ
లనుగన్గొని మైవడంక ♦ లంపటమున మో
మున చెమట చెమ్మరింపంగ
దననకులను జీరి మఱి వి ♦ తాకును జెందెన్. ౬౧

వ. జెందిన నమ్మలక్కలొక్క చక్కటి కేతెంచి చిక్కుబడియున్న
యొక్కొమ్మొ జూచి చెక్కుచెదరి యొక్కరొక్క రొక్కరొక్కరి
మొగంబులగా జూచుచున్నంత నొక్క టక్కులాడి యక్కలికి
గ్రక్కతిల్ల మొక్కచెడిన తోడిజోలులతో నామాట పాటించు
డని యిట్లనియె. ౬౨

ఆ. వె. అలమటించనేల ♦ యతివలు వినుడి యీ
చెలువ చెలువ మలగు లలరుదోట

లోన ద్రిమ్మరిల్లఁ ♦ గా నింతఁగల్గెపో

దీనికేమి వితము ♦ తెలియఁగలరో.

౮౩

వ. అనిన నొక్క మచ్చకంటి నెచ్చులతో నిట్లనియె.

౮౪

క. ఓనకియలార యడవిపి

సాసి చెలియమేను సోకె ♦ సరికన్నయ్యన్

వేసదివి బొట్టుఁ బెట్టెద

నాఁ సరియన నిచ్చపడిరి ♦ నాతిరతనముల్.

౮౫

వ. ఈతీరునఁ బొట్టుఁబెట్టి తెలివిడిసేసిన లేవకున్న నొక్కచాన బాణ

గాన బాణలగు లతకూనల కందటి కిట్లనియె.

౮౬

క. వుం దొకటి యున్న మం దొక

టిండాలుగఁ బెట్టెనన్న ♦ రేవను నవలా

కుండువెత యొకటి మన మిట

నిండాఁగఁజేయు టొకటి ♦ నీతకములచే.

౮౭

ఉ. హెగ్గడికత్తె లట్లు వల ♦ హెచ్చిన కుబ్జనుఁ జూచి జంకునన్

దిగ్గనలేది మంతనము ♦ తెల్విడికై మఱి లేవనెత్తుచున్

బిగ్గఁగ కౌగిలించి విరి ♦ వింగల చెక్కులచేత నంటి నీ

యెగ్గతనూడువక్కణము ♦ లేమొయొయూరియొయూర మొప్పఁగఁ.

తే. గీ. తెలుపు చెలిపిన నీవగ ♦ దీగునమ్మ

దలఁచియుండిన దాని చే ♦ తనుఁగు గలుఁగు

నమ్మ లోలోన కుముల నా ♦ యమ్మ కొమ్మ

కతనుఁ జెప్పుము వన్నెబం ♦ గారుబొమ్మ.

౮౮

తే. గీ. పసిడికిని సరదుఁగలమేయి ♦ పసలుఁ జూరె

పసితనంబున కెదలోన విసుకుఁ గదిరె

తోగలవిందును బోలిన ♦ మొగమువాడె

తోగలనొందకఁ జెప్పుమో ♦ తోగలకంటి.

౮౯

నీ. దొండకెమ్మోవి నీ ♦ దండకు చిలుకలు
 జేర మేల్చదువుల ♦ జెప్పవేల
 నలమ్రబ్బు కీల్లంటు ♦ నమిలి పులుంగుల
 జేరి చిందులుదొక్క ♦ జెప్పవేల
 యసలుపుట్టుగుకంటి ♦ వెనతెలిపిట్టల
 జేరి మేల్చదుకల ♦ జెప్పవేల
 దిగురాకుబోడి నె ♦ చెచ్చిమి కోగిలగుంపు
 జేరి మేల్సొరముల ♦ జెప్పవేల

గీ. విరియఁబారిన విరబాది ♦ విరుల పొగడ
 పొన్న గేదగిమల్లియ ♦ మొల్ల జలుంగు
 గన్నెరులవూల సోగుల ♦ కారుకారు
 మొగుల కీడఁగు కీల్జడ ♦ ముడువవేల.

510

నీ. రంగుమేలిమి మేన ♦ బంగరుసొమ్ములు
 బెట్టక నీ విట ♦ బెదరనేల
 చిన్ని మొగంబున ♦ వన్నెకస్తూరిబొట్టు
 దిద్దక నీ విల్లు ♦ త్రిక్కుటేల
 కుతుకసొరంబున ♦ కుతికెలఁ బడపేనె
 సారెలగీటవు ♦ సరమదేల
 తియ్యన కమ్మనఁ ♦ దేరిన నుడువుల
 మాతోడ నుడువక ♦ మసలనేల

గీ. గండమును వచ్చకప్పుర ♦ మండముగను
 చేయ దమ్ముల నక్కున ♦ జేర్పవేల
 లేచి పూపొదరిండ్లలో ♦ లేసు తొగల
 మేలుగా గూడి నడువ వి ♦ చేలఁ గోల.

519

టరుచు కొమ్ముగోడు లెద ♦ నొయ్యన పూపులమాలె లక్కునన్
 చేరుచు కొమ్ములో దలఁపు ♦ చెల్వపుచేడెల కెల్లఁ దెల్విడిన్
 దారిచి పూలవిల్లునకు ♦ దక్కువకారులఁ జెప్పి నిల్వఁగా
 నేరుపు జాలకున్న విను ♦ నెవ్వగలు స్మది నుండునో చెలీ. ౯౩

ఇటువంటి గుట్టు లున్నను
 కటకట మాతోడఁ జెప్ప ♦ కను నీ విపుడె
 చ్చటనైన నుండుదానవా
 తటకున వివరింపవమ్మ ♦ తథుకులబొమ్మా. ౯౪

గీ. అనిన తా విని తలవంచు ♦ కొని యెయ్యారి
 కాలు చిటికెనవేల్ గోర ♦ నేల వ్రాయు
 చును కనుగవను కన్నీరు ♦ చనులదంట
 కొప్పురంబులఁ బడఁగ వా ♦ కొనె ముడుంగు. ౯౫

చక్కెరవింటివాని పెలుచ ♦ నెలువన్ దగు గట్టుఁ దాల్పరిన్
 జొక్కులుమీరునట్టి నుడి ♦ చొప్పలుఁ జెప్పి బిరాన వాని నా
 చక్కికి వచ్చునట్లుఁ గను ♦ సయ్యన జేసెదనంచు నేగిరా
 దక్కెను తుంటవిల్తు బలు ♦ దాడికి గుందితి నెట్టులో చెలీ. ౯౬

గీ. అందలేనట్టి మ్రానుపం ♦ డందబోపు
 మాడ్కి కలుముల పడఁతికి ♦ మగఁ డనంగ
 వెలయు ముప్పోకలానినే ♦ విరిలకొరు
 కాని పోరున గవయఁగఁ ♦ బూనుకొంటి. ౯౭

గీ. ఎవరు నాకోర్కి దీర్చ మ ♦ తేగగలరు
 ఎవరివేడుదు నిచ్చట ♦ నేల్లికైన
 చెలిమి చేడియ మిన్నగు ♦ చెలువ పద్మి
 నియిటఁ గలిగిన నాకును నెమ్మి పొనఁగు. ౯౮

వ. ఇట్లు నెచ్చెలియలతో కుబ్జ వాకొనుచున్నంత కలీకి గొనంబులు
గలుగు చంద్రముఖ యను మెలత యిట్లనియె.

ఉ. సాటివతింతులీ వలపు ♦ సాగిన బెంగనుబెట్టు కుందు రే
తోటను ద్రిమ్మరిల్లుతరి ♦ తొందరలుం బడువారలుందు రే
మాటికి మాటికిన్నరుని ♦ మామనుపుల్లులఁ గాడ్పుఁజూచి యా
రాటము డెందమందిడప ♦ రాకిది గల్గకఁ బోవుటెట్టులక. ౧౦౦
శా. బొనే యెంతలుఁ దెచ్చుకొంటివిక నా ♦ హా యేమనున్వచ్చు నీ
కీసేలన్ జతయైన జవ్వనులులే ♦ రే వారలీ వింతతా
వైసంబు న్వేసవిన్న నవ్వెదరులే ♦ వన్వేగిరంబుం గొనన్
గానాయంబునుఁగాదు నూరుకొనుమా ♦ కన్నయ్యతో తెంచెడున్.

ఆ. వె. అనుచు వలపుమీరు ♦ సతివెకు మేలైన
నుడులు కొన్నినుడివి ♦ యుడుకు దొలఁగ
జేసి మెలఁగిరిచట ♦ చెలఁగి కన్నయ్యకై
తరలిబోవు నవల ♦ తారుదాక.

౧౦౨

వ. నట్లు ముగుడలు వినిపించిన పూదోటలో కన్నయ్యవలపులం బడి
దిరుగుచుండె. సెచ్చోట దేవకికొడుకు కుబ్జ మువ్వంక లెగయఁజేసి
కమ్మచ్చు పోసినబంగారు తీగమాది నలరారు కన్నెక నెగాదిగ
కన్నుల పండుగుగాకనుం గొనునది మొదలు జగము తండ్రిండెం
దంబు తామరపాకున జలకంబు లాకునంటక చెదరాడువగ కమ్మ
విలుకాని పువ్వుటమ్ములకు సొమ్మసిల్లి యుల్లంబు తల్లడిల్ల నన్న
తోనున్న సకులతో రాచదారిం బోయిపోయి విలుగీముఁదరి
యంజొచ్చి సుతాణివింటి కై వడి పెద్దదియై బీరముగల మగలకు
దాల్చుటకు వ్రేకయై యలరారుచున్న సింగాణికి యచ్చటిపజలు
వలదువలదనంగ నారిమోపెట్టి ఖణిల్ ఖణిల్ మనునాదు నలుదె
నలఁచెలరేగ రెండుగండ్లికలుఁ గావించె. అత్తుండంబు లన్నదమ్ము

లుచేగొని నచ్చోటి కాపరిపజలు వజీరులు గరువించి చుట్టుముట్టిన
మట్టుబెట్టి రాచకొలుపునకు జగుచుండుద్రోవ కువలచూపీత మను
నేనుంగును యశోదకుఱ్ఱనిఁ బరిమార్చుటకై నిలుప నయ్యదిమ స్తి
గలిగి మావంతునంకియకు నిలిచె సంతకుముందు కనకతప్పెట
గుమ్మటకై ముడి నగరతుడుము మొదలగు చప్పుడులచే మ్రోగు
చుండునదియు చాఁవారుండును ముష్టికుండు సరిష్ఠుండు మొదలు
మల్లడించెడుకొలంబుచేతఁ దీండించునదియును కప్పురముపునుఁగు
జవ్వాదిమలాక పూనీరుకలిపి దుమారము లేవకుండునట్లు చేసి
నదియు బొడిసిరాళ్లు వ్రయ్యలు మిఱ్ఱపల్లంబులు పుట్టులుగోలె లే
కుండునట్లు కోమలికంబుగా నుంచినదియు పడగజెండాలు పువ్వుల
మాలెలతో బురణింప నేసినదియు నేలవేలుపులు రాచలు కోమ
టులు నాలవకొలంబువాగు నన్నకొలంబుల వారితో మ్రోగు
చున్న నొంటియడుగు కత్తెరనేలకుం వెన్నుండన్నతో నరుఁగు
చుండ రాచమిత్తలు పురికొల్పి మదపుటేరుఁగు బరి కాని యానచే
నెదురించిన వెన్నుం డిట్లనియె.

౧౦౩

తే. గీ. ఓరియేరుఁగు గాచెడు ♦ కారుచడుగ

మాదెసకు నేగుదెంచుట ♦ మంచదటర

మరలఁగాజేసి బ్రతుకుము: ♦ మరలవేని

శప్పదిక చావునీకు పె ♦ తనముచేత.

౧౦౪

చ. అననిని మావటీడు మురు ♦ వారఁగమిదికి ద్రోలినం గనుం

గొని మొలహొన్ను కాసె నల ♦ కొప్పును బిగ్గఁజేర్చి వెన్నుడున్

గనలుచు తొండమంది నుడి ♦ కారము నొప్పుపజల్ విసంగనం

దులిమి కు పల్లవన్ బెరికి ♦ తోడ్పడువాకు బలారెయంచనన్. ౧౦౫

వ. ఇట్లు గజ్జేనుఁగునుం బరిమార్చి దాని నిడుదలై తెల్లనై యలరాదు

రెండుపళ్లను బెరికి చేపట్టి రాముండును కృష్ణుండును మా వటిని

బీరముగల పజలను రాచవారిదండును మట్టుబెట్టి వచ్చుచుండ
 తోటిరాచ లిరుప్రక్కలం గూరిచుండి పలువితంబుల మాటలాడు
 చుండనొక్క పెద్దమగచెయందలి తళతళనును మాతాబిఁగూర్చిన
 పట్టుతివాసి యందుసైన జిల్లేడదూని చెనుఖు మాయలుదిండ్ల
 యెత్తుగా మెత్తదలకై నతికించిన దానియందు బససేసి చుంతిగిమి
 పుడమితేడు లొనరించిన తప్పొప్పులెల్ల జెప్పి వాటితగిన మంచి
 చెడ్డలు వినుపించుచుండ నందు ముప్పికుండరిప్పుడు చాణూరుఁడు
 మొనలగువారున్న యెడ మరుపు పరుపునలను కుప్పించి పెనువెల్లి
 తీరిని మజ్జిగంబుల చెండు చెండాడనిలిచిన మిత్తిమిత్తి గొంగల
 తెరంగున నప్పళింతసేయుచు తాటికి నెత్తువచ్చు గూపులతో నెత్తు
 రుగ్రక్కగను గవలతో నన్నేల నడ్డపాటులేకుండ పచేరంబుసేయు
 చున్నవాం దరియం జొచ్చి గట్టు గట్టుపోలిక కోల్పులి కోల్పుల
 మాదిరి యేనుగు నేనుగు చందంబున సింగంబు సింగంబుతీరు రెట్ట
 బలిమగల బలిమికాండ్రబట్టి మిట్టిపడుట పట్టుదలయేయని కేలున
 కేలుగీలిచి కాలుకాళ్ళులం జొనిపి పడదిగిచి పేర్చియార్చిన నయ్య
 ద్దరు గ్రద్దనపిరుతివక పిడికిటి బొడుపులకున్ జెనరని యెడదగలిగి
 యోరసాించి తెరలక మరల పొరలద్రొచ్చిన వెన్నుండు తనయే
 నుగు తొండంబులబోలు కేలునంబసాచి మగరాలవలె కటికెతనం
 బుగలదాయ నొడలి పిడికిట విడువక పొడుచుచు నడుగులం బట్టి
 నాయంబు పుక నడుగిడుచు నడుగులం బట్టి ముమ్మారుఁ దిప్పి
 నేలపై జరిచిన మోములనుండి నెత్తురుల గ్రక్కుచు జేజెల పట్టుం
 జేరం జనిరి. నత్తం రోహిణిగొడుగు నల్లే యొనర్చిన జగంబులెల్ల
 గొనియాడ నండుడు మొదలుకొలుపువారందఱు కంసుని సరసనఁ
 గూరుచొని సూచుచుండిరి తరువాత నిదురించి యా కటితోలేచి
 కొండసారంగంబు వీడిన సింగంబు చందంబున కఱటిపజలను తెగ

టార్చి కన్నయ్య సింగింపువీటపై మల్లులు తనను కార్యజెట్టక
నికరంబువదిలి నూచుచున్న కంనునిగాంచి యబ్బబ్బ యాదున్ద
గీడు నా కొరకు నా తల్లితండ్రుల కారంజేర్చి రాచలచ్చిమి పెను
వ్రేకను దాల్చుటకై తండిరియగు నుగ్రసేనుని చెరసాలనుంచి
తన యిచ్చతీరునట్లు దిరిగెనని దాపుంజేరి బామిడికంబుపై కేలు
దమ్మి జేర్చితిగిచిదలవెంట్లుకలంబట్టి నేలకీడ్చిన వాడంతకు
ముందె కన్నయ్య రూపునుగాంచింపి మిత్తివలెదోచి మోము
డంబంబువప్పి తేజాలేకనుండె నతని ముట్టినంతనె ననువులవీడి
వినువీడు సుగంబు జూడంబోయె నానితమ్ములును జరాసంధుడు
పల్లాకి వజల నైదుకొని కాలయవనుగడను తురుక యేతెంచి
ముట్టడించిన కయ్యంబున తీరుపాటుగావించి మధురనువదిలి సంద
రంబులో ద్వారకాయను పేరిటితో రాచనగరు గావించి నందు
సుగంబునై భోజకొలంబునకు పులియగు నుగ్రసేనునికి మరలి
రాచలచ్చిమిని కట్టించె తన తల్లిదండ్రుల చెరవిడిపించి సుగం
బుండ నొక్కరాడంతిపురిని మెత్తని సెజ్జపై బరుండి కుబ్జ చేడియ
కనుదమ్ముల గట్టినట్లైన కన్నయ్య.

౧౦౬

సీ. క్రాల్గంటి మేటి సిం ♦ గారంబు దలపోయు

జవరాలు రూపు న ♦ చ్చముగ నిలుపు

చిలుకలకొల్కి మ ♦ చ్చిగ మాటలో నెన్న

కన్నియ కోమలి ♦ కము దలంచు

తెలిగంటి వగటు నొ ♦ ద్దికతోడఁ దూఱొను

కప్పరగండి చ ♦ క్కదనమెంచు

వలఁతి మేన్వలపుల ♦ పరుసనుఁ గొనియాడు

సోఁగకన్నుల మది సొక్కుదలఁచి

గీ. మగువ తిన్ననిమోము తా ♦ మర మిటార
మునకు మెచ్చును మాటల ♦ పొంతనమున
కెడద సంతోసమందు ని ♦ దేర్పడంగ
లచ్చి మొగడిట్లు తలఁపు త ♦ లంచియుండె. ౧౦౭

క. తొలఁగునడబడు తెచ్చె
మెలఁగునడు చందిరికను ♦ మేల్ మేలనుచున్
కలగునగురుని తలఁపున
కలగు నేర్పడక జేర్చి ♦ యలసట నొందున్. ౧౦౮

వ. చెఱుకువిల్లుండొఱ బెఱికి గఱకటిగాక కఱుకు మెఱుఁగు గొరకల
కఱఁద దూరనాటినఁ బనచెడి దనయింటి చేరువకుఁ వేరువడక
సారువలుఁగల పూఁదోటలో సారెసారెకు దిరిగాఁడు మరుని
వారువముల పారువముల గోరువంకలతో రాగిల్లు పూవులకోవుల
మావుల తీవియలనుఁ జూచి కళవళింపుచు నొక రాయబారి
నంపుటకు తలఁపునేయు సంతలో కుబ్జవెలందితో యాననొంది
యే తెంచిన పద్మిని రాణివాసంబున కాసంతైన కన్నయ్య జాడ
లెరుంగక తోడి పోడలకు వీడియంబులొసంగి పోడియగల వేడు
కల నాడుచు తెరువెఱంగె. ౧౦౯

తే. గీ. అంత పద్మిని నాచెలి ♦ యలరువిల్లు
తండ్రికడ కేగుదెంచి వి ♦ తాకునొందు
చెలువ వక్కాణమంతయుఁ ♦ జెప్పటకును
కేలుమోడిచి యిట్లు న ♦ గ్గించె బగితి. ౧౧౦
(కందగీత గర్భ చంపకమాలా వృత్తము)

కడు॥ కటివేలుసా । గవురు । కన్నఱ । కానలగాలిమి త్తన
ల్లడ । దవురా । మనస్మోగులు గచ్చునికొమెయి ముర్వుకాడప్రే ।

ముడి | నెఱిఱో | నెదందలఱు | ముప్పరిపోకలతారువాడపాల్ |
కడలి బసా | జగగొనము | గైకొని బ్రోవుము కోర్కెలూరంగన్ ||

క. కఱివేలుచాగవురుక

న్నఱకానల గాలిమిత్త ♦ నల్లడనవురా

నెఱిఱోనెదం దలఱు ము

ప్పటిపోకల తారువాడ ♦ పాల్కుడలి బసా.

౧౧౨

గీ. గవురుకన్నఱ కానల ♦ గాలిమిత్త

మొగులు గచ్చుని కౌమె యి ♦ ముర్వకాడ

దలఱు ముప్పరిపోకల ♦ తారువాడ

గొనము గైకొని బ్రోవుము ♦ కోర్కెలూర.

౧౧౩

(చతుర్విధకందగర్భ పృథివీతామరవృత్తము)

నెలప్రాద్దుకన్నుగవ ♦ నిగ్గులమై

కొలమ్రబ్బుపైరగురి ♦ గొట్టెలమిన్

గలనీరు వామియిలు ♦ గల్లు లలీ

నలవేల్పనే గొలుతు ♦ నాకలిమిన్.

౧౧౪

(ఇందు పృథివీరూపాదిగా చతుర్విధకందములు జనించు)

గ. ప్ర. కం. నెలప్రాద్దు కన్నుగవని

గులమై కొలమ్రబ్బుపైర ♦ గుఱిగొట్టెలమిన్

గలనీరు వామియిలు గ

ల్లు లలీనలవేల్పనే గొ ♦ లుతు నాకలిమిన్.

౧౧౫

గ. ద్వి. కం. కొలమ్రబ్బు పైరగురిగొ

ట్టెలమింగలనీరు వామి ♦ యిలుగల్లు లలీ

నలవేల్పనే దలఱు నా

కలిమిన్నెల ప్రాద్దుకన్ను ♦ గవ నిగ్గులమై.

౧౧౬

గ. త్ప. కం. గలనీరు వామియలుగ

ల్లు లలీసలవేల్పునే గొ ♦ లుతు నాకలిమిన్

నెలప్రొద్దు కన్నుగవ ని

గ్గులమై కొలమ్రుబ్బు పైర ♦ గురిగొట్టెలమిన్. ౧౧౭

గ. చ. కం. సలవేల్పునే గొలుతు నా

కలిమిన్నెల ప్రొద్దు కన్ను ♦ గవ నిగ్గులమై

కొలమ్రుబ్బు పైర గురిగొ

ట్టెలమింగల నీరువామి ♦ యిలు గల్లులలీ. ౧౧౮

(చతుర్వీధకందం)

గ, ప్ర. కం. వరుసమనిచితివి వెసదే

వరలను రుసిగమిని బ్రోచి ♦ వాడిమి నెసగన్

బెరనుపజజదిపి యెలమిని

విరివిని ససిబుడమి కిచ్చి ♦ వెలగితివి సరిన్. ౧౧౯

గ. ద్వి. కం రుసిగమిని బ్రోచి వాడిమి

నెసగన్ బెరనుపజజదిపి ♦ యెలమిని విరివిన్

ససి బుడమి కిచ్చి వెలగితి

విసరిన్ వరుస మనిచితివి ♦ వెసదేవరలన్. ౧౨౦

గ. త్ప. కం. బెరను పజజదిపి యెలమిని

విరివిని ససిబుడమి కిచ్చి ♦ వెలగితి విసరిన్

వరుసమనిచితివి వెసదే

వరలను రుసిగమిని బ్రోచి వాడిమి నెసగన్. ౧౨౧

గ. చ. కం. ససిబుడమి కిచ్చి వెలగితి

విసరిన్ వరుసమనిచితివి ♦ వెసదేవరలన్

రుసిగమిని బ్రోచి వాడిమి

నెసగను బెరనుపజజదిపి ♦ యెలమిని విరివిన్. ౧౨౨

(మత్స్యబంధము, భద్రాకావ్యత్తము)

రార కన్నయ హుళిహుళి

కోరి డేరితిని మేరగా

గారవించి కొలద్రోలగా

మేరయారయెద నెంతరా.

౧౨౩

(ఖడ్గబంధం, సుగంధిచ్చత్తము)

ఏటిబోటి మేటిలోన ♦ నిక్కనిక్క చక్కగా

గాటమైన నీటిబండు ♦ గట్టుదారి యేలికా

కాటితేసుబమ్మగ గొల్వ ♦ కల్ముళిచ్చి బ్రోవగా

గాట మిచ్చు నీటిచాగి ♦ కాహళారంగుమైచొకా. ౧౨౪

(మర్దళబంధము, మావకణవృత్తిము)

మేలుగడించుదు సాబున్

గ్రాలగ పక్కిహుహాయిన్

మేలుగ నెక్కి హుసారిన్

చాలగ బ్రోచెదుమా-రా.

౧౨౫

(కూర్మబంధము జలదవృత్తిము)

కారడి మేల్ మెలుంగు మెయి ♦ కన్నయ సిం

గారపు హళాంన్నుకోక పర ♦ గన్వసుకన్

దారవెదాయల న్నెదుప ♦ దాటుజగా

మేరలుపాముకన్దపులి ♦ మెల్పుడుకో.

౧౨౬

(కుండలిబంధం, ఉత్పలమాలావృత్తిము)

బంగరునక్కుసాలు వలె ♦ వాటు తలుక్కున వెల్లుసామిలె

స్సంగలవారు బత్తిమది ♦ సంతసమై లలితారుచు న్నసన్

రంగ నినుం దలంచిరి న ♦ రానరి గచ్చగునున్న చిన్నిటెం

కింగొన బ్రోవుమయ్య గిడి ♦ గిభృకిలార్చిన లేచుచేగమై. ౧౨౭

దండుకము

సీరామవేల్పు బయల్జెఱుం బప్పుముక్కంటియుం దుగ్గి కక్కు
 లొడలగా జగంబంత నిన్నెన్నగాజాలరే కారుసీతలుం బత్తులున్నె
 చ్చగానేయుదెట్లన్న తొల్రావుమేస్మినులో మిన్నవై చాలప్రాగబ్బ
 ముందోచు ప్రావేత్తునుంట్టి వాలారుముక్కంటు కొమ్ముందగన్సొమ్మ
 యాబొమ్మకున్నెలు నొందంగవేసేసితో వేల్పులం రక్కసుల్లాడి
 పాలెల్లినిందచ్చుచో నీటుతామేటిలో మేటివైకవ్వపుంబుబ్బలిస్వేపు
 సం దాల్చి జేజేలబువ్వ న్నెసన్దీసియున్నంచితో, జాళువాకంటిరాకాసి,
 నేలన్వడిన్జాట్టి సంద్రంబులోవైవగా జన్నపుంబుదవైవాని మారా
 ముగుర్తించి మన్నిందొలంగించి నీకోరచే నేలలేనెత్తితే, కుట్టసంబట్టి
 చెడ్పాటుగావింపకంబంబు సన్మీదిమై సింగమై, క్రిందుపాలాససింబోలి
 బామందితోల్వేలుపుం బట్టియుం డొక్కనుంజేల్చి రోసంబు పెల్లారగా
 రాబ మొప్పంగ దేవళ్లనుంగాచితో, గోచిబాపండ్లవై మూడుపాజ్జల్బ
 లిస్వేడి, నీ నర్పునుంజాపగా బొమ్మగుడ్డుంగడున్నిండి మూడజ్జలం
 జాపితో చేతిగొడ్డంటముయ్యేడుమూడల్ నెత్తినాయలంగొట్టి యానె
 త్తురుం దండ్రీకిన్ బిండలిన్ద్రచి, రాయకాదలల్ సూర్చి జేజేలమెల్చక్కి
 కిన్ దంతియల్లట్టి పెంపందితో, చాలుగా తెలుగు న్నెల్లు పేరింటిరాతేనికెం
 బుట్టి రాకాసినింజెండి, జన్నంబునుంగాచి మేల్జల్లంబుట్టు దుబ్బనలు
 న్నాతిగాజేసి యున్నేలచూలం గడుంబెండ్లియైమించి రాదారిలోకా
 వరంగల్లుపాఱున్ గరాళించియున్నోలునుంజేరి తానయ్యయానన్వడిక
 లంకలోజేర సన్నాసులుం బొమ్మచాచుల్ నిరాబారులుంగొల్వగా
 నాకుపాకన్ దగంగొన్నినాళ్ళుండి యచ్చోటునుంబాసియుం సీతగో
 ల్పోయి తోబుట్టువుం దోడురారుస్యమూకంబుకుంజేరి రేకంటుమేపు
 ట్టువుంజాచి నెయ్యంబువాటించి న్రూన్దిమ్మరుల్ గొల్వ సంద్రంబుపై
 పం తెనంగట్టి రెండైదులెక్కన్దలల్గల్లు రాకాసిసంజంపి వేవానిపైదో

దునుక తేనిగావించి యన్నేలచూలి న్వసంగూడియుం బుష్పకంబెక్కి
దమ్ముండునుం గొల్వగా వీటికై వచ్చి సంతోసమున్ మమ్మతిల్లంగ
చుట్టుండురా రాయలుం గప్పముల్పెట్ట, పెంపొందియుం బత్తులంబ్రోచి
తే, సల్ల వల్వన్ మొలందాల్చియుం బైడిచూలాలిబర్వక దొలంగిం
పరాకాసిపాలక దగంబుల్లు రారాజులం గొంతిమేపుట్టుకత్ బాసటం
గల్గగ్రుంచిసేలన్ సతంబేచ్చగాదిర్గకన్నయ్య నైచాలక్రాలంటులం
న్నేలవా చాలవాబ్రోవగా, నీవుమేల్మేలుగా బుద్ధరూపుంగడుందాల్చి
సర్దారల మేటివై దాయలంబోరు సందారునంగొల్పగా రావిమా
లోసలోదూతీ ప్రావేల్పుయోయూడలం గొప్పగాదప్పలుం లేని
మేల్ నోములున్నోచగాఁ జేసి యున్వారిబన్నంబులం బెట్టి మువ్వీటిపే
రింటితొల్వేల్పులం ద్రుంపగా ద్రెంపగా జల్వరాదాల్పుకై బాసటన్
జూపితే, తేజస్వై నెక్కి యుండా మూరంగ చెన్నంటుతొతేకులం జీల్చి
నాయంబులం బంటపూబోడిపై నాల్గుహజ్జల్ వడిన్నిల్పితే, నీకడిందై
సచ్చెయ్యల్ దలంపక సురన్ను త్తికై గ్రాలు నిన్ను న్నొటిన్గొందరున్ వేడ
గున్నేరకన్ దొడ్డుగా బిడ్డలన్గొడ్డలన్, మేడలనాడలన్గోడలన్జేడలన్,
కుట్టలంబత్తెలం గుర్రముల్ గల్లు కల్లుల్ తిండించువేసమ్మి ము త్తింగొనం
లేక నేలనొడింబుట్టి చావొప్పగా వెండితాబుట్టుచున్ జచ్చుచున్ దుం
తరాతుండుపట్నంబుకున్ నేలకుండ్లగా లేక సన్నెప్పుజోగుల్ తలంపా
ప్ప జేజేలుతొల్వేల్పువేగంటి చొగంటి రేకంటి మేపుట్టు వాకోసనా
యందు నీర్వామిరాయందు మేల్లేటిబాబాయ కాసెద్దడింగాచు విన్పి
మ్మరీడున్ మొదల్ గల్లువా రెల్ల విన్నెంపుజాబిల్లియున్ జక్కంటుల్కుక్క
ముల్పందెలుగ్గందు పుల్కారులున్విదైలు న్నొప్పదులున్సిగ్గులు సబ్బము
ల్లోలే నాబమ్మగుడ్డంత నీవంచువేగుండి యన్నమ్మి నీతావునుంజూచి
వేతారుచుండంగ మెల్నాటికై మేటివై యుండుకన్నయ్య నిన్నెప్పు నీ
చిన్నెలస్తప్పక న్నెంచు నాకన్నకున్నీదు చెన్నుండగనూపి కావంగదె
లచ్చితేడా, జగాపక్కిగోడా జోహారుల్ జోహారుల్ జోహారుల్ జోహారుల్ .

- చ. సిరిచెలిమించుగా బొమలు ♦ సింగిడిగా బలులోతు నుద్దులో
యురుములుగాఁ జెలంగె జెలు ♦ వొప్పెడిసల్లనిమేనుమ్ర
బ్బుని బరికపుసోనలం గురియ ♦ బల్మరుచేడియవాసకోయిలన్
హరువుఁ జేరెఁబ్రోవుము జొ ♦ హారులు వేలకొలది నేసెనన్.
- ప. అనిసంబగంబున సక్కటివేల్పుం జేవగా నగ్గించి తన దేవెరి నుద్దివినం
జెప్పఁ జలుకపలుకులకు నరుడుగల నుడువుల సిట్లనియె. ౧౩౦
- సీ. వలవంతకారగ్గి ♦ వలన బుట్టినరోజు
వదలిన కెమ్మోవి ♦ పట్టవార
కాటుక నెరియంగ ♦ కన్గవజలకంబు
కాలువలగుచు చ ♦ న్నవనుబొట
చెక్కిటఁ జేర్చిన చేదమ్మి ♦ కాఁకచే
మోముదామర నీటు ♦ మునుఁగువడిఁగ
పలుమారు ననపిల్లుఁ ♦ డలరుతూపులఁ గ్రుమ్మ
కదలనిగుండె చీ ♦ కాఁకుఁగాక
- ఆ. వె. సవతిమీర మోము ♦ ననుచెమ్మటలు వాఱ
తలఁపులోన నిన్నుఁ ♦ దలచి తలఁచి
గువ్వగుత్తి కొదవ ♦ కొన్ని మెయ్యుడువుల
నిన్నుగూర్చి చెప్పి ♦ సన్నబంచె. ౧౩౧
- సీ. ఇగిరించులే యావి ♦ చిగురులచే సొక్కు
కోయిలఁ జేరునే ♦ కొడిశలకును
మిన్నేటి నీటిలో ♦ మేలుగా దరివెను
యంచలు చేరునే ♦ వెంచలకును
చందురుమామ మేల్ ♦ చంపరి కనుదిన
యేగునే నెలత్రావుఁ ♦ డివములకును

నీటిబుట్టుఁగు కమ్మ ♦ నీరుఁద్రావుచు చొక్కు
తుమ్మెదలేగునే ♦ తుమకి గమకి

గీ. నీదుబాగైన యడుగుల ♦ నీరుపుట్టు
పులసు నీనవ్వు నీపాట ♦ లలరురూపు
లందె నాబుద్ధినిలిచె నా ♦ కన్నులవయి
నానఁజేరదు నీయందె ♦ నచ్చియుండె. ౧౩౨

తే. గీ. మున్ను కల్మల ప్రయాలు ♦ చిన్నిబోర
నిలచి మనపుము నన్నని ♦ నిన్ను వేడి
మరల నీ యంజదమ్మల ♦ మగునకెలమి
కొసరి యంజల బుక్కాము ♦ గోరెగాడె. ౧౩౩

తే. గీ. వేలుపుల గాచుదేవర ♦ వితము నీవు
నిబ్బరంబున నీకేలు ♦ గబ్బిగుబ్బి
దుగలఁ దలపై నిబెట్టినఁ ♦ దొగల బాసి
నేను మనియెదనేల బి ♦ రానరమ్మ. ౧౩౪

క. నినుఁజూచు కనులతో చ
క్కుని వేయ్యవియైనఁ గాని ♦ కననోడును గ్ర
క్కున నీకని పెంచిన మే
యిసి నొరులం జేర్చనొల్ల ♦ దెల్లెడనై న్నె. ౧౩౫

ఉ. సింగముఁబోలు నె న్నడుము ♦ చెందోవరాయనిమించు మోము మే
లుంగడకంటి చూడుకుల ♦ లో జగమంతయునంకె జేయుచున్
బంగరు దుప్పటంబువలె ♦ వాటుగ వేసివహారంగుమీర నా
కుంగనుబడ్డ రూపుకులు ♦ కున్నటిఁ గాంచగ నిచ్చజేసితిన్. ౧౩౬

సీ. మొల్ల మొగ్గలసాటి పెల్లగు పల్కాలు
బలుకెంపు మోవిపై ♦ బరువకున్న

వెడలుపుగలబోర ♦ విడి గుబ్బలంటగా

నింపుమై వే కౌగిలింపకున్న

నీటి పుట్టుగుబోలు ♦ నీ కేలుదుగలను

చెల్వైన కొప్పునఁ జేర్చుకున్న

నిబ్బరికపుచూపులుబ్బగ వెల్లనా

నెమ్మొముదమ్మిపై ♦ నిలుపకున్న

గీ. నోర్వగాలేను నాయందు ♦ ముద్దుమీర

రమ్మ రావేచి యిట నీవి ♦ రాళియగ్గి

చేత నీరై న నివ్వేడ్క ♦ జేసి నీదు

నడుగుదమ్మలకడఁ జేరి ♦ యండగొందు.

౧౩౭

వ. అని యిట్లు కొన్ని నుడికారంబులగు పోలుపొందు తియ్యని నుడు

లచే వాక్రుచ్చి యక్కటివేల్పుం జూచి వెండియు నప్పద్మిని

యిట్లనియె.

౧౩౮

క. తొయ్యలి వలుపులుపెచ్చిన

కుయ్యిడుచున్నంత మరుడు ♦ కు సిగుంపులుఁగా

తియ్యని విల్లందియు వేఁ

కయ్యనికి కాలుద్రవ్వె ♦ గా కటివేల్పా.

౧౩౯

చ. సరవీరగ వెన్నెలంగనిన ♦ జక్కవతీరుకడిందిఁద్రుమ్ము పె

వరసిన తూడుతిండిపరి ♦ నక్కట బెబ్బులిఁగన్న లేడిమా

దిరి కడి పూలసెజ్జపయి ♦ తీగయెఱంగున కాఁతునొందెనా

విరిహదనందు దొఱిలెను ♦ వెచ్చలకాకల నోర్వలేమిచేన్. ౧౪౦

క. దక్కినపుఁ గాలి వీవఁగ

వక్కులు వగఁగలుఁగ గూయ ♦ వలదొరి నెలలుఁ

స్రొక్కగనేసిరి చీమచి

టుక్కనిసన్ నీవటంచు డొంకుచు చూచున్.

౧౪౧

మ. అనలుం బుట్టుగునం బగుండె నెల చె ♦ ల్పారంబొ గల్గిక్కె డా
ల్పన తెల్పుత్రెపుచాలుమై కళుకు మేల్ ♦ బంగారుతీవేము తె
ల్పనలా రెన్ నకు తెల్ల దమ్మి మొగహా ♦ యిం దాకగానుక్కె నీ
మనవల్పుందిన గాదె హావడాల వే ♦ మారుం బడెన్గన్నయా. ౧౨౨

క. అని హూయలుగ నచ్చెలి ను

ద్రినివిసగాఁ బలుక నల్లఁ ♦ దేసర యెలమిక
బెనగొనగ చొరువతో హ

న్ననఁగల నుడికారమనివి ♦ నంబలికె మనన్.

౧౨౩

ఉ. మాపటి ప్రొద్దుగ్రుంకవిను ♦ మా చెలికానినిఁ గూడి నేడు నే
నాపె బిడారుజేరమురు ♦ వారఁగ వచ్చెనంచు దెల్పుమా
చూపరి పూలవిల్లునకు ♦ నుక్కక గట్టితనంబు బూని తా
దూపిలియున్న నర్దచూనా ♦ తొయ్యలి మేల్రతనమ్మ గ్రద్దనన్.

క. అని పలికి పోవఁబనిచిన

ననఁబోణికయి న్మోగిడ్చి ♦ నలమేన్దొరకై
గునపు నగిడి గిల్లిడి గ

ద్దనచెల్లి వడఁతియున్న ♦ తావలమునకై.

౧౨౪

ఉ. వన్నె యొయారివచ్చి ♦ చెలువంగని ముందటనున్న తీరులే
కున్న వితాకునొంది వెఱ ♦ గొందియు కమ్మల తెప్పవెల్పుకే
కన్నియ నెల్లఁ జూచి సర ♦ గన్నరసంగల ముద్దుగుమ్మలన్
బెన్నుడి వక్కణించుమని ♦ వేచుఱుఁజీరిన నందఱొక్కటై. ౧౨౫

తే. గీ. వరుస వాళొనిరప్పుడు ♦ వలఁజిమిన్న

కరయఁ జిగురాకు బాకువా ♦ డ నెఁడుఁ బూచి

సోక నెడలోన పెకనేరి ♦ నుక్కి గోడ

గములపాలయి యదిగోలె ♦ కన్నెమిన్న.

౧౨౬

చ. కుడువదు నంటకంబు నెటి ♦ కొప్పునఁ దావుల పూవుసోగుల
 న్నుడువదు రామతమ్మలటు ♦ మ్రోలనుఁజేరిన నారు సుద్దుల
 న్నుడువదు పూవుకొప్పునకు ♦ నుం జెలిమూకలఁ గూడియాడగా
 నడువదు గొప్ప యబ్రములొ ♦ నర్చిన నవ్వడికేమి నేతుమో.

ఉ. విప్పదులోపలం గలుగు ♦ వేసట నెమ్మలకెల్ల చిందులన్
 జెప్పదు మోముఁ దమ్మికయి ♦ జేరఁగవచ్చిన తేటి మొత్తము
 న్నొప్పదు నీరునుగ గొనదు ♦ రోయును కోయిలపాజుకుం గను
 ల్లిప్పదు నల్ల మేనుఁగల ♦ దేవర వచ్చెడు త్రోవఁజూచుటల్. ౧౨౯

క. ఈ రమణ నిదురలేకయె

సారెకు నిటురట్టునేయ ♦ సాగెనుఁ బలుకన్
 మారాడదు మముఁజూడదు
 పేరిమితో నెప్పుడునిన్ను ♦ బేర్కొను పడఁతీ.

౧౩౦

క. అని పనఁగఁజేయు చెలిమలు

వినుచు నుడులనాలకించి ♦ పెనుతోయముగాఁ
 గనుమారాడక దనపే
 రును వినఁబలికినను వీడె ♦ ప్రోయాలు వెఱక.

౧౩౧

తే. గీ. కన్నదమ్మలఁ దెచ్చిన ♦ లడలనిన్ను

నెల్లఁబరికించి యెడలో ♦ నల్లటంబు
 నివ్వటిల్లఁగ నచ్చటి ♦ నేస్తపుఁజెలి
 మానికంబునుఁ గనుఁగొని ♦ మాటఁబలికె.

౧౩౨

చ. కటకటనన్ను నిట్లువల ♦ కాఁకను సందరమందు ముంచిసీ
 వెటకుమిటారి యేగితివె ♦ యెక్కగణిక్ మరులుం దొలంగునె
 చ్చటఁజొరుదు నిబ్బరాననను ♦ సారెకు కాఁగిలి నీయవెన్నుఁడె
 న్నటి తరిపచ్చునమ్మ విన ♦ నాదగుగంగఁ జెలంగనెల్తుకా. ౧౩౩

ఉ. వెన్నుని చెంతనాకుగల ♦ విన్నదనంబును విన్నచింతో
 క్రన్నన నిన్ను నేచునుకుగ ♦ వ్విని పల్కకమోన పోతివో
 విన్నది కన్నయట్లు వినుపిం ♦ చితో నీదగురాయబారమో
 యన్నలమిన్నఁ జెప్పెను ♦ నచ్చొటంగల్గిన వింతయేర్పడన్.

నీ. అని కటివేల్పు పొం ♦ దున కయివెతలకు
 పాడైన కుబ్జనాఁ ♦ బడఁజిఁజూచి
 బద్ధిని యిట్లనిఁబలికె ♦ కన్నీరుము
 స్నిరుఁగాఁ జేసియు ♦ నిటుకాటు
 కనుఁగఁడుఁగఁగ నేల ♦ కడువేడియూర్పుల
 వలన పూసోగులు ♦ వాడెసెజ్జ
 బారలఁగా నేరిని ♦ పోడిమి విడనాడి
 గబ్బిగుబ్బుఁ బూయు ♦ గండములును

గీ. చెదరిపొడివ్రాలఁ ♦ జెక్కిటఁ జేయిఁజేర్చి
 మోముఁ గామరవన్నెలు ♦ మొఱకవడక
 చెఱఁగు ముసికిడిన్బిల్బుల ♦ చెల్వుకాని
 కొఱకు కుందంగ నేటికే ♦ కొమ్మమిన్న. ౧౩౧

క. అని తొనుబోయికన్న
 య్యనుఁ గన్నొని ముచ్చటాడి ♦ యానతిగొనివ
 చ్చిన ముచ్చటంత చెలివా
 కొని నెలఁతకుఁ దెలిపెఁబూన ♦ గూర్చిన మాడ్కిన్. ౧౩౨

వ. అంతమచ్చకంటితో నిచ్చగా కొన్ని ముచ్చటల మచ్చికగా ముచ్చ
 టించి మఱియు. ౧౩౩

చ. తెలిసితిఁగాని నీవలపు ♦ తెమ్మరవీచ మగుండుకిన్నో
 నలరుల కోరులేయ చెలు ♦ నారగ కోయిలజిల్క సారెపె

ల్లలమటఁ నొందగా రొదలు ♦ హళిగనల్పగ సైపలేవునీ
చెలువలఁగూడి మేడకీక ♦ జేరఁగబొమ్ము పరాకువొల్లెనొ. ౧౩౮

తే. గీ. ఇటుల నే న్నపుచెలిబల్క ♦ యితి మిన్న
చెల్మిపడఁతుక చేదమ్మి ♦ చేయిగమ్మి
నిచ్చిపయ్యెట నవఁించి ♦ యెలమిమీర
సంచనడకల కొయ్యార ♦ మించనడచి. ౧౩౯

ఉ. మేడకుఁజేరఁబోయి చెలి ♦ మిన్నలతోఁ గొలుపుండు సంతలో
వేడుకకాఁడు నల్లమెయి ♦ వేలుపుకొండాక చేడఁజీరితా
వేడిమిగొన్న కుబ్జకును ♦ వేళముగానిదె రేయివత్తు నం
చాడినగోలె సంతిపురి ♦ నాయమ వీడియు మి త్తమించగన్. ౧౪౦

ఆ. వె. వెన్నదొంగయాన ♦ వినివచ్చి కొలువున్న
చెలువకఱుఁదు బుట్ట ♦ చెలిమిగలుఁగ
వేల్పుప్రోడఁజెప్పు ♦ వివరము కారును
దెలియఁజేసి యేగ ♦ తెఱవమిన్న. ౧౪౧

వ. ఇట్లుఁ దెలియుసంత నావగలాడి వగకాసక్తై, మిగుల వగలఁబొగిలి
తనలోన. ౧౪౨

ఆ. వె. ఎపుడుఁ బ్రొద్దుగూకు ♦ నెఱచి మేపరిగొంగ
నెపుడుజాతు వలపు ♦ లెపుడు దీర్పు
నెపుడు చందమామ ♦ యే తెంచునో కద
యనుచు పలువితాల ♦ నరయుచుండె. ౧౪౩

వ. అట్టి తోయంబున. ౧౪౪

(సూర్యాస్తమయవర్ణనము)

తే. గీ. వెనుకదెన నీమమేడపై ♦ వేడ్కమీర
రేవెలందుక మెచ్చతు ♦ రీన పసిఁడి

కుండనేసియు కొవ్రపు ♦ కొనలనుంచె
నోయనంగను చీకటి ♦ దాయ వెలిగె.

౧౪౫

క. వడమర కెలఁకువడంతికి

కడువడితటి బొజుగుకాడు ♦ తలిరుల కెంపుల్
విడివిడిఁ గూర్చిన బంతిని
తడయకఁబంపెనన కలువ ♦ దాయఁడుఁ గ్రుంకెన్.

౧౪౬

చ. నలుకులు నెఱవాతె చెలు ♦ నంబులు తామరలందుఁ దీరె వు
ల్లులగమి చెట్లజేరె నెల ♦ కూటిపుయంగుల నేడఁదేరె బర్
కొనలలోకు మీరె నెల ♦ కల్లులదాటుల నీరులూరె చు
క్కల తెగగేరె కమ్మవిలు ♦ కాడులకొరులనూరె నత్తిరిన్. ౧౪౭

ఉ. పేరిమితమ్మతేని వల ♦ పింపగ వెన్నెసయన్వలంతి సొం
పారినఁ చీరఁదాలించి యొ ♦ యారపుఁ జేగురువారు కెంపులన్
గూగుచు సొమ్మఁబెట్టుకొని ♦ శ్రొత్తనిజాజుల కొప్పుబెట్టెనో
నాంహిమీర నేలయెఱ ♦ నై నెఱనందెవెలింగి జొబ్బిలెన్. ౧౪౮

తే. గీ. తుంటవిల్లుండు బొజుగుల ♦ తుంటుముగరువ

మణపన విల్లు నెత్తిన ♦ యలరు బెళుకొ

తేరునకుఁ గట్టుచిలుకల ♦ తేలుముక్కు

నీలుచాయల నగనొప్పె ♦ నీరుకాళ్లు.

౧౪౯

చ. కలువబొజుంగునా తెలిమె ♦ కంబుల రాయఁడువేడ్కఁ బుట్టుగు
బ్బలిగ వినుండిలేచి తన ♦ వాడివెలుంగగు చేతిగోరులన్
నిలువక చీకఁటెనుఁగును నెత్తినఁ ♦ గొట్టిన తెల్ల రాలుని
గులుగల ముత్తియంబులను ♦ కోపునచుక్కలువెల్లె తక్కునన్.

చ. విరివిడిఁ బాటి గుబ్బలిగ ♦ విన్నెఱిఠాపులఁ దూఱియుండి వి
త్తిమునుఁగల్లు ప్రొద్దుతురి ♦ తింబున గ్రుంకుడు మెట్టుఁజేరిన

నొరిపురివెచ్చ గాండ్రకును ♦ ముచ్చులకాసలు బుట్టదట్టగా
 సిరులట సిక్కిపిక్కటిలె నేర్పడ ♦ నేరకవ్రంత మిట్టలున్. గగిం
 మ. వెలియింతైనను లేక ముజ్జగములు ♦ పెంజీకటుల్లిన్ను న
 త్తిలలోన్ గొమరాండ్రాగిన్నగలతో ♦ దారాణంగా పూలసె
 జ్జలపై గూడి పగుండనేసి మసహా ♦ చ్చన్ మిండలంజేరి గ్రం
 తలహోయిన్నరు చెయ్యలనెల్లలగియం ♦ తం బోయిరిల్ జేరగన్.
 సీ. మరుడు దెరవరుల ♦ మది కానలం గాల్చు

కుప్పగా సిల్పిన ♦ నిప్పులనగ
 విటకాండ్రపై దాడి ♦ వెడలెడు వెడరాయు
 గొల్లెనపై హొన్ను ♦ కుండయనగ
 పొపుకాండ్రను మెక ♦ ములపైన వేటాడ
 దెచ్చిన సెసెల్లు ♦ దీమమనగ
 వలతేడు వలగల ♦ వారిగా తనుతీరి
 యల దెంపనెత్తిన ♦ యరుగుడును

గీ. పాలనగ యెట్టిదనమయి ♦ వన్నెనుచ్చు
 వరలి తేజులగలదియై ♦ వ్రువయయి
 పొడుపుగుబ్బలి కొప్పుపై ♦ బొడిచెసండు
 భాజు లలరిన చందురు ♦ జోజగలిగి. గగి3

ఆ. వె. చందమామ యాక ♦ సము నెక్క దెనలను
 వెల్లదనము గలుగు ♦ వెలుగు లేరు
 పడియె నలువగుడ్డు ♦ పడిగ నిండినకప్పు
 రంబు క్రోవిపన గ ♦ నంబడియెను. గగి4

వ. మఱియు నప్పొడుపుకొండనుండి కొమారుండు బుట్టిన వేడుకను
 నాకసము నొరియు తరంగలచే మమ్మతిల్లు పాలసంగరంబు వెల్లి
 వొడిచి పుడమి కడువడి యెల్లెడల నల్లుకొసయెనన సంతకంతకు

లెక్కలేనిదియై యెనిరుదికడల నులుమబడి మిన్నేటి సెలయే
 రులనుండి పైడిచూలాలి నలంకికిం దిగురాయంచల సోగుల
 మాదిరి తగ్గులేని పుటపుటనవిచ్చిన తెల్లగలువల ప్రోగులుం గల
 కేళాకూళుల చెంగటను పొడలాడుచు తలగామువామియను
 గవియును జొన్నుట యబ్బెనంబునుంబోలె మేడలదాపు సుర
 తాణి తనంపు గుండ్రని కిటికీలంబూలును చీరటి కొక్కారు
 తుద యగుటవలన తెల్లు పెంపారి పూచెనోయన విరివిగల
 వెల్లువల నొడ్డులం గ్రాలుచు నవలచాలుల పోలిక నేలపుట్టుగుల
 తీవియల యాకులం దళశళరువాణంబుల వెలయుచు కొదమసిం
 గపు కూసలతీరున ప్రొండకొప్రంబులెక్కుచు మనజెలంగ జల
 కంబునం దేలియాడు వాలుగల మేలగు బెళుకలంబోలి సోయ
 గంబున నందంబుగల పెన్నిటితరగల చెలువారి యలచందిరిక
 మిక్కిలి గరగరగల తెల్లని చెన్నుగలదియై వెన్నెలపులుంగుల
 నోట నెరయుచు చందమామనీచులో గల తేటివాయినుండి
 నెమరువేయగ జారిన మిక్కిలి మమ్మతిల్లు నురుగుపుంజిక వరుస
 నేర్పాటుగల పువ్వుటీరంబులవయిం దిరువులాడుచు కమ్మనితావి
 వెజ్జెల్లెడుననుచు మల్లెపూగుత్తుల సంతోసంబు రెట్టింప నిట్లట్లు
 తొలుదొల్త కూడికచే నలసి వలపుకాండ్రను నీనడించి పైకూ
 టమి నెఱుపుతెఱవలం నుగియుజూచు న్నరువాణంబుల తెఱం
 గునన్ కురంగట కరంగి తొరుగు నెంకల కట్టడంపునేల జలజలం
 జూచుచుండు వెల్లెడ నంపునేటి తళుక్కులం గలసి కూడుకొనుచు
 రింగున న్నెగసి వినుదారింకారు నేల కొడుకుగాముపగడంపు
 రిక్కలు గోలెగాములు రిక్కలొంగింబులని గుటుకు గుటుక్కున
 మ్రింగ గడంగుతటి పెద్దగా గురియుమనుచు వెల్లువ వరుస నీటి
 దారకు నింపుగా గుంపులై యాకనంబున కుత్తుకొలది ద్రావి

క్రిక్కిరియన్వాయి బట్టి యొక్కటి కొక్కటి కందిచ్చుచు
 విచ్చలవిడిన మచ్చికలం గలయు చెలతావుమల నొయ్యారంబుచు
 నాలుమగలు పటికపుకోరల న్మోగలుంచిన నారికడము కల్లునా
 సచే బుచ్చుకొని దాని రిమ్మవలన నలుముకొన్న సంతొనంబు
 సంగడింప వినువారి వీనుల కింపగునటుల బాడు నెక్కువతక్కువ
 పాటలచేత డబ్బాటునూటల నెక్కజంబు పొందించు నాటలచే
 వంకరలగు చూపునేతల లలించు వైకములేని చిరునవ్వులం
 జెలంగి మెలంగుచు తెలివంట పరాకుపదిలి మరలుజెంది నొకరి
 కొకరు ప్రేముడినే ముచు రతనపుటందియులు మోతమోయఁగా
 పుప్పపు పెద్దశుప్పలకుం బోయి తోటనుండు కమ్మతెమ్మరలు
 వీచి, కుతినీపయ్యెదలు దొలంగింపకయమున్న జారిపోన న్ననుపు
 పచ్చని సమ్మకాయలనమపునం బొంగారు లేకులుకు గుబ్బ గవలం
 దళతళలాడునట్లు గాన్పించు సొగ్గసైనిపాడ లుబ్బుకొనం దబ్బిబ్బు
 లెడలం నబ్బున కొగిలించు మెఱుంగుబోడుల కన్గవలకొనల గద
 లుచున్న మెఱుంగులు రాణించు సింగారపు నేతలకు సంతసించు
 ప్రేమడి మగలతో పెనుగులాడి పలువితంబుల కూటములన్
 గల నేరువులతో చేరి మరునిదురంబున సమ్యాటలాడి తారు
 చుండు నప్పుడు సోయగంబుచే తళతళక్కుచుని గ్రాలెడు మగ
 రాలదుద్దుల పాపెట బొట్టు చకచకలతో చెలిమినేయుచు నిట్లు
 తగ్గులేని తెల్లని చాయ నిండుకొని మెండుగా వండువెన్నెలలు
 గాయుచుండ మరుండు కరంబుగా విరికఱుకుటమ్మల దురమ్ము
 నేయ కినుకారదాయయై కమ్మతెమ్మెరలుదాయ నుల్లంబు జల్లు
 జల్లుమని తల్లడిల్ల సిద్ధరనొందక మిగుల మెత్తిని జిగురుపాన్పు
 నుండి డిగిచెరలాడు పెనుగాలిచే దూలి పూపఱిగియమాదిరి
 సోలుచు కుబ్జకన్నె కరతనంబు సతంబు మంతనంబున తలంపు

నేయు సిరి పెనిమిటియగు కన్నయ్య యొడలి సింగారంబు కన్నులఁ
గట్టినట్లునఁ జూచితి చూచితని జరునలేచి బయలం నాఁగిలిం
చుచు నది వట్టిదియైన కళవళించుచు నక్కటక్కటా మాల
దైవంబు కట్టడియయ్యె నేనేమి నేయదుననుచు కన్నంగవనుండి
బారుచున్న నీరు పెల్లయై యలర గడగడ వడంకుచున్నంతలోన.

ఉ. అప్పుడు సల్ల మేనిదొర ♦ యారట మొందెడు కుబ్జచేతకున్
దెప్పునఁబోవఁగాఁ దలఁచి ♦ తీరగుసామ్ములఁ దాల్చి మేననీ
టొప్పఁగ యుద్ధవుండ నెడు ♦ నొక్క నిమిత్తనిఁ గూడిచేడమే
లుప్పరిగంబుతోవచెలు ♦ వొందగ నాతఁడుఁదీయుచుండగన్. ౧౫౬

క. చనిచని కట్టెమరంగను

గొనెమరునిం గన్నతండ్రి ♦ కోల్కెను సారము

ల్దనలారు వీనెవిదైన్

జిరివల వెలుంగుగడ్డె ♦ చెలువఁగు మిదైన్.

౧౫౭

వ. కనిలోఁ గిలికింజనిన నచ్చేడియ యెదురుఁగా నడచి హరునంబు
బుద్ధిలో బెనంగొన నక్కటివేల్పునంజదమ్ముల వన్నీటి జలకంబు
నంగడిగి నన్నని దువ్వలువచే దడియొత్తి నిద్దాబంగరు రతనాల
గద్దియపైఁ గూరుచుండబెట్టి వెంబడించివచ్చిన యుద్ధవుండ నెడు
నేస్తకానికే దగిన పూజలొనరించి దురబండులు మొదలగు
మేలోగిరంబుల సాపడంబెట్టి నెచ్చెలులతో నచ్చెలువ యార
గించి మరియు,

౧౫౮

క. జవ్వాది కప్పరపుకడి

నివ్వటిలం జెమ్మెలందు ♦ నెటిదివ్వెలతో

మవ్వముగల పడుకంగదిన్

జవ్వన కరివేల్పుతోడఁ ♦ జేరెచెలువయున్.

౧౫౯

వ. ఇట్లు నవ్వుడుకంగది మ్రోలకరిగి వెండియు,

౧౬౦

చ. పగడపుకోళ్ల మంచమును ♦ బల్కుతి నీపనిమించు పాన్పుపై

నిగనిగలాడు దోమతెర ♦ నిక్కంగచక్కని నిల్వటద్దము

ల్సొగనగు మెత్తలుస్విరుల ♦ నూదినిచందువ ముత్తియంపుచే

ర్లుగలిగి తేజనొందులలి ♦ లోగిలికింజవి చూచిరప్పడుక. ౧౬౧

నీ. మంచిగందపుకోర ♦ మరిజాలవల్లిక

వట్టివేళ్లనురంటి ♦ వన్నెగదుర

జవ్వాదివక్కణి ♦ సంపెంగినూనె గిం

డులుపిల్లిగడ్డలు ♦ తళతళమను

సిరిమించు రతనాల ♦ చిలుకల దివ్వెకం

బంబులు కప్రపుఁ ♦ బరణివచ్చి

కస్తురిపెట్టెయు ♦ కాళంజుడిగల

వన్నీటికోవియు పసిడివీణె

గీ. బలితమగునేను వలుతోటి ♦ పనిదనర్చు

దువ్వెనక డానిచెంబులు ♦ నివ్వటిలిన

పడుకటిలుఁజూచి కన్నల ♦ పండువైన

పచ్చరామెట్లుగలవూల ♦ పాన్పుజేరి.

౧౬౨

కా.దయ్యంబొకటివేచ్చి కుబ్జయెదనే ♦ దందీర కేల్దమ్మితో

నాయారంబు నకొంగిలించి తమితో ♦ నోజన్నునం బల్కులక

వెయ్యార్లాడుచు సోబియంబు గులుక ♦ స్వేదియ్యవిల్లారిమేల్
కయ్యంబున్వివరింప మెచ్చుకొనియె ♦ న్నాదారి మాదారిలోన్.

క. పొక్కిలిచన్దవ కుత్తుక

చెక్కిలికెమ్మోవి కనుల ♦ జెల్వపుమోమాన్

నిక్కువముగ ముద్దులుఁగొని

చక్కగ తమయిచ్చనుగముఁ ♦ జరిపెను తలలో.

౧౬౪

చ. సరివయిక్ూటమిం జెలువ ♦ నల్పుచునుండఁగ వింశవేలుపుం

దెవసియూడె చుక్కలొగి ♦ తిన్ననవీడ్వడి చిక్కులొందె నం

బరమున గట్టులున్వడికె ♦ బల్లరుచందురుఁగప్పె చుబ్బుల

చ్చెరువుగనీరుబొట్లువడి ♦ సెన్మజీమించులుమించెనాడుచున్. ౧౬౫

తే. గీ. ఇటుల పలువితాల ♦ హెచ్చుగ వలపుల

కలయికలనుఁ దేలి ♦ కలికికఱియ

మేనివేల్పుతోడ ♦ మెత్తని నడువుల

చెంగనాలుదాను ♦ జేసిపలికె.

౧౬౬

తే. గీ. నీదుచిట్టంటువుల చేత ♦ నీదుమేని

వలపులకు నాడుడెందంబు ♦ వరగలించె

సన్నికోరికలీయ క ♦ న్నయ్య తగును

వేరువేలుపు లిట్లుగా ♦ వింపఁగలరె.

౧౬౭

మ. లలియా నీయొడలిం దలంచి సిరివా ♦ లాయంబు నిన్వేషు తెం

దులకో నీనిమునంబు నిన్ను విడువన్ ♦ తోరంపు పూనిల్లు విం

దులలోనిండిన వేడ్కజూపి పలపు ♦ ల్దోయంగ నీ కల్మికిన్

దులలేదే వివరింపగా నలనియే ♦ వోడ్తోడి నీ సత్తువన్. ౧౬౮

తే. గీ. కాననేఁ గోరుకోర్కెలఁ ♦ గలుఁగఁజేసి
మనువుమని వేడుకొనెనన ♦ మారుపాటు
నొందియడిగిన కుబ్జను ♦ డెందమందు
కట్టిమనుమఁడు రుసికి న ♦ క్కజముఁగననె.

౧౨౯

అ. వె. పోరతిండి తపసి ♦ మొదలుగాగల రును
లెదనుఁదలఁచి చూడ ♦ కుదురులేని
వేల్పు నెట్లుగోరె ♦ వెలఁదుక విరివిల్లు
పోరఁగవయు నట్టు ♦ లోరుసిలలి.

౧౩౦

క. దొరకఁడు సిరికొంగిటిలో
దొరకండలఁ జోగికలువ ♦ దొరలకు నెపుడున్
దొరకఁడు వేల్పులక్కెనను
దొరికెస్వలరాయు తండ్రి ♦ తొయ్యలికి నొగిన్

౧౩౧

క. తొలిచదువుల కందసియా
తొలిమాససి జేజేజేజె ♦ దొరికిన యంతన్
దెలివిఁగల ముగితిఁగోరక
నలరాచ పనిస్మెలంగ ♦ వలెనని గోరెన్.

౧౩౨

అ. వె. పిల్లతనములోన ♦ పెంచిన తల్లిచే
కట్లుబడిన యట్లు ♦ కనికరమున
లేమకొంగిలింత ♦ లోమిన్నయై జిక్కె
నేమిపునెమొ తొల్లి ♦ నోములేనొ.

౧౩౩

అ. వె. ముజ్జగంబులేలు ♦ ముప్పొకలానిని
గోరుకున్న చెలికి ♦ గోర్కెలిచ్చి

గాచుకొనెనొ లేక ♦ కనటునముంచెనొ

తెలియఁబలుకు మనిసఁ ♦ దిరిగిచడివె.

౧౭౪

ఉ. నీ వనుమాటలన్నినిన నిక్కము ♦ బత్తులబత్తి నెడ్డలో

గావఁగ నీవెయంచనెడు ♦ కర్పనమున్విని సంతలోపలన్

బోవకయుంచునే యతని ♦ బుద్ధిబిగ్గిన కోర్కెలీయకే

దేవరయుంచు నేమనకు ♦ తెల్లముగావలవేల్పు చెయ్యముల్. ౧౭౫

ఆ. వె. ఔరవాని చెట్ట ♦ సమరఁగఁ బట్టిన

గొల్లకన్నె కలునుఁ ♦ గొనిరి మిగిలి

యతడు కేలబట్టి ♦ సతముఁబ్రోచెను వారి

కరయ కలుసమన్న ♦ సలసుఁగలడె.

౧౭౬

ఆ. వె. చుట్టమయ్యఁగాని ♦ సూడు చేతనుగాని

కలఁతనై సఁగాని ♦ కలసేఁగాని

బగితి నై సఁగాని ♦ బల్లారువానితో

పొందు నేయఁగలుఁగు ♦ ముందు మిగిలి.

౧౭౭

క. మునుకలపమియ్య తనుదా

ల్పిన ప్రేముడిపెను కులాడ ♦ చినిమగపనిలో

తనిసననుండు మటంచని

విసిపించిన సంతసించి ♦ వెన్నుడువేక్కన్.

౧౭౮

ఉ. కోరినకోర్కె లిత్తునని ♦ కబ్బమువెన్నుండు నిండువేక్కపెం

పారఁగ బల్గుఁగంబులను ♦ హాళిసెలంగఁగ గబ్బిగుబ్బున్

బోరున నంటకొగిలిడి ♦ పూవిలుకాని దురంబునైనమున్

మేరలచాలఁ దెప్పిచెలి ♦ మిన్ననుఁగూడి పరుండె నంతటన్. ౧౭౯

చ. కలువలు మోముమూసె కడ ♦ గండ్లకుతావగు చందమామపు
ల్లలమదిరోసె, జక్కవల ♦ గోడులఁబోవిడి గ్రేణినేసె చు
క్కలగమిమాసె, తామరలు ♦ క్రన్నఁబాసె, బిరాసకోడిగుం
పుఁ దమిఁగూసె ఇక్కులట ♦ పోణిమిచెట్లనుఁబాసె సంతటన్.

మ. కులుకున్నిద్దపు చెక్కులన్మోనయు ♦ నొక్కుల్ వేసలివ్రాచిత
మ్ములముల్తాపుకిలించి బోకముడులం ♦ బొంకంబుగా గట్టిని
చ్చలు సొంపొందఁగ ముంగురుల్నిమిరియి ♦ చ్చన్గియం గోర న
త్తలబీతినివ్విరి పాన్పులండిగిరి తేం ♦ డ్లంచాలులేయంచొగిన్. ౧౮౧

తే. గీ. పాయమును గల్గుకమ్మమే ♦ వ్రాయని మది

మచ్చిరే రాజువినుచెలి ♦ మిన్నముదుక

డనుచు క్రిందుగ బడద్రొబ్బి ♦ నట్లుమామ

ప్రాలెపడమటి కొండపై ♦ బాజులెడలి.

౧౮౨

క. గండపు మలనెత్తమ్ముల

కందువమేల్తీవముండ ♦ కడివిరి పాన్పున్

జెంది సుగించిన చెంచుల

యందపుచన్గవ జవాది ♦ యంది సురలొగిన్.

౧౮౩

క. తారాజుచుండ పజలను

కూరుకు విడనాడి మేలు ♦ కొనుటకు తానే

కోరికలేపెడు వాడన

తూరుపుఁదెన వేఁగుజుక్క ♦ తురుతుసఁ బొడిచెన్.

౧౮౪

తే. గీ. బమ్మచారులు మొదలైన ♦ బావలెల్ల

మేలుకాంచి సకంబును ♦ మెలఁగదగిన

నేతలను తానమాడియు ♦ నేనుమలర

సందెగిడిగిళ్లు సలిపిరి ♦ సరిగబగితి.

౧౫౧

తే. గీ. చెలియకుబ్జను కన్నయ్య ♦ చేరిమరుని

రంతులనుదెల్పి నిదురించె ♦ రానఁజెలంగ

మేలుకొలుపఁగఁ దగునని ♦ మించివచ్చి

కొక్కెరకొయంచు కోళ్లటఁ ♦ గూసె పొయచ.

౧౫౨

ఆ. వె. వినుతకొడుకుఁ గలఁగ ♦ వెలసిన యరదము

తోడసిరివెలుంగ ♦ తొడరుబాయ

సందితూర్పు కొండ ♦ నలరె ముప్పొకల

తారుచున్న వేల్పు ♦ తథుకులెనఁగ.

౧౫౩

ఆ. వె. ప్రాద్దుఁబాడున తమ్మి ♦ పొక్కిలి మేల్కొని

తానమాడుపనుల ♦ తమకమునను

దీర్చి సుగముగదుర ♦ తిరుగుచు లేకల

గమినిఁబోచు చుండె ♦ గారవమున.

౧౫౪

చ. కుమరితయైన కుబ్జయెడఁ ♦ గోరినయట్టుల వెన్నదొంగ వ

చ్చి మరులుమాన్చి యింటఁబసఁ ♦ జేసికొమలు డెంతొపెద్దవే

డ్కుమది జెలంగ బత్తిమెయి ♦ కారును గడ్డుచు సంతసించియుం

డెమరుని గన్నతండ్రికి ♦ డిందగు పేరులనెంచి నెమ్మిగన్. ౧౫౫

మ. ననకుండు నొద్దలై న జోగులెడలో ♦ సంతోసముండెంది చూ

చినఁ గానంబడఁజ్జి వేల్పునకుఁ దా ♦ చేదమ్ములం గల్లుచ

క్కని గందంబుల నిచ్చినందులకు వే ♦ గన్వచ్చి మన్నించె శ్రొ

న్నసవిల్దారిగలంచి నెల్తుకనురా ♦ నంగొన్నినాళ్ళుండియున్. ౧౫౬

చ. ఇటువలె కుబ్జవెన్ననకు ♦ నేడ్డెఱఁబానిసె చెయ్యులెల్లయా

రటఁగొనకే యొనర్చుచుత ♦ రల్పగ సత్తువలేని బాగముల్

బటువుగనొంది పాటలర ♦ వాఱులు మెచ్చంగసెజ్జగీములో
చిటిపాటిమాట లన్నొగని ♦ చిక్కనిరంతులఁ జిక్కియుండఁగన్.

క. ఏ వేసట లేకుండఁగ

పూవిల్తుని పోరులోనఁ ♦ బూవిల్తునకున్
బూవిల్తుడైన కన్నయ
తో వేడకనుండఁ కొడుకు ♦ తొరలుట కొరకై.

౧౯-౨

సీ. కన్నయ్యనిబ్బరి ♦ కవుఁజూపులో కుబ్జ

వడఁతికి దసయొక్క ♦ పాలువలన

మంచీకారున నెల ♦ మనలెనుగొంతికి

మోమున తెలుపెక్కె ♦ ముడుతవిప్పె

బొజ్జను తడఁబడె ♦ బుడిబుడి నడుకలు

కోర్కులు మెండయ్యి ♦ కులుకులెడలె

బోనముపై యిచ్చ ♦ బొత్తిగ లేదయ్యె

చిట్టుముల్బలిసెను ♦ చిట్టకముఁగ

గీ. వంగడము నిల్చుటకు నయి ♦ వరలుచున్న

కొమరితనుఁ జూచి కమలియు ♦ కోమలుండు

సంతసంబను సంధము ♦ నొంతొనోల

లాడిరి నెలంతవేవిళ్ల ♦ తోడ మెలఁగె.

౧-3

ప. ఇట్లు తొమ్మిది నెలలు జగుగునంత నొక్కసోబన మూరుతమ్మున
గాములు తమతమ సొంతపుత్రావులను మూఢాగువదనకొండ
వతానకంబుల కొందరుండ నొక్కకొమారుండుఁ గలిగె నతనికి
పెద్దల నొడబాటుచే నువశ్లోకుండను పేరుతో నలరారె వాడుఁ
దన తండిరియైన కన్నయ్య యడుగుఁదమ్ములఁ గొలుచుచు నా
రేవురుసిచందురునకుఁ జట్టై బానిసముఁ గావించుచు మిక్కిలి

యక్కజంబుగాఁ దెలియంపగిన తెలివినిఁ దెలిసి యతం డాఁడు
వారిని నాలవకొలంబువారిని బానిసె మొదలగు పజలనుఁ జక్కఁ
జేయఁదగినదియై మిక్కిలి తలంచినంతనే ముగితిం గలుఁగ నేయు
నట్టి (సాత్వతతంత్రంబను వైష్ణవస్మృతి) యనెడు పొత్తముఁగలి
గించె. నది మొదలు నేటివరకు కన్నయ్య బిగితిఁగలవారికి విడువ
రాని పాడియై నలరారె. కావున నీ కతరతనము నేరికై ననుడివిన
నుడువగవినిన చెప్పించిన బాగెముఁగలవారికి వెన్నుండున్న
మెల్నాడు గలుగును. ౧౯౮

అ. తె. అనుచు శుకుడుకట్టి ♦ మనుమనికిని కుజ్జ
కతను నునువులైన ♦ కమ్మనైన
నుడువులడరఁజెప్పె ♦ కడు పరిక్షింతుండు
చెవులు చవులునొంద చెలఁగిదెలిసె. ౧౯౯

క. సోబనములు నరసింగా
సోబనములు వేల్పుగొండ ♦ సుద్దిగలబసా
సోబనము లచ్చితేడా
సోబనములు వేల్పుపెద్ద ♦ చూలిపోగడ్డా. ౧౯౯

చ. అడుగులజాలుకుందనపు ♦ టందపుసాలుకడిందిము త్తికిం
బొడవగుప్రోలుతమ్మినెల ♦ పుంగలనెత్తుకయూలుఁబత్తులం
గడువడిఁబోచు కేలుబరి ♦ గండడగించెడు చుట్టువాలుమై
బెడగుల మ్రబ్బుడాలు గల ♦ పెగ్గెడరక్కసిహ త్తిసింగమా. ౧౯౭
(తోటక వృత్తము)

తోగకంటుపు కం ♦ దుడుదేవరలు
నొగడ నొతనం ♦ బుల పోణిమనం
దగువేలుపు గొం ♦ డను తానకమై
మిగుల స్వలిఁజిమ్మి ♦ న మేల్పిర్దు. ౧౯౮

(౧౯౬౯ వికృతమార్కశకం)

క. కననవషణ్ణ వశశినం

ఖ్యనిగుడంగల విక్రమార్క + హాయనమున నా

గెనుకీలకమాఖ సితచతు

ధి-నిసీకవితను ముగించి + తిని మెచ్చ బుధుల్.

౧౯౯

(గ డ్య .)

ఇది శ్రీమద్రమాంగనాంగ మందారలతోత్తుంగస్త నస్తబకస్థిత

శృంగార భృంగాయమానలక్ష్మీ సృసింహకృపాలబ్ధ వాగ్వి

భవ భగవద్భాగవతార్చనాతత్పర చతుర్విధ కవితా

ప్రబంధ నిర్మాణచాతుర్యధురీణ ఆంధ్రభాషా

ప్రవీణ హరితసగోత్ర పవిత్ర రంగాచార్య

పుత్ర నల్లంతిఘట్ చక్రవర్తుల శంకయ్యల

లక్ష్మీసృసింహకృ కవినాథ ప్రణీతంబైన

అచ్చ తెనుగు కుబ్జాకృష్ణవిలాసం

బను సింగారకబ్బంబు నందు

తృతీయాశ్వాసము సర్వం

సంపూర్ణం శ్రీకృష్ణ !

పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీమతేరా

మానుజా

యన

మః

)

